

CIRKEV A SOCIÁLNA SÚDRŽNOSŤ

*Spájanie komunit
a služba
ľuďom*

Madeleine Pennington

Interreg

Spolufinancovaný
Európskou úniou

FOND MALÝCH
PROJEKTOV

ER BBK
ERROBROUOVÁ PŘÍLOHA

Slovensko – Česko

Skupina slobodných cirkví zastupuje 28 % všetkých cirkevných kongregácií v Anglicku a Walese. Medzi jej členov patrí metodistická cirkev, Baptistická únia Veľkej Británie, Spojená reformovaná cirkev a Armáda spásy, ako aj mnohé letničné zoskupenia a ďalšie významné denominácie s národným rozšírením, ktoré majú silnú tradíciu slobodných cirkví.

Theos je popredný britský think tank (skupina expertov, ktorá vykonáva výskum a poradenstvo v určitej oblasti, pozn. prekladateľa), zaoberajúci sa náboženstvom a spoločnosťou. Má široký kresťanský základ a jeho úlohou je obohatiť diskusiu o úlohe viery v spoločnosti prostredníctvom výskumu, podujatí a komentárov v médiách.

'THEOS'

Vydal © Theos pre Skupinu slobodných cirkví v roku 2020

Niektoré práva vyhradené. Podrobnosti nájdete v licencii na autorské práva. Ďalšie informácie a podrobnosti o predplatnom získate na adrese:

Theos Licence Department
77 Great Peter Street, London SW1P 2EZ
+44 (0) 20 7828 7777
hello@theosthinktank.co.uk
theosthinktank.co.uk

Slovak translation: © Ľudmila Martičková, 2025

Vydala: © Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku

ISBN: 978-80-969917-4-7

Publikácia bola do slovenského jazyka preložená v rámci projektu:
FMP/MI/01/011_SK: Miestne komunity posilňujúce sociálnu súdržnosť

Bezplatná publikácia

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Interreg

Spolufinancovaný
Európskou úniou

FOND MALÝCH
PROJEKTOV

ER BBK
EURORÉGIÓN BÉLÉ - BIELE KARPATY

Slovensko – Česko

Správa

Cirkev a sociálna súdržnosť

Spájanie komunít a služba ľuďom

Madeleine Pennington

Ohlasy na správu **Cirkev a sociálna súdržnosť**

„V štúdiách o súdržnosti spoločnosti sa s náboženstvom príliš často zaoberá dza buď len ako s problémom, ktorý treba vyriešiť, alebo ako s irrelevantnosťou, ktorú treba ignorovať. Táto uynikajúca správa ukazuje silu a potenciál cirkvi v srdci našich komunít a podnecuje nás, aby sme sa zamysleli sa nad tým, čo by sme ešte mohli spolu v budúcnosti urobiť.“

Najdôstojnejší a ctihodný Justin Welby
canterburský arcibiskup

„Tento dokument približuje spôsob, akým boli cirkvi v celej krajine nápomocné pri spájaní našich komunít počas búrlivého a náročného roka, ktorý nemá obdobu v modernej histórii. Je to silné svedectvo o verejnej i zákulisnej cirkevnej práci v celej šírke jej prejavu, motivovanej službou komunitám za účelom podporiť pozitívnu sociálnu súdržnosť a udržať národ v jednote.“

Jeho eminencia arcibiskup Angaelos, OBE
koptský pravoslávny arcibiskup v Londýne,
predseda združenia Churches Together in England

„Správa o cirkvi a sociálnej súdržnosti, ktorú pripravila Skupina slobodných cirkví v spolupráci s Theosom, je vítaným zdrojom, pretože sa zaoberá otázkami, ktoré majú potenciál rozdeľovať a rozdeľiť našu spoločnosť. V čase, keď sa ako národ zaoberáme zložitými, emocionálnymi a často bolestivými problémami, ktoré vznikli okrem iného v dôsledku Brexitu, hnutia Black Lives Matter a pandémie COVID-19, musí cirkev zohrávať rozhodujúcu úlohu vo vytváraní jednoty v komunitách. Táto správa nielenže pouzbudí cirkvi, aby sa tejto úlohy zhostili, ale pomôže aj ostatným zainteresovaným stranám pochopiť dôležitosť cirkví v našich komunitách.“

Pastor Agu Irukwo predseda letničných cirkví v Anglicku,
národný líder Vykúpenej kresťanskej cirkvi Božej
v Spojenom kráľovstve

„Kresťanská cirkev v Anglicku je pravdepodobne najsúdržnejšou silou v našej spoločnosti. Žiadna iná inštitúcia nemá takú národnú šírku, miestnu hĺbku alebo rozmanitosť svojej činnosti. Tento úiskum poskytuje životne dôležité dôkazy o sile dnešnej cirkvi a jej úlohe pri budovaní lepšie prepojených a jednotnejších komunít.“

Danny Kruger
člen parlamentu zastupujúci Devizes

„Cirkvi v celom Anglicku zohrávali po stáročia kľúčovú úlohu – boli „lepidlom“, ktoré držali miestne komunity pohromade. Platí to aj dnes, v čase, keď sa ľudia

s väčšou pravdepodobnosťou stretnú s miestnym zborom prostredníctvom komunitnej služby ako bohoslužieb. Správa Maddy Penningtonovej je mimoriadna pre bohatosť názorov na prínos miestnych cirkví k sociálnej súdržnosti zo strany účastníkov cirkví, ale aj širšej komunity. Ako naznačuje táto správa, kostoly sú oveľa viac než len budovy – sú nenahradiiteľnou súčasťou našej sociálnej štruktúry. Každý deň aktívne budujú siete, formujú lídrou, spájajú ľudí, prekonávajú hranice rozdelenia, mobilizujú dobrovoľníkov, zvoľávajú širokú škálu aktérov a posilujú pozitívne spoločné úzie do budúcnosti.“

Tim Dixon

spoluzakladateľ organizácie More in Common

„Cirkvi po celej krajine stmelujú komunity a pracujú bok po boku s ostatnými v záujme lásky, spravodlivosti a mieru. Táto správa nám pripomína, čo môžu cirkvi ponúknuť pri budovaní prekvitajúcich komunít, keď sa snažíme o hľadanie Božieho kráľovstva.“

Rachel Lampard, MBE

bývalá podpredsedníčka Metodistickej konferencie,
vedúca Tímu spoločných verejných záležitostí

„Kresťanské spoločenstvo sa z času na čas zastaví, aby prekročilo hranice svojich unútorných záujmov a zhodnotilo aj svoj prínos pre spoločnosť, ktorej je povolané slúžiť. Táto štúdia je odvážnym pokusom preskúmať, čo dnes rezonuje v spoločnosti väčšmi – či skutky cirkví, či jej slová.“

Reverend Dr Joel Edwards, CBE

bývalý generálny riaditeľ Evanjelickej aliancie Spojeného kráľovstva,
medzinárodný riaditeľ Micah Challenge
a cirkevný vedúci v Assemblies of God

„Som rád, že môžem podporiť túto štúdiu, ktorá prichádza v kritickom čase pre cirkev a krajinu, pretože dôležitosť sociálnej súdržnosti sa výrazne ukázala pri pandémie Covid-19 a tiež pri udalostiach, ktoré predchádzali vzniku hnutia Black Lives Matter. Odporúčania v tejto správe poskytujú jasné a presvedčivé rady pre takú cirkev, ktorá túži priniesť Ježišovu prítomnosť do spoločenstiev, predovšetkým prostredníctvom skutkov lásky a služby.“

Simon Blanchflower CBE generálny riaditeľ East West Rail,

vedúci spoločenstva Latymer Community Church v Ladbroke Grove, London

„Bolo mi potešením pôsobiť ako pozorovateľ poradnej skupiny komisie, zriadenej pre tento výskum. Výsledná správa upozorňuje na význam sociálnej súdržnosti v krajine v ťažkých a nestabilných časoch. Z pohľadu charity oceňujem zameranosť na budovanie spoločnosti, v ktorej každý cíti, že oňho má niekto záujem a v ktorej všetci môžu prispievať k spoločnému dobru.“

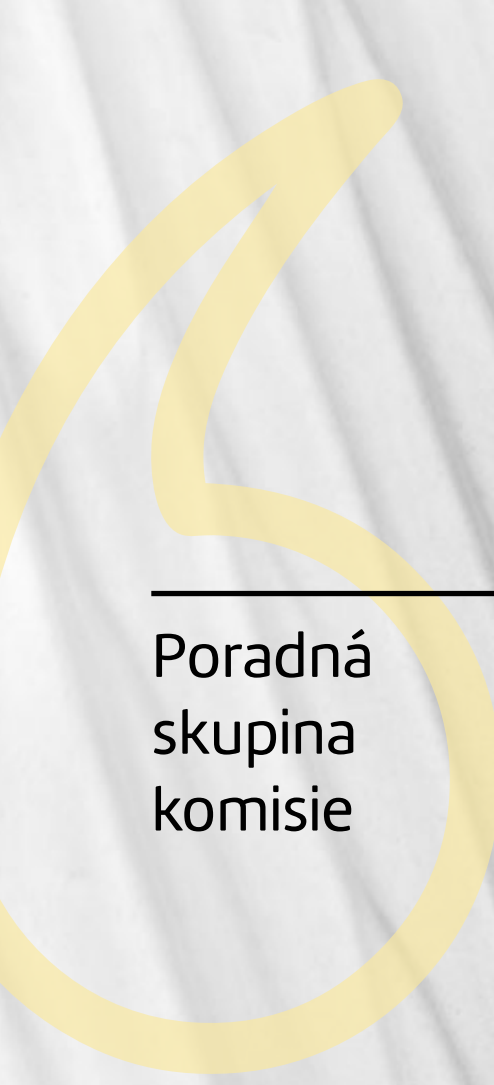
Dr Philip McCarthy

generálny riaditeľ Caritas Social Action Network

Obsah

Poradná skupina komisie	8
PodĎakovanie	10
Predslov	14
Zhrnutie	17
Odporúčania v skratke	28
Úvod	30
 1. Od krízy ku komunite: Cirkevná a spoločenská stratégia súdržnosti	 38
Krizový prístup k riešeniu súdržnosti: viera ako rizikový faktor	39
Širšia perspektíva: cirkev ako zdroj pre komunitu	44
Od krízy k spoločenstvu: láska k blížnemu ako kresťanský imperatív	48
Teologické úvahy: sociálna súdržnosť očami cirkvi	50
Záver	53
 2. Zdroje cirkvi	 60
Budovy: cirkev ako miesto zhromaždenia	62
Sieť: cirkvi ako „kapiláry“ spoločenstva	72
Vedenie: cirkvi zastupujúce a posilňujúce komunitu	84
Zvolávacia sila: cirkev ako dôveryhodný sprostredkovateľ	90
Dobrovoľníci: cirkev ako spoločenstvo v službe	94
Vízia: „Cítil som, že mi Boh kladie otázku.“	97
Záver	102
 3. Cirkev a iné organizácie	 112
Medzináboženská angažovanosť	113
Ekumenické vzťahy	118
Vzťahy cirkvi a samosprávy	121
Záver	129
 Záver a odporúčania	 134
Príloha: Oblasti prípadovej štúdie	142

A large, thick yellow line forms an abstract, open shape on the left side of the page, resembling a stylized letter 'G' or a partial circle. It is positioned behind the text and a horizontal line.

Poradná
skupina
komisie

Komisia bola zriadená v polovici roka 2018 s piatimi poradcami z prostredia slobodných cirkví:

Poradcami komisie boli: **Rachel Lampard** – bývalá podpredsedníčka metodistickej konferencie a vedúca tímu Spoločný tím pre verejné záležitosti (zahŕňajúceho metodistickú cirkev, Baptistickú úniu Veľkej Británie, Spojenú reformovanú cirkev a Škótsku cirkev); **Jennifer Laurent-Smart** – manažérka pre rovnosť a diverzitu v Armáde spásy; **Andrew Bradstock** – emeritný profesor Katedry teológie, náboženstva a filozofie na Univerzite vo Winchesteri, bývalý tajomník pre cirkev a spoločnosť v Zjednotenej reformovanej cirkvi a člen Spoločného tímu pre verejné záležitosti; **Joel Edwards** – bývalý generálny riaditeľ Evanjelickej aliancie Spojeného kráľovstva, medzinárodný riaditeľ Micah Challenge a cirkevný vodca v rámci Assemblies of God a **Trevor Howard** – výkonný predseda Cirkví v medzinárodných komunitách a člen Rady slobodných cirkví.

Päť pozorovateľov, ktorých nominovali predsedovia ostatných cirkví v Anglicku (ktorí cirkvám predsedali v roku 2018):

Martin Kettle (2018–19) – nominovaný v mene arcibiskupa z Canterbury; **Ben Ryan (2020)** a **Philip McCarthy** – nominovaní v mene kardinála arcibiskupa z Westminsteru; **Simon Blanchflower** – nominovaný Billym Kennedym, vtedajším predsedom 4. skupiny predsedníctva; **Fr Kyrillos Asaad** – nominovaný koptským pravoslávnym arcibiskupom z Londýna; **R. David Muir** – nominovaný v mene pastora Agu Irukua, predsedu letničných cirkví v Anglicku.

Administratívnu podporu a usmernenie pre komisiu zabezpečili:

Paul Rochester – generálny tajomník Skupiny slobodných cirkví a **Paul Gutteridge** – poradca pre verejné záležitosti Skupiny slobodných cirkví.

Pod'akovanie autorky

Chcela by som poďakovať kolegom z Theosu za ich podporu pri príprave tohto výskumu: osobitné poďakovanie patrí Elizabeth Oldfieldovej, Nickovi Spence-ovi, Paulovi Bickleymu, Hannah Richovej a Simonovi Perfectovi za spätnú väzbu k predchádzajúcim návrhom; Benovi Ryanovi, Laure Moultonovej, Simeonovi Burkeovi a Hannah Evesovej za hrdinské úsilie pri zhromažďovaní údajov ohľadom prípadových štúdií a Simonovi Perfectovi spolu s Mehrom Panjwanim za pomoc pri finálnej analýze údajov. Ďakujem aj Emily Downeovej, Lizzie Stanleyovej, Polly Parrottovej, Rebeke Davisonovej, Debbie Cliffordovej a vydavateľskému tímu Biblickej spoločnosti za ich prácu na návrhu a na zverejnení správy, taktiež Petrovi Brierleymu za to, že sa v neskorších fázach tohto projektu so mnou podelil o svoj vlastný výskum. Som tiež nesmierne vďačná poradnej skupine komisie za dodatočný príspevok Hughha Osgooda, Paula Rochestera a Paula Gutteridgea (riadiacich skupiny), ktorých postrehy a rady boli neoceniteľné v každej fáze procesu. Samozrejme, tento výskum vykonávali samotní účastníci – ďakujem im za ich čas, múdrosť, skúsenosti a kritické myslenie. Dúfam, že sa so svojimi komunitami nájdú v tom, čo som napísala. Na záver by som chcela osobitne poďakovať sponzorom tohto projektu – Westhill Trust a samotnej Skupine slobodných cirkví – len vďaka vašej podpore našej práce a túžbe vidieť súdržnejšiu spoločnosť bolo možné zrealizovať tento výskum.

Pod'akovanie
Skupiny slobodných
cirkví

Skupina slobodných cirkví oceňuje grant od Westhill Trust na prvý rok výskumu tohto projektu.

Predslov

Túto správu si objednala Skupina slobodných cirkví za účelom získať objektívne hodnotenie prínosu cirkvi k sociálnej súdržnosti na miestnej úrovni v celom Anglicku. Od začiatku bolo jasné, že chápanie pojmu „cirkev“ nemá byť obmedzené len na slobodné cirkvi, ale má zastupovať všetky cirkvi prítomné v komunitách. Osobitné prvky, ktoré prispievajú k sociálnej súdržnosti, neboli vopred jasne vymedzené. Zmyslom štúdie bolo zachytiť čo najpresnejšie špecifické miestne situácie a to, čo v daných spoločenstvách v súvislosti so sociálnou súdržnosťou funguje alebo nefunguje. Výberu vhodných (geograficky a sociologicky rôznorodých) miestnych komunít bola venovaná zvláštna pozornosť.

Skupina slobodných cirkví spája širokú škálu denominácií, ktoré predstavujú 28 % všetkých cirkevných kongregácií v Anglicku a Walese. Patria tu cirkvi ako metodistická cirkev, Baptistická únia Veľkej Británie, Zjednotená reformovaná cirkev a Armáda spásy, ako aj mnohé letničné zoskupenia a ďalšie významné denominácie národného rozšírenia so silnou tradíciou slobodných cirkví. Skupina slobodných cirkví ponúka miesto stretnutia pre väčšinu trojičných cirkví, ktoré nie sú súčasťou anglikánskej, rímskokatolíckej či pravoslávnej cirkvi.

Vo verejnej sfére sú slobodné cirkvi známe najmä svojou prácou v oblasti zdravotnej starostlivosti, väzenskej služby a vzdelávania, kde nielenže poskytujú kvalifikované príspevky v oblasti stratégie a politiky, ale dodávajú aj kaplánov slobodným cirkvám, aby slúžili v národných nemocniciach, väzniciach, školách, vysokých školách a univerzitách a čoraz častejšie aj v iných oblastiach. Slobodné cirkvi si vážia každú príležitosť na spoločnú diskusiu s anglikánmi, katolíkmi, pravoslávnyimi a ďalšími predstaviteľmi cirkví pôsobiacich v Anglicku, za účelom vytvárať možnosti spolupráce na národnej úrovni (k čomu chcel prispieť aj tento výskum).

Táto správa nemá propagovať prácu slobodných cirkví – jej ambíciou je skôr kriticky posúdiť, aký podiel má cirkev vo všeobecnosti na dnešnom stave spoločenskej súdržnosti. Namiesto výskumu, ktorý sa mohol stať súčasťou práce slobodných cirkví v oblasti sociálnej súdržnosti prostredníctvom nemocníc, väzníc a vzdelávania na národnej úrovni, sa výskum orientuje na prácu všetkých cirkví pôsobiacich na miestnej úrovni, aby kom-

plexne zachytil stav problémov a efektivity práce cirkvi v miestnych komunitách.

Sme toho názoru, že táto správa je v súčasnosti neuveriteľne dôležitá a aktuálna. Ilustruje, že hoci si cirkev nenárokujme na slovo vo verejnom živote, hmatateľným spôsobom demonštruje svoju hodnotu v miestnych spoločenstvách prostredníctvom svojej služby, nasledovaním príkladu Ježiša, ktorý prišiel slúžiť, a nie nechať iných, aby mu posluhovali. Napriek tomu, že sa metódy cirkevnej práce v uplynulých storočiach a desaťročiach rôzne vyvíjali, môžeme povedať, že dnešná cirkev sa snaží vyhodnocovať potreby spoločnosti, prispôbiť sa im a zdá sa, že za svoju iniciatívu a prínos opäť získava uznanie.

Rád by som ocenil podporu a usmernenie, ktoré v rámci tohto výskumu poskytla poradná skupina a úprimnú vďaku vyjadrujem aj výskumnému tímu Theosu pod vedením Dr. Madeleine Penningtonovej, ktorá odviedla skvelú prácu pri vedení výskumu a napísaní správy.

Hugh Osgood

vedúci slobodných cirkví, predseda organizácie Churches Together in England a predseda komisie slobodných cirkví pre cirkev a sociálnu súdržnosť

Zhrnutie

Čo majú spoločné Brexit, Black Lives Matter, osamelosť a úsporné opatrenia? Vo všetkých prípadoch ide o otázky sociálnej súdržnosti. Termín sociálna súdržnosť vyjadruje začlenenosť jednotlivcov do komunit na miestnej, národnej, medzinárodnej, ba dokonca virtuálnej úrovni a mieru prepojenia medzi danými komunitami. Sociálna súdržnosť súvisí s angažovanosťou a zodpovednosťou jednotlivca voči ostatným ľuďom v spoločnosti. Odráža mieru spravodlivosti rozdelenia životných príležitostí a mieru začlenenia jednotlivca do spoločnosti. V princípe vyjadruje, ako efektívne sa staráme o to, čo je pre nás najcennejšie – o silu našich kolektívnych vzťahov.

Sociálna súdržnosť ovplyvňuje každý aspekt nášho života od šťastia až po ekonomický rozkvet jednotlivca i spoločnosti ako takej. Už niekoľko desaťročí je na vrchole politickej agendy, počas ktorých sa britská spoločnosť stala kultúrne a etnicky rozmanitejšou, staršou, menej rovnoprávnou a geograficky mobilnejšou. Tieto zmeny vo svojej podstate nepodkopávajú sociálnu súdržnosť, no vyplýva z nich, že je menej pravdepodobné, že budeme mať spoločné skúsenosti s našimi susedmi – a bohužiaľ, naše interakcie s ľuďmi v našich komunitách nedržia krok s meniacou sa povahou spoločnosti. Spájanie ľudí a budovanie súdržných komunit si vyžaduje čas a úsilie.

Národné cirkvi majú potenciál ponúknuť tento čas a úsilie v hojnosti, ale ani prínos cirkví pre komunitu, ani jej širší potenciál doposiaľ neboli podrobne posúdené politickými zástupcami. Skupina slobodných cirkví preto v októbri 2018 poverila Theos, aby analyzoval vplyv cirkví na sociálnu súdržnosť.

Theos uskutočnil od novembra 2018 do septembra 2019 tristošesťdesiatjeden polo-štruktúrovaných rozhovorov s jednotlivcami zo štrnástich miestnych komunít v Anglicku a realizoval pozorovanie rôznych lokálnych kohéznych iniciatív v každej z oblastí prípadovej štúdie, a to v Boltone, Bradforde, Bradbury, Cornwalle, Croydone, Derby, East

Lindsey, Haringey, Middlesbrough, Newhame, Peterborough, Plymouth, Solihull a Thanet.

Zistenia komisie sú rozdelené do troch kapitol:

Prvá kapitola:

Od krízy k spoločenstvu: Cirkev a politika sociálnej súdržnosti

V prvej kapitole sa uvádza, že politické opatrenia smerujúce k posilneniu sociálnej súdržnosti nastali zvyčajne až ako reakcia na vzniknutú krízu (teda boli zamerané predovšetkým na to, čo sa stane, keď sa veci už pokazia). Takýto politický prístup chápal vieru a cirkev vo všeobecnosti ako rizikový faktor rozdelenia – cirkvi boli považované za akúsi páku, za ktorú treba zatiahnuť v prípade núdze, alebo v najhorších prípadoch za problém, ktorý treba vyriešiť.

Napriek tomu, keď sa na súdržnosť pozeráme v širšom zmysle slova, ako na niečo, čo sa týka nás všetkých (či už počas prebiehajúcej krízy alebo v pokojnom období), zistíme, že cirkvi často pracujú nenápadne, avšak koordinovane na tom, aby posilnili svoje komunity. Predchádzajúci výskum zistil, že ľudia s príslušnosťou k cirkvi bývajú aktívnejšími občanmi ako ľudia bez nej a praktizujúci kresťania (ľudia, ktorí sa pravidelne modlia a navštevujú zhromaždenia) sú najpravdepodobnejším náboženským zoskupením v Londýne, ktoré by sa pripojilo k politickej strane, poskytlo charitatívny dar alebo by sa pravidelne dobrovoľne zúčastnilo na miestnej charitatívnej iniciatíve.

Zvýšená angažovanosť kresťanov po škrtoch vo verejných výdavkoch v čase úsporných opatrení bola obzvlášť zárazajúca. Cirkvi sú zakotvené vo svojich komunitách, pracujú nenápadne, no zacielené a ich komunitná angažovanosť skutočne funguje najlepšie práve na tomto základe (t. j. zisťuje, čo komunity potrebujú, prispôsobuje svoju reakciu miestnym okolnostiam a stanovuje priority podľa potrieb komunity a toho, čo bude zbor podporovať v zmysle dlhodobej udržateľnosti).

Výskum odhalil, že motivácia účastníkov angažovať sa v komunite vyplývala z ich autentických kresťanských dôvodov, teda účastníci svoju prácu v komunitách považujú za praktizovanie svojej viery. Mnohí naši účastníci ponúkli teologicky podložené úvahy ohľadom svojej angažovanosti v komunite; osobitnými spoločnými témami bola potreba nasledovať Kristov príklad, povolanie byť „soľou a svetlom“ v spoločenstve, privádzať do centra marginalizovaných, budovať „Božie kráľovstvo“ a preukazovať lásku blížnemu.

Druhá kapitola: Cirkev a jej zdroje

Ak podrobnejšie zvážime špecifiká komunitnej angažovanosti cirkví a inšpirujeme sa poznatkami o rozvoji komunity založenej na aktívach (zdrojoch), objavíme šesť aktív spoločných pre všetky cirkvi:

Budovy: Je dôležité poznamenať, že zatiaľ čo cirkvi počas pandémie COVID-19 naďalej poskytovali základné komunitné služby, ich širšia schopnosť podporovať náhodné alebo neformálne osobné stretnutia v cirkevných budovách bola čoraz viac obmedzenou vtedajšími predpismi. Pred pandemiou sa však cirkevné budovy využívali ako dôležité miesta realizácie komunitných aktivít, pričom veľkou výhodou bolo ich rovnomerné rozmiestnenie po komunitách a možnosť využívať ich lacno alebo zadarmo (na rozdiel od mnohých služieb poskytovaných štátom). Vplyv fyzického priestoru na sociálnu súdržnosť je obzvlášť výrazný vzhľadom na dramatický pokles iných foriem komunitného priestoru v posledných rokoch. Kostoly sa môžu stať komunitnými centrami a miestnymi pamiatkami, ktoré podporujú pozitívne pocity solidarity v ich susedstve. Sú miestami nádeje a prijatia pre mnohých ľudí z najzraniteľnejších skupín v spoločnosti. Na druhej strane treba poznamenať, že v niektorých prípadoch cirkevné budovy môžu pre zbor predstavovať aj záťaž, čo v takom prípade odvádza zbor od naplnenia jeho potenciálu v ďalších oblastiach. Cirkvi, ktoré nevlastnia budovy, na druhej strane, čelia problému, že ich ľudia mimo cirkvi zvyknú považovať za podozrivé.

Siete: Hlboké a široké komunitné siete sa okolo cirkvi budujú na „kapilárnej“ úrovni komunit. Môže sa tak diať prostredníctvom uctievania (v ktorom spojenie okolo spoločnej viery vytvára mosty medzi inak rozdielnymi ľuďmi) alebo prostredníctvom mnohých komunitných podujatí, ktoré sa realizujú cirkvou. Tieto siete sú neoceniteľné a pôsobia ako priamy protijed na sociálnu izoláciu a osamelosť, pomáhajú zosilniť reakcie komunity a tiež zrýchliť a zefektívniť tok informácií v komunitách. Jeden z aspektov komunitného pôsobenia cirkví, ktorý je niekedy vnímaný menej pozitívne, je existencia cirkevných škôl. Cirkevné školy by mali pracovať vo svojich komunitách v spolupráci s príslušnými orgánmi na zavedení takej prijímacej politiky, ktorá bude čo najinkluzívnejšia. Ich existencia však sama osebe nemá negatívny vplyv na súdržnosť spoločnosti.

Vedenie: Cirkev poskytuje komunitám formálnych i neformálnych lídrov, ktorých formuje (a platí), aby preberali iniciatívu, posilňovali svoje okolie, budovali dôveryhodnosť a boli zameraní na cieľ.

Viditeľné a verejné vedenie vo viere na formálnej úrovni má pre komunitu mimoriadnu dôležitosť predovšetkým v čase krízy, keď cirkev umožňuje i neordinovaným členom preberať zodpovednosť za vedenie tých oblastí v rámci komunity, v ktorých sa skĺbili ich prirodzené schopnosti, zručnosti i vášne (čo je v mnohých prípadoch omnoho efektívnejšie, než keby všetko záviselo len od vysvätených cirkevných vodcov). V ideálnych prípadoch sa zodpovednosť za rôzne oblasti zhostujú už mladí ľudia, hoci práca mládeže v komunitách je významnou oblasťou, v ktorej by cirkvi mohli pracovať viac koordinovane a prepojene.

Dobrovoľníci: Dobrovoľnícka činnosť je zástupným ukazovateľom sociálnej súdržnosti ako takej a je potrebné povedať, že práve cirkvi a praktizujúci kresťania majú v tejto oblasti významnú rolu. Cirkev zohráva dôležitú úlohu nielen pri vytváraní, ale aj pri koordinácii dobrovoľníkov a tento prínos sa netýka len cirkevných aktivít, ale aj činností, ktoré presahujú hranice cirkevného zboru.

Sila zvolávania: Našli sme niekoľko pozoruhodných prípadov, keď cirkvi a cirkevní vodcovia vystupovali ako dôveryhodní facilitátori a zvolávali komunitu v čase výziev alebo osláv. To je určite posilnené kultúrnym významom založenia anglikánskej cirkvi, hoci zvolávacia moc sa objavuje prirodzene (a rovnako efektívne) vo všetkých cirkevných a náboženských tradíciách.

Vízia: Vízia zmeny a transformácie je možno najdôležitejším (a určite najviac zjednocujúcim) z kohéznych aktív cirkví. Komunitné iniciatívy fungujú najlepšie tam, kde existuje vízia, ktorá ich poháňa vpred. To často prirodzene vyplýva z duchovného života kresťanov, ktorí sa cítia vedení Bohom, aby slúžili svojim komunitám. Tí, ktorí sú mimo cirkvi, by sa víziou cirkvi nemali cítiť ohrození, ale skôr ju mali vnímať ako dar (a silu) pre komunitu. Na druhej strane, isté aspekty vízie niektorých cirkví môžu byť aj polarizujúce (ide predovšetkým o učenie niektorých cirkví ohľadom otázok týkajúcich sa sexuality a rodu) treba však poznamenať, že hoci je to dôležitá otázka, v odpovediach účastníkov bola spomínaná oveľa menej, ako by sa dalo očakávať v špecifickom kontexte vplyvu cirkví na sociálnu súdržnosť.

Tretia kapitola: **Cirkev a iné organizácie**

Tretia kapitola napokon hodnotí efektívnosť spolupráce cirkví s inými organizáciami pri dosahovaní cieľov sociálnej súdržnosti. Deje sa tak prostredníctvom troch prípadových štúdií:

Medzináboženská práca: Medzináboženská angažovanosť sa môže uskutočňovať organicky, keď existujúce náboženské a cirkevné štruktúry pôsobia ako kanál, ktorým prúdia solidárne činy a iné úkony napomáhajúce k budovaniu súdržnejšej a mierumilovnejšej spoločenskej klímy v budúcnosti. Formálna medzináboženská práca rovnako býva najaktívnejším a najtrvalejším kanálom komunikácie medzi rôznymi cirkvami a vierovyznaniami. Treba však spomenúť pomerne často kritizovanú nevýhodu tohto druhu medzi-

náboženskej práce, ktorou je, že sa do nej zapájajú predovšetkým tí, ktorí už jej hodnotu poznajú, a širšia verejnosť zostáva nezapojená. Nadšenie pre medzináboženskú prácu sa medzi cirkvami (a dokonca aj v rámci zborov) určite veľmi líši a existuje značný priestor na rozšírenie tejto práce – mnohým účastníkom je jasné, že je potrebné prekročiť hranicu konverzácie a začať konať. Angažovanosť založená na konkrétnych úlohách je najúčinnnejším spôsobom, akým je možné zapojiť do vytvárania väzieb medzi rôznymi denomináciami celé komunity, nielen oficiálnych lídrov. Tieto snahy však často závisia od nepretržitej komunikácie „v zákulisí“. Stručne povedané, je vždy pozitívne vidieť možnosti širšej účasti v rámci medzináboženskej angažovanosti a vytvárať nové, zároveň je však dôležité vyzdvihnúť aj tú spoluprácu, ktorá už prebieha. Napriek tomu, že je významná pre pestovanie strategických komunitných vzťahov, často býva nedocenená.

Ekumenická angažovanosť: Cirkvi samy o sebe nie sú v žiadnom prípade rovnaké a rozmanitosť kresťanstva môže podporiť jedinečnú dynamiku súdržnosti, vďaka ktorej inak odlišné spoločenstvá cítia prirodzený zmysel pre kolegiálnu. Je to pozoruhodný spôsob, akým spájanie kapitálu (okolo spoločnej kresťanskej identity) môže posilniť premostenie príležitostí okolo etnickej príslušnosti, sociálno-ekonomického postavenia, veku a kultúry. Ekumenické tendencie môžu vytvoriť priestor aj nekresťanským skupinám zapojiť sa do cirkvi prostredníctvom jedného kontaktného miesta. V tejto časti je vhodné poznamenať, že praktický vplyv cirkvi na komunitu býva často väčší tam, kde cirkvi spolupracujú. Takéto pracovné vzťahy však môžu prinášať aj úskalia – totiž nebývajú vždy priamočiare. Ekumenické fóra môžu napokon začať inklinovať k istým konkrétnym cirkevným tradíciám viac než k iným a pri čoraz dynamickejšom cirkevnom prostredí (najmä v mestských oblastiach) si to vyžaduje reguláciu prostredníctvom spoločného úsilia (a dokonca aj plateného času), aby sa zapojili všetci rovnako.

Vzťahy medzi cirkvou a miestnymi úradmi: V dobe úspor-
ných opatrení miestne úrady nevyhnutne posilnili svoju

spoluprácu s cirkvami, keďže cirkvi začali zohrávať väčšiu úlohu pri poskytovaní služieb. Napriek tomu však cirkvi nebyvajú často zahrnuté do rozhovorov a iniciatív, ktoré sa špecificky týkajú otázok súdržnosti, čo môže byť pre-márnenou príležitosťou. Nie každý víta úlohu cirkví pri poskytovaní služieb; obavy sa vo veľkej miere týkajú proze-lytizmu a výnimiek zo zákona o rovnosti z roku 2010, ktoré si náboženské skupiny uplatňujú. Existuje však zákonné ustanovenie, zabráňujúce nevhodnej diskriminácii v prí-padoch, keď náboženské skupiny konajú v mene verejnej autority. Treba však uviesť, že drvivá väčšina cirkví sa starostlivo zamyslela nad vzťahom medzi evanjelizáciou a zodpovednosťou za poskytovanie bezpečných a dostup-ných služieb. Samotné cirkvi sa tiež môžu cítiť nepríjemne z očakávaní, ktoré sú na ne pri poskytovaní služieb kladené, rovnako však môžu byť sklamané pri zistení, že plytvajú zdrojmi, ak ich nenasmerujú na širšiu komunitu. Keďže platí, že službu svojim komunitám vykonávajú zo svojej náboženskej motivácie, nie sú len poskytovateľmi služieb v sekulárnom zmysle slova. Vzťahy cirkvi so svetskými autoritami (a spoločnosťou ako celkom) budú fungovať najlepšie vtedy, ak budú charakteristické aktíva všetkých strán uznané a ocenené.

Záver a odporúčania

Podľa vyššie zmieneného, správa vyvodzuje tri hlavné zá-very, z ktorých vyplývajú odporúčania pre cirkvi aj tvorcov politik.

Po prvé, na rozdiel od princípov politiky súdržnosti pre-sadzovanej v kríze, súdržnosť komunity patrí k hlavným želaným výsledkom činnosti cirkvi, teda služba komunitě vyplýva priamo z povahy náboženského života. Cirkevné inštitúcie sú zakotvené vo svojich miestnych komunitách a často spolupracujú s miestnymi úradmi, aby posilnili silu kolektívnych vzťahov. Tvorcovia stratégie pre súdržnejšiu spoločnosť by mali urobiť praktický krok ohľadom svojho prístupu ku kohézii (aj v čase, keď nie je na obzore kríza) a zabezpečiť spoluprácu s cirkvami všade, kde je to možné a vhodné.

Cirkvi zase najefektívnejšie slúžia svojmu okoliu, keď berú do úvahy potreby svojej komunity – takže tam, kde chcú cirkvi samy začať niečo nové, by mali najprv zvážiť, čo sa už v okolí deje, čo komunita potrebuje a čo bude zbor podporovať. Inými slovami, ich angažovanosť by mala byť prispôsobená komunite, v ktorej cirkev (a cirkevný zbor) sídli.

Zároveň, ak cirkev realisticky posúdi svoje vlastné zdroje, jej vplyv na sociálnu súdržnosť môže byť úplne transformačný; preto by si cirkev mala popri zhodnotení potrieb komunity nájsť čas na systematické uvažovanie o svojich dostupných aktivitách a zvážiť spôsoby, akými by mohli byť existujúce zdroje využité ešte efektívnejšie.

V tomto zmysle komisia uvažuje o možnostiach rozvoja komunity prostredníctvom cirkevnej práce, berúc do úvahy jej potreby i aktíva, nasledovne: Maximalizujú sa „nárazové momenty“ medzi nájomníkmi a nájomcami? Sú ceny prenájmu dostupné pre miestne alebo charitatívne skupiny? Cítia sa zbory oprávnené prevziať vedúcu úlohu? Sú obavy o údržbu budov prekážkou alebo záťažou pre zbory? Čo možno urobiť, aby sa prirodzené bohatstvo cirkvi uvoľnilo do služby, aby boli kostoly prístupnejšie komunite?

Po druhé, v mnohých spomínaných bodoch cirkev ilustruje limity prístupu predpokladajúceho posilnenie súdržnosti spoločnosti len na základe premosťujúceho kapitálu. Existuje však mnoho prípadov, keď spájajúci kapitál v rámci jedného opatrenia môže generovať premosťujúci kapitál v rámci celého radu ďalších opatrení. Samotný spájajúci kapitál môže byť rovnako veľmi pozitívnym spôsobom podpory pocitu spolupatričnosti a dôvery, umožňujúcim množstvu ľudí z rôznych prostredí pocítiť rovnakú zodpovednosť za verejnú sféru. Skutočne súdržná spoločnosť nie je taká, v ktorej sa všetci zhodujú, ale taká, v ktorej každý cíti, že (niekomu) na ňom záleží – a to si rovnako vyžaduje príležitosti na premostenie a spájanie. Táto správa ponúka praktické rozpracovanie koncepčných záverov prehľadu *Cohesive Societies: Faith and Belief* uverejneného začiatkom tohto roka: tí, ktorí pracujú na otázkach súdržnosti, by mali byť pripravení zapojiť sa a podporovať príležitosti na premostenie a spájanie, ktoré sa objavujú

v miestnych komunitách aj mimo nich. Spolupráca s cirkvami je jedným z konkrétnych spôsobov, ako to môžu urobiť.

Medzi podporou pozitívneho spájajúceho kapitálu a posilňovaním existujúcich rozdielov (alebo zakotvením komunity zameraním dovnútra) existuje značný rozdiel. V celej cirkvi, ale najmä tam, kde sa jasne vyžaduje zodpovednosť cirkvi slúžiť širšiemu spoločenstvu (napríklad prostredníctvom cirkevných škôl alebo poskytovania komunitných služieb financovaných štátnymi orgánmi), by cirkev mala venovať osobitnú pozornosť podpore inklúzie a rozmanitosti vo svojich priestoroch, čo zahŕňa aj spravodlivé posudzovanie žiakov pri ich prijímaní do cirkevných škôl.

Po tretie, cirkev nemožno označiť za všeobecnú skupinu ľudí. Plný potenciál cirkvi sa môže realizovať iba vtedy, ak jej členovia môžu v praktickej službe komunite uplatňovať charakteristické črty cirkvi, vychádzajúce z ich kresťanskej motivácie. Cirkev má nielen svoju vlastnú autentickú motiváciu zapojiť sa do komunity (prvá kapitola) a konkrétne aktíva, ktoré charakterizujú jej povahu (druhá kapitola), ale aj spôsob, akým sa spája s inými organizáciami, ktorý sa odvíja od toho, čo ju charakterizuje (tretia kapitola). Medzináboženská angažovanosť, ekumenická práca a pozitívne vzťahy cirkvi so štátnymi orgánmi majú byť prirodzenou súčasťou skutočne súdržnej spoločnosti v celej jej rozmanitosti a špecifickosti. Súdržnosti najlepšie poslúži, keď je každej strane uznané to jedinečné, čo môže ponúknuť. Preto by tí, ktorí pracujú na politike a stratégii súdržnosti – či už ide o miestne orgány, charitatívne organizácie, políciu, zdravotníckych pracovníkov, iné náboženské skupiny alebo iné cirkvi – mali prijať konkrétny spôsob, akým cirkev pracuje vo svojich komunitách. Neočakávať len to, že sa svojou prácou automaticky pridá k opravovaniu trhlín v spoločnosti v čase krízy, ale prizvať ju aj k rokovaciemu stolu.

Miestna cirkev môže ponúknuť ekonomické i vzťahové záchranné lano pre jednotlivcov i celé skupiny. Môže účinne rozvíjať vzťahy s miestnymi zainteresovanými stranami, a stať sa tak hnacím motorom v oblasti platených aj neplatených aktivít, vychovať vášnivých lídrov, vychádzajúcich

z miestnej komunity, ktorí rozumejú aktuálnemu daniu v komunite, majú víziu pre budúcnosť a schopnosť odhaliť potenciál tam, kde ho iní doposiaľ nerozpoznali.

Spoločnosť, ktorá na základe vyššie zmieneného prijme cirkvi ako kľúčovú zainteresovanú stranu v diskusiách o súdržnosti, bude komplexnejšia, chápacejšia voči odlišnostiam tých, ktorí ju tvoria a pevnejšia vo svojej základnej jednote. To znamená, že bude súdržnejšia na miestnej úrovni aj mimo nej.

Odporúčania v skratke

Tvorcovia politik by mali...

- (1) Zabezpečiť spoluprácu s cirkvou vždy, keď je to možné a vhodné a začleniť tento princíp do nového prístupu budovania súdržnosti (čo v prvotnom „krízovom“ prístupe chýbalo);
- (2) byť pripravení premostovať vzťahy s cirkvou a podporovať príležitosti na spájanie, ktoré sa prakticky objavujú v miestnych komunitách a mimo nich;
- (3) zohľadniť špecifické spôsoby, akými cirkvi pôsobia vo svojich komunitách.

Cirkvi by mali...

- (1) Stávať na prirodzenej sile svojho zakotvenia v komunite, prispôbiť svoje aktivity na základe potrieb komunity a preferencií cirkevného zboru;
- (2) systematicky uvažovať o svojich aktívach s cieľom zabezpečiť maximálne využitie svojho potenciálu v snahe o dosiahnutie lepších výsledkov sociálnej súdržnosti;
- (3) zabezpečiť podporu inklúzie a rozmanitosti vo svojich priestoroch, ak ide o službu celej komunite, napr. poskytovanie verejných služieb alebo vzdelávania.

Ďalšie praktické návrhy, ako môžu cirkev a tvorcovia politiky efektívne spolupracovať v otázkach súdržnosti, je možné nájsť v brožúrach „Ako na to“ (publikovaných spolu s touto správou) s názvom *Podpora sociálnej súdržnosti: Prečo na tom záleží a čo s tým môže vaša cirkev urobiť* a *Podpora sociálnej súdržnosti: Návod na zapojenie cirkví*. Je tiež možné stiahnuť si ich z webovej stránky Theosu, alebo si ich vyžiadať od Skupiny slobodných cirkví.

Úvod

Čo majú spoločné Brexit, Black Lives Matter, osamelosť a úsporné opatrenia? Vo všetkých prípadoch ide o otázky sociálnej súdržnosti. Termín sociálna súdržnosť vyjadruje začlenenosť jednotlivcov do komunít na miestnej, národnej, medzinárodnej, ba dokonca virtuálnej úrovni a mieru prepojenia medzi danými komunitami. Sociálna súdržnosť súvisí s angažovanosťou a zodpovednosťou jednotlivca voči ostatným ľuďom v spoločnosti, odráža mieru spravodlivosti pri rozdelení životných príležitostí a to, či a do akej miery cítime, že niekam patríme. V princípe vyjadruje, ako efektívne sa staráme o to, čo je pre nás najcennejšie – o silu našich kolektívnych vzťahov.

Sociálna súdržnosť ovplyvňuje každý aspekt nášho života od šťastia až po ekonomický rozkvet jednotlivca i spoločnosti ako takej.¹ Už niekoľko desaťročí je na vrchole politickej agendy, počas ktorých sa britská spoločnosť stala kultúrne a etnicky rozmanitejšou, staršou, menej rovnoprávnou a geograficky mobilnejšou. Tieto zmeny vo svojej podstate nenarúšajú sociálnu súdržnosť, ale vyplýva z nich, že je menej pravdepodobné, že budeme mať spoločné skúsenosti s našimi susedmi – a bohužiaľ, naše interakcie s ľuďmi v našich komunitách nedržia krok s meniacou sa povahou spoločnosti. Sme menej integrovaní podľa sociálneho stupňa, veku a etnickej príslušnosti, ako by sme mohli byť, keby neexistovala žiadna sociálna segregácia.² Spájanie ľudí a budovanie súdržných komunít si vyžaduje čas a úsilie.

Národné cirkvi majú potenciál ponúknuť tento čas a úsilie v hojnosti. V celom Spojenom kráľovstve je viac ako 45 000 cirkevných zborov (vrátane viac ako 36 000 len v Anglicku), roztrúsených po dedinách a mestách, ktoré sú dôležitou súčasťou sociálnej štruktúry.³ Miestna cirkev môže ponúknuť ekonomické i vzťahové záchranné lano pre jednotlivcov i celé skupiny; môže účinne rozvíjať vzťahy s miestnymi zainteresovanými stranami, a stať sa tak hnačím motorom v oblasti platených aj neplatených aktivít; vychovať vášnivých lídrov vychádzajúcich z danej komunity, ktorí rozumejú aktuálnemu daniu v komunite, majú

víziu pre budúcnosť a schopnosť odhaliť potenciál tam, kde ho iní doposiaľ nerozpoznali.

Politika súdržnosti však často zanedbáva to, čím cirkev môže prispieť a zameriava sa skôr na to, čo sa stane, keď sa niečo pokazí. Cirkvi boli v najlepšom prípade považované za akúsi páku, za ktorú treba zatiahnuť v prípade núdze, alebo v najhoršom prípade za problém, ktorý treba vyriešiť.⁴

Z tohto dôvodu Skupina slobodných cirkví poverila Theos, aby v októbri 2018 posúdil vplyv cirkví na sociálnu súdržnosť. Cieľom komisie bolo zmapovať, akú prácu už cirkev robí v oblasti sociálnej súdržnosti a akými činnosťami ju, naopak, brzdí; ako sociálna súdržnosť súvisí s náboženskými záujmami cirkvi a ktoré črty cirkevných činností sú dôležité pri posúvaní komunit smerom k sociálnej súdržnosti alebo opačne.

Od novembra 2018 do septembra 2019 Theos uskutočnil 361 polo-štruktúrovaných rozhovorov s jednotlivcami zo štrnástich miestnych komunit v Anglicku a realizoval pozorovanie rôznych lokálnych iniciatív v rámci súdržnosti v každej z oblastí prípadovej štúdie, a to v Boltone, Bradforde, Bradbury, Cornwalle, Croydone, Derby, East Lindsey, Haringey, Middlesbroughu, Newhame, Peterboroughu, Plymouthu, Solihulle a Thanete.

Výskum týchto oblastí nám umožnili zväziť celý rad potenciálnych výziev v oblasti súdržnosti vo vidieckom aj mestskom kontexte a vytvoriť stručný profil každej z nich, ktorý ponúkame v prílohe 1. Výskum bol pre porovnanie obmedzený na Anglicko, ale zastúpených bolo všetkých deväť administratívnych regiónov Anglicka.⁵ Okrem toho sa výskumníci rozprávali s malou vzorkou odborníkov na danú problematiku a účastníkmi letničných a charismatických cirkevných tradícií, ktorí boli inak v pôvodnej vzorke nedostatočne zastúpení.

Celkovo výskumníci Theosu uskutočnili rozhovory s 361 účastníkmi v celom Anglicku a pozorovali celý rad miestnych kohéznych iniciatív v každej z oblastí prípadovej štúdie. Zo všetkých účastníkov iba 42 % hovorilo v mene cirkevnej komunity (napríklad cirkevní lídri, duchovní

a dobrovoľníci v cirkvi) a zvyšok tvorili miestne a národné zainteresované strany, hovoriace v necirkevnej funkcii (napríklad úradníci, policajti a zdravotnícki pracovníci, volení zástupcovia a iní náboženský vodcovia). V rámci cirkevnej vzorky bol zastúpený celý rad cirkevných tradícií: o niečo viac ako polovica cirkevných účastníkov reprezentovala „slobodnú“, nekonformnú alebo pravoslávnu (na rozdiel od katolíckej alebo anglikánskej) cirkevnú tradíciu.

Údaje boli zozbierané v januári 2020, pred oficiálnym odchodom Spojeného kráľovstva z EÚ a pred pandémiou COVID-19, hoci rokovania o Brexite prebiehali počas celého výskumu. Tam, kde to bolo vhodné, sme sa zamysleli nad tým, ako mohli neskoršie udalosti ovplyvniť angažovanosť cirkvi v komunite, ale zároveň dodávame, že hlavným zmyslom tejto štúdie nebolo opísať reakciu cirkvi na Brexit alebo pandémiu. Sociálne, politické a kultúrne prostredie, v ktorom cirkvi pôsobia, sa neustále mení, ale dúfame, že zistenia tohto výskumu presiahnu tieto špecifické (aj keď historické) podmienky.

Potreba prekročiť obmedzený, krízou motivovaný prístup k spoločenskej súdržnosti je skutočne ústredným princípom tejto správy, čo sa rozoberá v prvej kapitole prostredníctvom krátkeho zhrnutia politickej situácie. Druhá kapitola je zameraná na preskúmanie spôsobov, akými charakteristické aktíva cirkvi pozitívne alebo negatívne ovplyvňujú súdržnosť a ako efektívne sa v súčasnosti mobilizujú. Sociálna súdržnosť si vyžaduje spoluprácu s ostatnými, ktorí sa od nás líšia a tento spôsob naplňovania potenciálu uskutočňuje pozitívnu zmenu v komunite, preto sa v tretej kapitole zaoberáme kvalitou pracovných vzťahov medzi cirkvami a nekresťanskými organizáciami pri dosahovaní cieľov súdržnosti. V závere nakoniec ponúkame praktické odporúčania pre cirkvi a sekulárne organizácie v spoločnej snahe o súdržnejšie spoločenstvá.

Fakt, že výskum pracoval s vysokým počtom necirkevných účastníkov, naznačuje charakter tejto štúdie, ktorej cieľom nie je glorifikovať cirkevnú prácu a vyhnúť sa ťažkým otázkam. Naopak, zmyslom tejto správy je naznačiť rôzne oblasti, v ktorých by sa cirkevný potenciál mohol lepšie

naplniť; poukázať aj na miesta, kde sa cirkev musí vystríhať prípadného narušania sociálnej súdržnosti na miestnej i národnej úrovni a taktiež upozorniť, že je dôležité napraviť zanedbávanie úlohy cirkvi v politických diskusiách a posúvať diskusiu od zamerania sa na riziká a krízy smerom k vynaliezavosti, plodnej spolupráci a láske k blížnemu.

Sila našich kolektívnych vzťahov: stručná definícia sociálnej súdržnosti

Definície sociálnej súdržnosti bývajú notoricky spochybňované a tento termín sa pravidelne zamieňa s komunitnou súdržnosťou, integráciou a asimiláciou, hoci všetky majú rôzne významové odtienky. „Súdržnosť spoločenstva“ bol preferovaný termín tvorcov politickej stratégie na začiatku roku 2000. Zvyčajne sa tým myslia vzťahy medzi odlišnými skupinami (komunitami) ľudí (niekedy, aj keď nie vždy) v kontraste so štrukturálnymi problémami ovplyvňujúcimi spoločnosť ako celok.⁶ Vládna definícia súdržnosti spoločenstva bola v roku 2007 predstavená ako zoznam charakteristík spoločnosti, v ktorej „rôzne skupiny ľudí... spolu dobre vychádzajú.“⁷ V poslednej dobe sa objavuje tendencia uprednostňovať terminológiu integrácie, ktorá sa vzťahuje na miešanie rôznych jednotlivcov alebo skupín (napríklad rôzneho veku, sociálno-ekonomických skupín alebo etník).⁸ Jednou z charakteristických foriem integrácie, ktorú mnohí považujú za nežiaducu, je asimilácia, pretože má konotáciu vymazania rozdielov a snahy o „rovnakosť“ v celej spoločnosti.⁹ Žiaden z týchto pojmov nie je obmedzený na obavy o etnické vzťahy medzi menšinami a väčšinou, ale (ako uvidíme v prvej kapitole) politika súdržnosti sa na to v praxi často zameriava.

Samotná sociálna súdržnosť sa často prezentuje ako zoznam rôznych hospodárskych, sociálnych, štrukturálnych, a dokonca aj environmentálnych kritérií

úspechu komunity. Môže zahrňať čokoľvek z vyššie menovaného, ale nemusí. Totiž to, čo by sme intuitívne mohli považovať za dobré výsledky súdržnosti, nie je zaručené žiadnym zo spomínaných kritérií. Napríklad East Lindsey má zlé výsledky takmer vo všetkých ekonomických a vzdelávacích ukazovateľoch, napriek tomu v ukazovateľoch ako pocit spolupatričnosti, sila sociálnych vzťahov či považovanie danej oblasti za príjemné miesto pre život, dosahuje skóre vyššie ako celoštátny priemer.¹⁰ Ako sa uvádza v nedávnej správe Onwardu, „spoločenstvo je to, čo si predstavujeme – komplexná a vzájomne prepojená sieť pocitov, vzťahov a osobných záväzkov – a to, čo je skutočné – miesta, inštitúcie a aktivity, ktoré podporujú náš pocit spolupatričnosti.“¹¹

Vzhľadom na tento abstraktný prvok sme sa našich účastníkov opýtali, čo chápu pod pojmom sociálna súdržnosť. Rôzni účastníci vyjadrili pochybnosti o presnom význame tohto výrazu, domnievali sa, že to nie je výraz, ktorý by sami niekedy použili a tiež pripustili, že sa jeho charakteristické znaky môžu meniť od miesta k miestu:

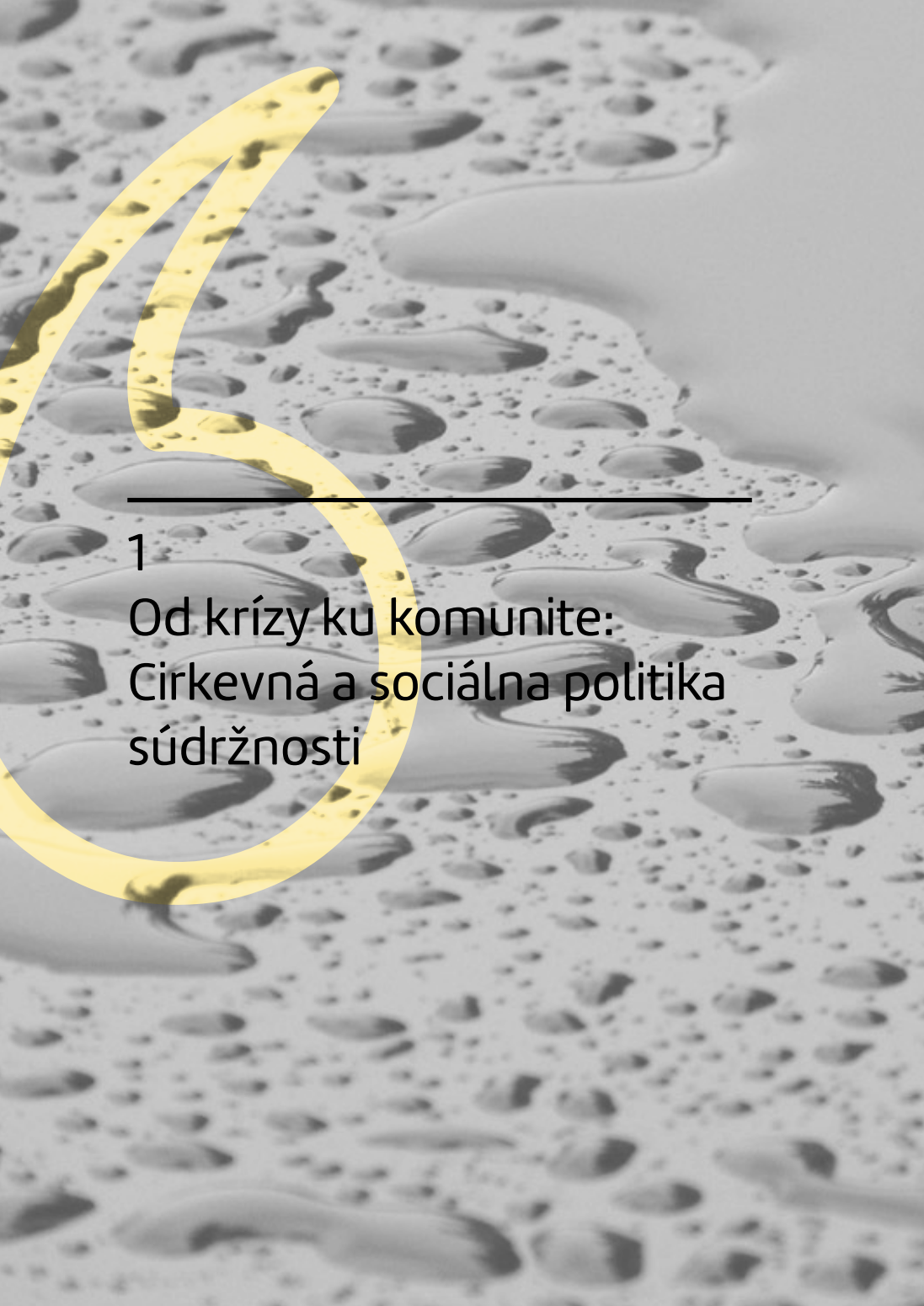
„Povedal by som, že v prvom rade je veľký rozdiel medzi sociálnou súdržnosťou tu [v East Lindsey] a sociálnou súdržnosťou v Islington, kde som žil istý čas. Takže, viete, hoci je to to isté slovo, znamená dve úplne odlišné veci.“¹²

Neexistuje žiadna neutrálna definícia súdržnej spoločnosti. Máme dočinenia so sporným pojmom, ktorý je ťažké zmerať a ktorý takmer nemožno replikovať v komunitách so zásadne odlišnými okolnosťami. Napriek tomu sa v reakciách našich účastníkov objavili spoločné témy – najmä spolupráca pri riešení spoločných výziev, tolerancia voči ostatným, akceptácia odlišnosti, solidarita a rešpekt medzi skupinami.

Tieto témy poukazujú na niečo širšie ako na samotnú integráciu, hoci súvisia s tým, ako zaobchádzame s ľuďmi mimo našich bezprostredných sociálnych skupín. Z tohto dôvodu sme sociálnu súdržnosť pochopili jednoducho ako silu našich kolektívnych vzťahov – to, čo nás spája mimo našich bezprostredných spoločenských kruhov v časoch víťazstiev alebo nových výziev. Konkrétnejšie: Do akej miery si myslíte, že vaše vlastné blaho súvisí s blahom človeka, s ktorým ste síce nikdy nehovorili, no sedí vedľa vás v autobuse?

V dôsledku toho sa táto správa zaoberá všeobecným sociálnym zdravím komunit, ktoré sme navštívili a tým, či cirkev do týchto komunit prináša zmenu. Môžeme si predstaviť úspech, ktorý od obyčajnej tolerancie odlišnosti dozrieva k aktívnej spolupráci a nakoniec k skutočnému vzťahu; zlyhanie môže pripomínať konflikt alebo apatiu voči komunite. Úspech navštívených cirkví sme neposudzovali podľa toho, či ich komunity (z ktorých mnohé čelili impozantným výzvam súdržnosti) boli dôsledne súdržné. Skôr sme zvažovali, či pomáhajú posúvať svoje komunity v tomto rozsahu pozitívnym smerom; koniec koncov, prechod od apatie k tolerancii môže byť v jednej oblasti rovnako významným posunom ako inde prechod od spolupráce k vzťahu.

- ¹ Pozrite aj J. Delhey, 'Happier Together. Social cohesion and subjective well-being in Europe', *International Journal of Psychology* 51:3 (2015), p. 163–176; Social Integration Commission, *Social integration: a wake-up call* (London: SIC, 2014), p. 12–13.
- ² Social Integration Commission, *How Integrated is Modern Britain?* 7:12 (London: SIC, 2014),.
- ³ Toto sú najnovšie údaje z nepublikovaného výskumu spoločnosti Brierley Consultancy, ktorého zverejnenie je naplánované na koncom tohto roka. Najnovšie zverejnené údaje od Brierley Consultancy pochádzajú z roku 2018 a sú vyššie: takmer 50 000 kongregácií a viac ako 38 000 v Anglicku. Brierley Consultancy, *Cirkevná štatistika Spojeného kráľovstva, zv. 3: 2018, vydanie 7* (Tonbridge: ADBC Publishers, 2018).
- ⁴ Všimnite si v Kapitole 1.
- ⁵ Zatiaľ čo pôvodný zber údajov tohto projektu sa týka len Anglicka, ekundárne údaje odkazujú na Spojené kráľovstvo ako celok, kde nie sú k dispozícii anglické údaje.
- ⁶ T. Cante, *Community Cohesion: A Report of the Independent Review Team* (London: Home Office, 2001).
- ⁷ Odbor pre komunitu a miestnu samosprávu, *The Government's Response to the Commission on Integration and Cohesion* (Wetherby: Communities and Local Government Publications, 2007), p. 10.
- ⁸ L. Casey, *The Casey Review: A review into opportunity and integration* (London: Department for Communities and Local Government, 2016); R. Bell, N. Plumb, and R. Marangozov, *Integration not demonisation* (London: All Party Parliamentary Group (APPG) on Social Integration, 2017).
- ⁹ Pozrite si napríklad aj M. Evans, 'British Muslims should not be forced to assimilate, says op counter terror officer', *The Telegraph*, 6 August 2019 www.telegraph.co.uk/politics/2019/08/06/british-muslims-should-not-forced-assimilate-says-senior-counter/; *Find & Connect*, 'Assimilation Policy 1951–62', *Find & Connect* www.findandconnect.gov.au/guide/sa/SE00796
- ¹⁰ Oxford Consultants for Social Inclusion, *Local Insight: East Lindsey* (Brighton: OSCI, 2019). Širšiu diskusiu o príčinných súvislostiach medzi súdržnosťou a radom sociálnych faktorov nájdete aj v časti Department for Ministry for Communities and Local Government, *Guidance for local authorities on how to mainstream community cohesion into other services* (Wetherby: Communities and Local Government Publications, 2009).
- ¹¹ Onward, *Repairing our social fabric* (London: Onward, 2020), p. 3.
- ¹² účastník z necirkevného prostredia #320. Počas celej tejto správy boli účastníci v anonymite. Avšak to, či boli z cirkevného prostredia alebo inak, je uvedené preto, aby čitateľovi pomohlo pochopiť kontext ich slov.

1

Od krízy ku komunitě:
Cirkevná a sociálna politika
súdržnosti

Sociálna súdržnosť je už niekoľko desaťročí na vrchole politického programu vlády. Ako sa však dočítame v tejto kapitole, samotná politika súdržnosti sa vyvíjala prevažne v reakcii na krízu, čo pre veriace a nábožensky založené skupiny v tejto súvislosti znamenalo to, že ak sa vôbec nejakým spôsobom zohľadňovali ich osobitné vlastnosti, zvyčajne boli považované za rizikový faktor rozdelenia. Tento postoj zásadne ovplyvňuje, do akej miery sa tvorcovia politických stratégií a širšia spoločnosť zaoberajú cirkvami (ktoré sa považujú za súčasť širšieho prostredia viery a presvedčenia) a do akej miery sa s nimi počíta. V lepšom prípade sa im nevenuje pozornosť a v horšom prípade sa považujú za problém, ktorý treba riešiť. Keď sa však na problematiku súdržnosti pozrieme z dlhodobého a širšieho hľadiska, t. j. keď uznáme, že sociálna súdržnosť je ako taká žiaducim výsledkom a týka sa nás všetkých bez ohľadu na to, či prechádzame obdobím krízy alebo nie, začne sa objavovať iný, omnoho pozitívnejší pohľad na miesto cirkvi v tomto príbehu.

Krízový prístup k riešeniu súdržnosti: viera ako rizikový faktor

Britská spoločnosť sa za posledné desaťročia zmenila v rôznych smeroch, a to tak na domácej pôde, ako aj v rámci širších vzťahov so svetom. Tieto zmeny tvoria nevyslovený kontext, v ktorom sa prejavuje súdržnosť vo vnútri miestnych a národných spoločenstiev i medzi nimi navzájom:

- Spojené kráľovstvo sa stáva etnicky a kultúrne rozmanitejším. V roku 1951 sa v zahraničí narodilo niečo vyše 4 % obyvateľov Spojeného kráľovstva; podľa posledného sčítania ľudu z roku 2011 toto číslo vzrástlo na 13 % (nárast z 1,9 miliona na 7,5 miliona ľudí).¹³ Zmenili sa aj pomery v oblasti imigrácie a v posledných vlnách imigrácie sa zvýšil najmä podiel migrantov z EHP v zamestnaní v Spojenom kráľovstve z približne 1,15 % v roku 2004 na približne 5,1 % v roku 2017.¹⁴ Imigrácia diverzifikovala aj náboženský sektor a prisťahovalci sa

častejšie hlásia k náboženstvu ako súčasné obyvateľstvo Spojeného kráľovstva. Podľa sčítania obyvateľstva z roku 2011 sa 48 % obyvateľov Spojeného kráľovstva narodených v zahraničí hlási ku kresťanstvu a 19 % k moslimom, zatiaľ čo len 14 % sa označilo za nenábožensky orientovaných (v porovnaní s 25 % všeobecného obyvateľstva v tom istom prieskume). Nedávno sa v prieskume British Social Attitudes v rokoch 2018–19 zistilo, že 52 % obyvateľov Spojeného kráľovstva nemá žiadnu náboženskú príslušnosť a príslušnosť k nenáboženským a menšinovým náboženstvám sa v posledných rokoch zvýšila, zatiaľ čo príslušnosť ku kresťanstvu sa znížila.¹⁵

- Súčasná populácia v Spojenom kráľovstve sa zároveň stáva čoraz mobilnejšou, najmä mladí ľudia sa sťahujú za univerzitou alebo za prácou (pričom niektoré oblasti sa tešia prílevu mladých talentov a iné sa snažia udržať si ďalšiu generáciu). Len 26 % ľudí teraz žije vo vzdialenosti do 15 minút cesty autom od svojho otca a 36 % žije vo vzdialenosti do 15 minút cesty autom od svojej matky, pričom v oboch ukazovateľoch bol od roku 2002 zaznamenaný pokles o osem percentuálnych bodov.¹⁶ Vo všeobecnosti sa všetci stávame menej usadenými (a teda menej viazanými na miesto) ako predchádzajúce generácie.
- V roku 2016 tvorili ľudia vo veku 65 a viac rokov 15 % populácie, do roku 2041 sa odhaduje, že v tejto vekovej kategórii bude ďalších 8,6 miliona ľudí, čo bude tvoriť 26 % obyvateľstva. Najrýchlejšie rastúcou vekovou skupinou je skupina 85+ a v rovnakom období sa má zdvojnásobiť na 3,2 miliona.¹⁷ V spojení s našou rastúcou geografickou mobilitou je výsledkom často vysídlenie mladých ľudí a rodinná izolácia ich starnúcich príbuzných.
- Tieto faktory prispievajú k prehlbovaniu ekonomických a kultúrnych rozdielov medzi regiónmi v Spojenom kráľovstve. Nedávny výskum zo Sheffieldskej univerzity ukázal, že spomedzi krajín OECD sú regionálne nerovnejšie iba Írsko a Slovensko¹⁸ a vládne

výdavky na osobu sa medzi regiónmi líšia až o 1 825 libier ročne, dokonca aj v rámci Anglicka.¹⁹ Etnická a kultúrna rozmanitosť v určitých oblastiach krajiny aj v rámci konkrétnych lokalít narastá. Nárast podielu menšinovej etnickej populácie (z 25 % v roku 2001 na 41 % v roku 2011) je zaznamenaný v oblastiach, kde sú bieli britskí občania menšinou.²⁰

- Okrem toho má Spojené kráľovstvo jednu z najvyšších úrovní príjmovej nerovnosti v Európe, keď 20 % najviac zarábajúcich domácností dostáva 41 % disponibilných príjmov všetkých domácností.²¹ Očakáva sa, že najmä v dôsledku pandémie COVID-19 sa táto nerovnosť pravdepodobne ešte zhorší.

Dnes teda už nehovoríme len o rozdieloch vyplývajúcich zo života v meste a na dedine, ale začíname skloňovať aj rozdiely medzi *jednotlivými oblasťami* krajiny – či už z hľadiska bohatstva, chudoby, rôznorodosti, homogénnosti, opustenosti alebo vzrastu, ale aj z hľadiska prístupu k formovaniu zmyslu pre spoločné úsilie v *národe* ako celku. Medzitým vzostup sociálnych médií a dostupnosť širokej škály možností domácej zábavy (najmä prostredníctvom vplyvu internetu) nielenže ďalej prispieva k strate spoločných skúseností (už nepozierame všetci rovnaké televízne programy alebo nedostávame správy z tej istej hŕstky novinárskych kanálov), ale tiež úplne znižuje našu závislosť od miesta ako priestoru sociálnej interakcie. Všetky spomenuté fakty sú dlhodobými zmenami v štruktúre našej spoločnosti a majú významný vplyv na sociálnu súdržnosť.

Tvorcovia politiky s týmito zmenami zápasia tak dlho, ako k nim dochádza, avšak k vyčleneniu „súdržnosti komunity“ ako samostatnej oblasti politiky došlo v dôsledku konkrétného momentu – rasových nepokojov, ktoré sa odohrali v niekoľkých mestách na severe v roku 2001. Následná Cantleova správa slávne pozorovala paralelné životy medzi skupinami v postihnutých mestách a zdôraznila potrebu lepších príležitostí na interakciu.²² Niektorí interpretovali tieto odporúčania ako pokarhanie predchádzajúceho prístupu, vyznačujúceho sa neochotou voči multikultúrnej prepojenosti, iní ich vnímajú menej dramaticky ako „ob-

čianske vyváženie“ toho istého; teraz sám Cantle obhajuje „interkulturalizmus“, ktorý sa odlišuje od multikulturalizmu väčším dôrazom na potrebu prekročiť obyčajné spolužitie.²³ Z nášho pohľadu je však najdôležitejšou črtou *Cantleovej správy* dôraz na premostenie kapitálu medzi skupinami (na rozdiel od spájania kapitálu v rámci skupín), ktoré má byť najefektívnejšou cestou k súdržnejšej spoločnosti. Na druhej strane sa v tejto správe zohľadnil význam širších sociálno-ekonomických síl, ktoré sú základom rozdelenia komunity a keďže príslušné paralelné skupiny, ktoré sa zúčastnili výskumu, boli odlišného vierovyznania, *Cantleova správa* tak nenápadne naznačila, že práve náboženstvo je prekážkou neobmedzenej angažovanosti.

“

„Súdržnosť komunity“ bola vytvorená ako samostatná oblasť politiky v dôsledku „rasových nepokojov“, ktoré sa odohrali v niekoľkých mestách na severe v roku 2001.

Bohužiaľ, odvtedy sa v exkluzívnych identifikačných skupinách upevňuje nazeranie na vieru ako na problematický zdroj spájajúceho kapitálu. Považovanie viery za rizikový faktor a problém sa len prehĺbilo zvýšeným dôrazom na islamistickú radikalizáciu (po 11. septembri) a po bombových útokoch v Londýne v júli 2005. Hranica medzi politikou súdržnosti a obavami o národnú

bezpečnosť bola v dôsledku toho často rozmazaná.²⁴ Politické prostredie by sa malo vnímať v širšom kontexte meniacej sa náboženskej demografie Spojeného kráľovstva, ktorá viedla k postupnej rasizácii náboženských skupín v opozícii voči sekulárnemu hlavnému prúdu. V dôsledku toho sa na otázky rasy a viery často nahliada spoločne a s dominantným zameraním na rasové otázky, ako sa odráža napríklad v *Manifeste rasy a viery* Labouristickej strany z roku 2017, ktorý bol v drvivej väčšine zameraný na otázky rasovej spravodlivosti.²⁵

Iste, náboženstvo môže niekedy rozdeľovať a dokonca byť nebezpečné – ak sa používa na podporu príznakových alebo násilných ideológií, má nepopierateľne negatívny vplyv na

sociálnu súdržnosť. Neprimerané zameranie sa na tieto legitímne obavy však zúžilo našu koncepciu úlohy veriacich a náboženských skupín v spoločnosti. Toto svedectvo demonštruje aj tón prelomovej *Casey Review* (2016). Tri z piatich súhrnných bodov v Caseyho kapitole „Náboženstvo“ sa zaoberajú rastom islamu (vrátane konštatovania obáv v súvislosti s rastom mešít) a prevenciou negatívnych postojov k rastúcej náboženskej rozmanitosti v Spojenom kráľovstve.²⁶ Najbolestivejšie dôsledky tohto politického prístupu pociťujú britskí moslimovia, najmä od zavedenia preventívnej povinnosti v roku 2015, ktorá ukladá právnu povinnosť niektorým verejným orgánom „adekvátne zohľadniť potrebu zabrániť tomu, aby boli ľudia priťahovaní k terorizmu.“²⁷ Takýto pohľad na náboženstvo však zatienil aj náležité zohľadnenie osobitného vplyvu *cirkví* na sociálnu súdržnosť (a vlastne aj tých modelov spoločenstva, ktoré si zachovávajú priestor pre koexistenciu rôznych hodnôt v spoločnom priestore). Ako uvidíme v ďalšej kapitole, to, čomu sa o cirkvách verí v takýchto strategických diskusiách, sa len veľmi málo podobá realite „v teréne,“ kde možno pozorovať obetavú službu cirkví svojim komunitám.

Nedávno sa zdĺhavý politický boj, ktorý nasledoval po **referende o Brexite v roku 2016**, podobal kríze súdržnosti iného druhu. Na rozdiel od nepokojov alebo teroristického incidentu, kde sa politická pozornosť sústreďuje na vzťahy medzi menšinou a väčšinou, sa posledné štyri roky rovnali procesu zúčtovania s naším spoločným zmyslom pre národnú identitu, ktorý nás všetkých rozdelil do dvoch polarizovaných táborov, a preto nútil každého, aby sa na určitej úrovni zaoberal otázkami súdržnosti. Čo si navzájom dlhujeme? Ktoré sociálne a hospodárske spoločenstvá by mali byť uprednostňované? Ako môžeme budovať spoločné dobro? Toxicita tejto diskusie viedla k nárastu hlásení o trestných činoch z nenávisti, a dokonca o krajne pravicovom extrémizme, čím sa výrazne rozšírila diskusia o radikalizácii.²⁸ Táto diskusia zároveň vrhla svetlo na hlboké znepokojenie z vnímanej nerovnováhy a nespravodlivosti v spoločenskom a politickom živote národa. Jeden

z našich účastníkov (policajný veliteľ z Middlesbroughu) vnímal výsledok referenda ako

„...reakciu na chudobu a izoláciu, ktorú môžu komunity pociťovať od Westminsteru, hlavného mesta, zatiaľ čo my sme považovaní za vzdialených. Podľa môjho názoru sa to ukázalo aj pri hlasovaní o Brexite. Bol som tam a sledoval som to. Videl som ľudí stáť v rade vo volebných miestnostiach a mnohí z nich boli nahnevaní. Isli voliť a boli nahnevaní. Niečo také som si pri voľbách nikdy predtým neušiel.“²⁹

Tento pocit regionálnej nespravodlivosti odráža najmä niektoré vyššie uvedené dlhodobejšie a zásadnejšie spoločenské zmeny, v reakcii na ktoré sa od roku 2016 začali postupne objavovať pozitívne signály komplexnejšieho prístupu k politike súdržnosti.³⁰ Ako je však vidieť z tónu *Akčného plánu pre integrované spoločenstvá* (uverejneného tri roky po referende o EÚ, v ktorom stále dominuje podozrievavosť voči viere), jedinou zmienkou o viere v časti „Miesta a spoločenstvá“ tohto plánu je záväzok, že „budeme rozvíjať silnejšie, sebavedomejšie komunity, viesť intenzívny program spolupráce s komunitami, ktoré čelia zložitým problémom týkajúcim sa rasy a viery.“³¹ Vzhľadom na spomenuté skutočnosti možno poznamenať, že o miestach cirkvi v spoločnosti a o tom, čo môže cirkev poskytnúť komunite, je potrebné uvažovať podrobnejšie a v širších kontextoch než zhrnuli doposiaľ realizované štúdie.

Širšia perspektíva: Cirkev ako zdroj pre komunitu

Reflexia politiky, vyvolaná referendum v roku 2016, zdôraznila zjavnú pravdu, že za každým bodom vzplanutia sa skrýva dlhší príbeh, ktorý nebol vypočutý, čím sa ukazuje, že širší prístup k súdržnosti môže sám o sebe zabrániť škodlivým krízovým momentom. Na druhej strane nám širší prístup zároveň umožňuje aj analyzovať obavy o súdržnosť podrobnejšie a vzhľadom na kontext.

Áno, v Spojenom kráľovstve existujú znepokojujúce signály týkajúce sa súdržnosti. Bohužiaľ, ako sa spomína v úvode, integrácia našich komunít nedrží krok s meniacou sa povahou našej spoločnosti. Komisia pre sociálnu integráciu z roku 2014 porovnala nedávne sociálne interakcie viac ako 4 000 Britov so sociálnym zložením ich miestnych oblastí. Zistilo sa, že respondenti boli v priemere o 14 % menej integrovaní podľa sociálneho stupňa, o 42 % menej integrovaní podľa veku a o 48 % menej integrovaní podľa etnickej príslušnosti, ako keby tieto faktory nehrali žiadnu úlohu v ich sociálnych vzorcoch.³² Rovnakým spôsobom sa zistilo, že Londýn je menej integrovaný ako zvyšok Británie. Fakt, že to platí pre mesto, ktoré sa tak často označuje za taviaci kotol, ktorého rozmanitosť je pravidelne a výslovne vychvaľovaná ako jeho silná stránka, nám pripomína, že sa táto sociálna sila nerealizuje len náhodou alebo prostredníctvom dobrého úmyslu.³³ Súdržnosť sa musí pestovať ako cieľ sám osebe a prostredníctvom úmyselného konania, ak si chceme udržať silné sociálne väzby v rámci zvyšujúcej sa diverzifikácie. Nedostatok integrácie môže viesť k roztrieštenej sociálnej solidarite. Think tank Onward zistil, že 71 % ľudí má pocit, že komunita počas ich života upadla.³⁴

Širšia a podrobnejšia úvaha o tom, ako sa cirkev môže stať prínosom pre komunity, je už dávno potrebná.

Tieto obavy je však potrebné vyvážiť aj pozitívnejšími signálmi. Napríklad, podiel ľudí, ktorí sa prikláňajú k tvrdeniu, že ľuďom možno *vo všeobecnosti* dôverovať, sa za posledné štyri desaťročia neustále pohyboval medzi 40 % a 45 %, no *prieskum British Social Attitudes* v skutočnosti zaznamenal štatisticky významný nárast zo 47 % v roku 2014 na 54 % v roku 2017 a *prieskum Komunitného života 2018–19* tiež zistil, že 62 % ľudí malo pocit, že veľmi silno alebo pomerne silno patria do svojej miestnej štvrte (čo predstavuje nárast oproti 58 % v rokoch 2014–2015). Šťastie, spokojnosť so životom a hodnotenia toho, čo ľudia považujú za vzácne, sa zvýšili.³⁵ S otázkou ohľadom zblíženia alebo rozdelenia komunity v rámci miestnych štvrtí v posledných rokoch

sme sa obrátili aj na účastníkov nášho prieskumu. O niečo viac ako štvrtina uviedla, že sa ich komunita zblížila, zostala rovnaká alebo oboje. Len veľmi málo z nich spomenulo Brexit alebo rozdelenie v rámci komunity. Napriek tomu, že okolo nás neustále prebieha aj stabilné budovanie komunit, vyzerá to tak, že našej pozornosti v rámci nášho vnímania komunity dominuje aj tak skôr naratív klesajúcej súdržnosti.

Navyše treba povedať, že zmienené pozitívne tendencie k budovaniu súdržnosti sú zjavné obzvlášť medzi veriacimi, aktívnymi, praktizujúcimi kresťanmi. Správa Demos z roku 2012 *Verní občania* (čiastočne čerpajúca z údajov

z prieskumu občianstva 2010–11) zistila, že ľudia s náboženskou príslušnosťou boli aktívnejšími občanmi ako ostatní. Pravidelná dobročinnosť, silnejší pocit spolupatričnosti k miestnej komunite a Británii či väčšia dôvera v ľudí a inštitúcie boli ukazovateľmi, ktoré sa ukázali ako najsilnejšie medzi tými, pre ktorých bola dôležitá ich náboženská identita.³⁶ Okrem toho nedávny prieskum Theosu zistil, že *praktizujúci kresťania* (defi-

Rozprávanie o klesajúcej súdržnosti dominuje nášmu vnímaniu komunity viac, ako stabilné budovanie komunity, ktoré sa okolo nás neustále deje.

novaní pravidelnou modlitbou a návštevou kostola) sú najpravdepodobnejším náboženským zoskupením v Londýne, ktoré sa pripojí k politickej strane, poskytne charitatívny dar alebo sa pravidelne stane dobrovoľníkom pre miestnu charitatívnu iniciatívu.³⁷ Oddaní kresťania sa často potichu starajú o to, čo ich spoločenstvá najviac potrebujú, ale táto dobrá práca sa len zriedka dostane takpovediac na titulné stránky novín.

Obzvlášť pozoruhodná je reakcia cirkvi na úsporné opatrenia, pretože viac ako 30 miliárd libier škrtov vo verejných výdavkoch za posledné desaťročie spôsobilo, že miestne cirkvi prevzali oveľa väčšiu úlohu v prvej línii poskytovania služieb.³⁸ Počet dobrovoľníckych hodín po-

skytovaných veriacimi vzrástol od roku 2010 do roku 2014 o takmer 60 % a v roku 2015 Cinnamon Network odhadla cenu tejto dobrovoľníckej činnosti na 3 miliardy libier.³⁹ V rokoch 2006–2016 boli cirkevné charitatívne organizácie najrýchlejšie rastúcou oblasťou charitatívneho sektora.⁴⁰ Následne v roku 2014 výskum Church Urban Fund-u a The-osu ukázal, že 10 miliónov ľudí v Spojenom kráľovstve v danom roku využilo cirkevnú verejnoprospešnú službu.⁴¹ Najvýraznejším príkladom sily kresťanskej angažovanosti (a vlastne aj veľkosti samotného rozsahu potreby) je nárast potravinových bánk, z ktorých dve tretiny teraz koordinuje Trussell Trust – kresťanská charitatívna organizácia založená v roku 1997, ktorá len počas šiestich mesiacov od apríla do septembra 2019 distribuovala viac ako 820 000 trojdňových núdzových potravinových balíčkov. Išlo o nárast o 23 % oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. Údaje z tohto roka (2020, pozn. prekladateľa) zatiaľ naznačujú, že sa spotreba núdzových balíčkov v dôsledku pandémie opäť výrazne zvýšila – oproti aprílu 2019 bol v apríli 2020 zaznamenaný nárast spotreby o 89 %.⁴² Pozoruhodný nárast o 81 % od roku 2015 do roku 2017 vykazuje aj zapojenie anglikánskych cirkví do potravinových bánk v podobe potravinových zbierok, poukážok či poskytovania dobrovoľníkov alebo fyzického priestoru. Do tejto práce sa zapojilo až 93 % anglikánskych cirkví.⁴³

Napätie spojené s cirkvou ako poskytovateľom verejnej služby komunite sa podrobnejšie rozoberá v tretej kapitole. V tejto fáze stačí poznamenať, že v reakcii na úsporné opatrenia sa cirkev svojou službou snaží ochrániť najzraniteľnejších jednotlivcov, udržať ich vo väčšinovom prúde spoločnosti, a teda zabezpečiť kolektívne vzťahy, ktoré sa vyznačujú súcitom a solidaritou, čím pozitívne ovplyvňuje svoje komunity. Táto práca sa v posledných rokoch zosúladila a rastie. Nad touto pozoruhodnou reakciou cirkvi sa v novembri 2018 (dávno pred súčasnou ekonomickou krízou) zamyslel zakladateľ kresťanskej charity v Boltone:

„Pre škrtý v rozpočte sme stratili 155 miliónov, čo predstavuje dôsledky v rozsahu, ktorý okrem vojny nemá v histórii obdobu. Ako prežije rada, ako pre-

žije mestská časť? Nuž, prežíva, pretože sú ľudia, ktorí sú hladní a tiež ľudia, ktorí sa so svojím jedlom delia. Nie sú to len kresťania, ale zvyknú to byť práve kresťania alebo veriaci, ktorí vytvárajú akoby takú štruktúru umožňujúcu toto dávanie... Nie som spokojný s recesiou, ale je to absolútne fascinujúci moment v histórii, keď ľudia znovu nadobúdajú zodpovednosť za svoju komunitu, ktorá bola medzičasom takmer výlučne na pleciach vládnych inštitúcií. Takže si myslím, že to je dôvod, prečo [kresťania] dokážu prirodzenejšie vytvoriť „priestor pri stole“ aj pre iných, pretože si myslím, že sme naučení takto to robiť.“⁴⁴

Fakt, že existujúce vládne výskumy znížili cirkev na úroveň problematickej karikatúry viery, ktorá predstavuje problém alebo rizikový faktor rozdelenia, je preto obzvlášť znepokojujúci, keďže situácia v teréne je úplne iná. Okrem

“

Vzhľadom na hĺbku problémov, ktoré sa objavili v dôsledku pandémie COVID-19, sa rozdiel medzi teoretickou politikou a praktickým životom pravdepodobne ešte viac prehĺbi bez toho, aby došlo k vedomému prehodnoteniu vzťahu medzi politickou stratégiou a reálnou situáciou.

toho vzhľadom na hĺbku problémov, ktoré sa objavili v dôsledku pandémie COVID-19, sa rozdiel medzi teoretickou politikou a praktickým životom pravdepodobne ešte viac prehĺbi bez toho, aby došlo k vedomému prehodnoteniu vzťahu medzi politickou stratégiou a reálnou situáciou.

Od krízy k spoločenstvu: Milovať blížneho ako kresťanský imperatív

Vyššie uvedené príklady dokazujú, že cirkvi sú silnými komunitnými zdrojmi, ktoré sa vyznačujú súcitom a solidaritou s miestnymi komuni-

tami. Mnohí z našich účastníkov zdôraznili, že cirkvi mali najsilnejší vplyv na svoje miestne oblasti práve tam, kde

vynaložili osobitné úsilie najprv počúvať a až potom konať (teda prispôbili svoju komunitnú angažovanosť potrebám štvrtí, v ktorých slúžili).⁴⁵ Musíme znovu poznamenať, že tento prístup, vyžadujúci skutočné počúvanie a dialóg, je pravým opakom krízového prístupu. Správny prístup k budovaniu súdržnosti v komunitách môže byť upevnený prostredníctvom neformálnej konverzácie, už existujúcou miestnou znalosťou, alebo dokonca prostredníctvom formálnych konzultácií o potrebách komunity. Takto sa to podarilo istému farárovi z Bradfordu (ktorý je povolaním aj úradníkom pre monitorovanie a hodnotenie v mestskej rade), ktorý využil formálne konzultácie s cieľom získať finančné prostriedky na výstavbu novej komunitnej haly. Tým, že preukázal, že plány jeho cirkvi na výstavbu haly majú miestnu podporu, sa mu podarilo v priebehu troch rokov získať viac ako 160 000 libier na výstavbu haly, ktorá je teraz centrom komunity v jednej z najchudobnejších farností v krajine.⁴⁶ V celej našej vzorke a v rôznych oblastiach boli samotné cirkvi vyzdvihované tam, kde ich prioritou bola prispôsobivosť a kritizované tam, kde bolo cítiť, že sa ponáhľali s realizáciou projektov bez náležitého zohľadnenia širšieho prostredia komunity.⁴⁷

Mnohé z odpovedí našich účastníkov z cirkevného prostredia boli presiaknuté hlbokým teologickým zmyslom pre to, ako by sa láska bližnému mohla odzrkadliť v praktickom angažovaní sa vo vzťahu k skutočným susedom.

Cirkvi majú veľmi dobré predpoklady na to, aby načúvali iným a zdokonaľovali svoju činnosť v komunitách, ale odkiaľ sa v prvom rade berie ich motivácia k aktivitám v prospech komunity? Na tento účel je vhodné uviesť pozorovanie zo samotného *Cantleovho* výskumu:

„Nie je v móde hovoriť o láske k bližnému, ale ak sa naša spoločnosť nedokáže posunúť aspoň do pozície, v ktorej budeme môcť rešpektovať svojich bližných ako ľudské bytosti, zlyháme v našich poku-

*soch o vytvorenie harmonickej spoločnosti, v ktorej sa podmienky za posledných 40 rokov tak radikálne zmenili.*⁴⁸

Cirkvi sa tohto „nemoderného“ ideálu nevzdali. Naopak, „miluj svojho blížneho ako seba samého“ zostáva ústredným kresťanským imperatívom⁴⁹ a naši výskumníci boli prekvapení tým, koľko odpovedí našich účastníkov z cirkevného prostredia bolo presiaknutých hlbokým teologickým zmyslom pre to, ako by sa láska k blížnemu mohla odzrkadliť v praktickom angažovaní sa vo vzťahu k skutočným susedom. K spoločným témam patrili napríklad: potreba nasledovať Kristov príklad,⁵⁰ povolanie byť „solou a svetlom“ v spoločenstve,⁵¹ privádzať marginalizovaných do centra,⁵² budovať kráľovstvo⁵³ a preukazovať lásku blížnemu.⁵⁴ Stručne povedané, cirkvi majú svoje vlastné autentické kresťanské dôvody na to, aby sa hlboko zaujímali o sociálnu súdržnosť. Ukážku týchto teologických úvah vám ponúkame na nasledujúcich stranách.

Teologické úvahy: sociálna súdržnosť očami cirkvi

„[Sociálna súdržnosť je] to, čo pramení z lásky k blížnemu... Navštevovanie chorých, vyhľadávanie kontaktu s tými, ktorí musia zostať doma, uvarenie rannej kávy pre niekoho iného a pod. – to je jednoduchá životodarná miazga cirkvi. Skutky, ktoré kresťan robí, pretože kresťanstvo je naozaj o láske k blížnemu.“⁵⁵ (anglikánsky kňaz z Derby)

„Mohli by sme to vzťahnúť na inštrukciu z knihy proroka Jeremiáša, kde v 29. kapitole povedal: Mali by sme sa zapojiť, mali by sme stavať domy, mali by sme stavať školy – to je moja parafráza – mali by sme sa zapojiť do ekonomického blahobytu mesta, pretože ak sa mu darí, prosperujeme aj my. Myslím si, že to pokračuje odpoveďou na veľkú otázku: Kto je váš blízny? Milosrdný Samaritán. Keď pochopíme tieto teológie, pomôže nám to uvedomiť si, že sa tu

nehovorí len o cirkvi ako takej. Ide tu viac o (Božie) kráľovstvo než o cirkev – a to kráľovstvo je väčšie ako cirkev.“⁵⁶ (*nezávislý pastor z Croydonu*)

„Myslím si, že práca na sociálnej súdržnosti je hneď na vrchole v zozname priorít cirkvi. Myslím, že je výlučne o vzťahoch a priateľstve... Sociálna spravodlivosť je zvláštny pojem. Ak pritom myslíme potravinovú banku, je to skvelé – ale ako do toho zapájame vzťahy? Robíme to aj v kontexte vzťahov alebo len rozdávame veci? Myslím si, že sociálna súdržnosť je oveľa dôležitejšia (z hľadiska pojmu aj z hľadiska praxe), pretože celá komunita je oveľa lepšie vybavená na to, aby sa postarala o jednotlivca ako jeden či dvaja z nás.“⁵⁷ (*anglikánsky kňaz z Plymouthu*)

„[Sociálna súdržnosť] je úlohou teológie... Mala by demonštrovať náš život viery. Naším cieľom je byť Božími deťmi, nevyčleňovať Židov, Grékov, otrokov či slobodných, ale mať identitu Božích detí, čo je hlbokým teologickým účelom cirkvi.“⁵⁸ (*kňaz v anglikánskej katedrále z Peterborough*)

„V skutočnosti som nechápal význam jedla v rámci náboženstva, ale zdá sa, že je dôležité vždy, keď spájate ľudí. Je to ako Večera Pánova s lámaním chleba a vína. Je na tom niečo nadprirodzené, a to – viete – že Ježiš spája ľudí. Je magnetický. Vždy, keď sa Ježiš objavil v Biblii, prichádzali k nemu zástupy! A niečo na tom je, viete? Preto cítim, že je dôležité spájať ľudí.“⁵⁹ (*nedenominačný miestny cirkevný vodca z Boltonu*)

„Zdá sa, že je kľúčové, že [Ježiš] bol taký inkluzívny a venoval sa tým, ktorí boli najviac marginalizovaní – buď ženám alebo Samaritánom, ľuďom, s ktorými sa ostatní bežne nestretávali, či ľuďom, ktorí boli z nejakého dôvodu vylúčení... Aktívne chodil von, pozýval ľudí, hľadal ich... Myslím si, že ľudia majú predstavu o tom, akou by mala cirkev byť, môže sa to podobáť

na nejaký spoločenský klub – musíte spĺňať určité charakteristiky, aby ste zapadli a zaškrtili všetky políčka na vás kladených požiadaviek. Pričom v skutočnosti by cirkev mala byť toho pravým opakom.“⁶⁰ *(anglikánsky laický dobrovoľník z Haringey)*

„Ježiš povedal: „Príď kráľovstvo tvoje, buď vôľa tvoja, ako v nebi, tak i na zemi.“ Prinášanie jeho kráľovstva na zem pre mňa znamená vidieť premenené životy, premenené mestá... Teda vidieť komunity, prepájať sa, sledovať, ako sa miesta stávajú pokojnejšími a pozorovať pokles kriminality je podľa mňa naplnením týchto slov. To si predstavujem pod slovami „príď Tvoje kráľovstvo, buď vôľa tvoja, ako v nebi, tak i na zemi.“⁶¹ *(DJ kresťanského rádia z Plymouthu)*

„S cirkvou je to podľa mňa ako s lepidlom – jej úlohou je stať sa takým lepidlom... Koreň slova náboženstvo (religare) znamená spájať. To je krásna predstava o tom, čo je základom náboženstva: spájať ľudí dohromady. Ľudia, ktorí sú odtiaľ, odinakiaľ a odkiaľkoľvek – všetci spolu sme ľudskými bytosťami.“⁶² *(váženský kaplán)*

„Myslím si, že sociálna súdržnosť súvisí s tým, čo znamená byť katolíkom. Katholos (katolícky) znamená, že sa stretávajú rôzni ľudia s rovnakou vierou – rovnakým vzťahom – ktorý ich všetkých spája. Tým, že ľuďom dovoľíme existovať v ich bublinách, im robíme len medvediu službu.“⁶³ *(vedúci katolíckej cirkvi z Newhamu)*

Hoci sú cirkvi hlboko zakorenené a oddané svojim komunitám, nemali by byť považované len za všeobecné komunitné skupiny. Sú skôr výraznou súčasťou sociálnej štruktúry, ktorej náboženská motivácia nevyhnutne charakterizuje rozsah ich praktického prínosu. Jeden hlavný politický poradca pre radu o tom uvažoval takto:

„Za posledných 18 mesiacov sme sa učili spolupracovať s náboženským sektorom. Niekedy to bola tak trochu z núdze cnosť, ale vždy žasnem nad tým, do akej miery sú v kontakte s ľuďmi oproti mojej organizácii, ktorá ten medziľudský kontakt niekedy stráca... Myslím si, že v postoji cirkvi sa odzrkadľuje skutočná láska k ľuďom, pre ktorých pracujú, ale aj k miestu, o ktoré sa starajú. Takáto citová väzba nikdy nie je negatívna.“⁶⁴

Účastník, ktorý nie je súčasťou cirkvi, spája pri pohľade na prácu cirkvi „zmysel pre lásku k ľuďom“ a „citovú väzbu“, a tým výstižne ilustruje, ako má vyzeráť vierou motivovaná láska k blížnemu. Kresťania síce blížneho nedefinujú len doslovne (často hovoria aj o našich povinnostiach voči „globálnym susedom“), ale lásku k ľuďom a spätosť s miestom snáď najzreteľnejšie odráža „provinčný“ model cirkvi. Ide o systém uplatňovaný vo viacerých denomináciách (a z ktorého rôzne iné odvodzujú svoje vlastné lokálno-národné organizačné modely), podľa ktorého je celá krajina rozdelená na farnosti, pričom na každú dohliada kňaz zodpovedný za duchovný život celej komunity, nielen farnosti. Takýto hlboko zakorenený zmysel pre starostlivosť o vlastnú komunitu demonštruje zároveň postoj, nie len nejakú organizačnú štruktúru. Ako sa ukáže v ďalších častiach tejto správy, rovnaký postoj zaujali aj mnohé cirkvi bez formálnej farskej štruktúry.

Záver

Stratégie v oblasti súdržnosti sa vo všeobecnosti vyvíjali predovšetkým v súvislosti s reakciou na krízu, pričom vnímanie viery ako rizikového faktora rozdelenia zabránilo poctivému zváženiu špecifického prínosu cirkvi v tejto oblasti. Keď sa však pozrieme na situáciu, odhliadnuc od

krízovej politiky súdržnosti, všimneme si, že je to práve cirkev, kto nenápadne, zato konzistentne pracuje na zbližovaní komunity, a to nielen v období krízy.

Všimli sme si, že vnímavosť voči komunite a prispôsobenie reakcie (v rámci posilňovania súdržnosti) na základe jej potrieb, je rozhodujúca v snahe predchádzať ďalším krízam. Takéto aktívne počúvanie je práve doménou cirkvi a cirkevných zborov, ktoré pochádzajú zo svojich miestnych štvrtí a sú prepojené so svojou komunitou. Ak pôjdeme hlbšie a uvedomíme si, že cirkev nie je len nejakou všeobec-

“

Vnímovosť voči komunite
a prispôsobenie reakcie
(v rámci posilňovania
súdržnosti) na základe jej
potrieb sú rozhodujúce v snahe
predchádzať ďalším krízam.

Toto aktívne počúvanie
je práve doménou cirkví
a cirkevných zborov.

nou komunitnou skupinou (ako sa pojednáva v tejto kapitole), začneme si klásť otázky: Čo sú jednotlivé súčasti jej prínosu pre sociálnu súdržnosť? Sú zdroje cirkvi v tejto oblasti využívané naplno? Inak povedané, aké reálne aktíva môže cirkev ponúknuť svojim komunitám v snahe o budovanie súdržnejšej spoločnosti?

Odpoveď na túto otázku prinesie druhá kapitola, v ktorej detailnejšie rozoberieme možnosti cirkvi, identifikujeme jej hlavné aktíva a vyhodnotíme, či sa v rámci

Anglicka pri posilňovaní sociálnej súdržnosti využívajú (alebo nevyužívajú) efektívne. Diskusia sa pritom opiera o prístup komunitného rozvoja založeného na aktívach (ABCD – asset based community development), ktorý sa snaží identifikovať existujúce aktíva s cieľom realizovať potenciál v rámci komunity. Tento prístup sa stáva čoraz populárnejším v dobrovoľníckom sektore. ABCD sa často porovnáva s prístupom založeným na potrebách (needs-based approach), ktorý je založený na pozorovaní potrieb/problémov a ich následnom riešení.⁶⁵ Ako už bolo naznačené, komisia sa nesnaží vyzdvihnúť jeden z princípov, ale

ťažít z múdrosti obidvoch. Uznáva, že pri zmysluplnej práci na posilnení súdržnosti je dôležité prispôbiť reakciu skutočným potrebám jednotlivých komunít (na čo má cirkev v rámci svojich dobre rozmiestnených cirkevných zborov, ktoré sú pevne zakotvené vo svojich komunitách, všetky predpoklady) a zároveň vníma potrebu podrobne zvážiť aktíva cirkvi a vyhodnotiť, akým spôsobom môže byť cirkev prínosná a posilniť súdržnosť spoločnosti.

- ¹³ C. Smith, '2011 Census analysis: Immigration Patterns of Non-UK Born Populations in England and Wales in 2011', *Office for National Statistics*, 17 December 2013. www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/articles/immigrationpatternsofnonukbornpopulationsinenglandanddwalesin2011/2013-12-17
- ¹⁴ Migration Advisory Committee, *EEA migration in the UK: Final report* (London: MAC, 2018), p. 10.
- ¹⁵ J. Curtice, E. Clery, J. Perry, M. Phillips and N. Rahim (eds.), *British Social Attitudes: the 36th Report* (London: NatCen Social Research, 2019), p. 5; R. O'Brien and A. Potter-Collins, '2011 Census Analysis: Ethnicity and Religion of the Non-UK Born Population in England and Wales', *Office for National Statistics*, 18 June 2015. www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/ethnicity/les/2011censusanalysisethnicityandreligionofthenonukbornpopulationinenglandandwales/2015-06-18
- ¹⁶ Onward, *Repairing our Social Fabric*, p. 16.
- ¹⁷ *Age UK, 'Later Life in the United Kingdom, 2019'*, *Age UK*, May 2019. www.ageuk.org.uk/globalassets/age-uk/documents/reports-andpublications/late_life_uk_factsheet.pdf
- ¹⁸ P. McCann, 'Perceptions of regional inequality and the geography of discontent: insights from the UK', *Regional Studies*, 54:2 (2019), pp. 256–267. www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343404.2019.1619928
- ¹⁹ Rozdiel je ešte väčší medzi štyrmi národnými Spojeného kráľovstva, hoci rozsah verejného sektora sa v jednotlivých krajinách líši (napríklad zásobovanie vodou patrí do verejného sektora v Severnom Írsku a Škótsku, ale do súkromného sektora v Anglicku a Walese). P. Brien, 'Public spending by country and region', *House of Commons Library*, 13 December 2019. commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn04033/
- ²⁰ E. Kaufmann, *Half Full or Half Empty?: How Has Ethnic Segregation in England and Wales Changed Between 2001 and 2011* (London: Demos, 2013), p. 2. www.demos.co.uk/files/ethnicdistributione+w.pdf
- ²¹ F. McGuinness and D. Harari, 'Income Inequality in the UK' (London: House of Commons, 2019), p. 14, 23–24. commonslibrary.parliament.uk/researchbriefings/cbp-7484/; P. Bourquin et al., *Living standards, poverty and inequality in the UK: 2019* (London: Institute for Fiscal Studies, 2019), p. 16–18.
- ²² Cantle, *Community Cohesion*, p. 9.
- ²³ A. Kundnani, 'The Death of Multiculturalism', *Race and Class*, 43:4 (2002), pp. 67–72; N. Meer and T. Modood, 'The Multicultural State We're In: Muslims, "Multiculture" and the "Civic-Rebalancing" of British Multiculturalism', *Political Studies*, 57:3 (2009), pp. 473–497; T. Cantle, *Interculturalism: The New Era of Cohesion and Diversity* (Basingstoke: Palgrave, 2013); M. Antonsich, 'Interculturalism versus multiculturalism – the Cantle-Modood debate' *Ethnicities*, 16:3

(2016), pp. 470–493.

- ²⁴ Rozsiahlejšie zdroje k diskusiám o pravidlách nájdete v časti M. Pennington, *Cohesive Societies: Faith and Belief* (London: British Academy and the Faith and Belief Forum, 2020), p. 15–22.
- ²⁵ The Labour Party, *Race and Faith Manifesto* (The Labour Party, 2017).
- ²⁶ Casey, *The Casey Review*, p. 121.
- ²⁷ HM Government, *Prevent duty guidance*, (London: HM Government, 2015). www.legislation.gov.uk/ukdsi/2015/9780111133309/pdfs/ukdsiod_9780111133309_n.pdf
- ²⁸ Počet nahlásených trestných činov z nenávisti v posledných rokoch neustále stúpa, s výraznými vrcholmi v súvislosti s kľúčovými udalosťami vrátane referenda o EÚ v roku 2016. Tieto údaje by sa však mali interpretovať opatrne: prieskum kriminality (náhodne vybraný a reprezentatívny súbor 50 000 domácností) naznačuje, že počet ľudí, ktorí sa označili za obeť trestných činov z nenávisti, sa v rovnakom období znížil. Ministerstvo vnútra napriek tomu považuje krajne pravicový extrémizmus za rastúcu hrozbu a od roku 2019 boli piati z desiatich najväčších krajne pravicových aktivistov s najväčším globálnym dosahom britskými občanmi. Home Office, *Hate Crime, England and Wales 2017/18* (London: Office of National Statistics, 16 October 2018), assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748598/hate-crime-1718-hosb2018.pdf; HOPE not Hate, *State of Hate 2019: People vs. the Elite?* (London: HOPE not Hate, 2019)p. 3. www.hopenothate.org.uk/wp-content/uploads/2019/02/state-of-hate-2019-final-1.pdf
- ²⁹ účastník z necirkevného prostredia #39.
- ³⁰ Predovšetkým v práci APPG pre sociálnu integráciu, ktorá bola založená v roku 2016. Pozrite si napr. aj APPG on Social Integration, *Ages Apart? Ties and Divides Across the Generations* (2017), APPG on Social Integration, *Healing the Generational Divide: Interim report on intergenerational connection* (2019).
- ³¹ Ministry for Housing, Communities and Local Government, *Integrated Communities Action Plan* (London: Crown, 2019), p. 14–15, 18–19.
- ³² Tieto údaje boli získané porovnaním nedávnych sociálnych interakcií viac ako 4 200 Britov s tým, ako by sme mohli očakávať, že budú vyzerat' na základe sociálneho zloženia ich miestnych štvrtí. Napríklad ak 30 % sociálnych interakcií bieleho respondenta bolo s ľuďmi, ktorí neboli bieli, ale žil v oblasti, kde 40 % obyvateľov nebolo bielych, bol by o 25 % menej integrovaný podľa etnickej príslušnosti, ako keby etnická príslušnosť nebola relevantná pre jeho sociálne vzorce. Social Integration Commission, *How Integrated is Modern Britain?* p. 7, 12.
- ³³ Ibid. 7; S. Khan, *Twitter*, 18 June 2019 twitter.com/SadiqKhan/status/1141087248529707008
- ³⁴ Onward, *Repairing Our Social Fabric*, p. 7.

- ³⁵ D. Phillips, J. Curtice, M. Phillips, and J. Perry (eds.) 'Social trust', *British Social Attitudes 35* (London: The National Centre for Social Research, 2018) www.bsa.natcen.ac.uk/media/39278/bsa35_social_trust.pdf; Department for Digital, Culture, Media and Sport, *Community Life Survey 2018–19* (London: Department for Digital, Culture, Media and Sport, 2019), p. 14. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/820610/Community_Life_Survey_2018–19_report.pdf; Onward, *Repairing Our Social Fabric*, p. 6–7.
- ³⁶ J. Birdwell, *Faithful Citizens* (London: Demos, 2012), p. 16–21. demosuk.wpengine.com/files/Faithful_citizens_-_web.pdf?1333839181; Communities and Local Government, *Citizenship Survey: April 2010–March 2011, England* – Tables (London: Communities and Local Government, 2011), tables 9 and 11. webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919165040/http://www.communities.gov.uk/publications/corporate/statistics/citizenshipsurveyq4201011
- ³⁷ P. Bickley and N. Mladin, *Religious London* (London: Theos, 2020), p. 55. www.theosthinktank.co.uk/cmsfiles/Religious-London-FINAL-REPORT-24.06.2020.pdf
- ³⁸ alebo zhrnutie vplyvu úsporných opatrení na výdavky miestnej samosprávy v Spojenom kráľovstve, pozrite Nadáciu Josepha Rowntreeho, *The cost of the cuts: the impact on local government and poorer communities* (York: JRF, 2015). www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/Summary-Final.pdf; B. Mueller, 'What is Austerity And How Has It Affected British Society?', *New York Times*, 24 February 2019. www.nytimes.com/2019/02/24/world/europe/britain-austerity-may-budget.html
- ³⁹ The 2016 *Cinnamon Faith Audit* assessed the impact of faith groups across the country, as well as leading to a series of supplementary audits at a local authority level. G. Knott, *Investing More for the Common Good: National Church Social Action Survey Results 2014* (Shrewsbury: Jubilee Plus, 2014), p. 2; Cinnamon Network, *Cinnamon Faith Action Audit* (London: Cinnamon Faith Action Research, 2016), p. 2.
- ⁴⁰ R. Wright, 'How churches are filling the gap left by austerity cuts', *Financial Times*, 19 April 2019. www.ft.com/content/f5890a4e-6140-11e9-b285-3acd5d43599e; Nick Spencer, *Doing Good* (London: Theos, 2016), p. 44–45.
- ⁴¹ P. Bickley, *Good Neighbours: How Churches Help Communities Flourish* (London: Church Urban Fund, 2015), p. 10.
- ⁴² Trussell Trust, 'Steepest increase in people needing food banks for past 5 years as need soars by 23%', 13 November 2019. www.trusselltrust.org/2019/11/13/april-sept-2019-foodbank-figures/; Trussell Trust, 'Summary Findings on the Impact of the Covid-19 Crisis on Food Banks', June 2020. www.trusselltrust.org/wp-content/uploads/sites/2/2020/06/APRIL-Data-briefing_external.pdf
- ⁴³ Church Urban Fund, *Church in Action: A National Survey* (London:

Church Urban Fund, 2017), p. 8. cuf.org.uk/uploads/resources/Church_in_Action_Exec_Summary_Cover_2017.pdf; Church Urban Fund, *Church in Action: A National Survey of Church-Based Social Action* (London: Church Urban Fund, 2015), 12–13. cuf.org.uk/uploads/resources/Church-in-Action-2015_0.pdf

⁴⁴ účastník z cirkevného prostredia #13.

⁴⁵ E.g. účastník z necirkevného prostredia #145, účastník z necirkevného prostredia #195, účastník z necirkevného prostredia #271, účastník z necirkevného prostredia #275, účastník z cirkevného prostredia #52, účastník z cirkevného prostredia #74, účastník z cirkevného prostredia #176, účastník z cirkevného prostredia #355, účastník z cirkevného prostredia #300.

⁴⁶ účastník z cirkevného prostredia #245.

⁴⁷ účastník z cirkevného prostredia #304.

⁴⁸ Cantle, *The Cantle Report*, p. 20.

⁴⁹ Evanjelium podľa Matúša 22:37–39.

⁵⁰ účastník z cirkevného prostredia #173, účastník z cirkevného prostredia #52, účastník z cirkevného prostredia #245.

⁵¹ účastník z cirkevného prostredia #126, účastník z cirkevného prostredia #42, účastník z cirkevného prostredia #180, účastník z cirkevného prostredia #18, účastník z cirkevného prostredia #280.

⁵² účastník z cirkevného prostredia #109, účastník z cirkevného prostredia #277, účastník z cirkevného prostredia #353.

⁵³ účastník z cirkevného prostredia #180, účastník z cirkevného prostredia #166, účastník z cirkevného prostredia #38, účastník z cirkevného prostredia #88, účastník z cirkevného prostredia #108, účastník z cirkevného prostredia #171.

⁵⁴ účastník z cirkevného prostredia #190, účastník z cirkevného prostredia #170, účastník z cirkevného prostredia #322, účastník z cirkevného prostredia #11, účastník z cirkevného prostredia #171.

⁵⁵ účastník z cirkevného prostredia #222.

⁵⁶ účastník z cirkevného prostredia #126.

⁵⁷ účastník z cirkevného prostredia #88.

⁵⁸ účastník z cirkevného prostredia #193.

⁵⁹ účastník z cirkevného prostredia #3.

⁶⁰ účastník z cirkevného prostredia #109.

⁶¹ účastník z cirkevného prostredia #180.

⁶² účastník z cirkevného prostredia #353.

⁶³ účastník z cirkevného prostredia #88.

⁶⁴ účastník z cirkevného prostredia #174.

⁶⁵ Například, A. Mathie and G. Cunningham, 'Who is Driving Development? Reflections on the Transformative Potential of Asset-based Community Development', *Canadian Journal of Development Studies*, 26:1 (2005), pp. 175–186; A. Mathie and G. Cunningham, 'From clients to citizens: Asset-based Community Development as a strategy for community-driven development', *Development in Practice*, 13:5 (2003), pp. 474–486.

2

Cirkevné zdroje

Zohľadnenie zdrojov cirkvi nepopiera hĺbkú potrebu v komunitách, ale predstavuje užitočný protipól ku krízovej politike súdržnosti. Nielenže podporuje dlhodobé a udržateľné opatrenia v podobe reakcie, ktorá je autenticky zakorenená vo vlastnom charaktere cirkvi, ale navyše spĺňa aj záujmy širšej spoločnosti. Tento druh tvorivej reflexie prirodzených zdrojov v komunite bol obzvlášť vítaný v čase znižovania verejných výdavkov⁶⁶ a medzi našimi cirkevnými účastníkmi explicitný jazyk „aktív“ používali prevažne tí, ktorí mali nejakú formu regionálnej strategickej zodpovednosti (t. j. tí, ktorí častejšie komunikovali s inými sektormi).

Napríklad od regionálnych anglikánskych lídrov v Middlesbroughu a Plymouthu (výpovede ktorých uvádzame tomže poradí) sme počuli:

„...keď uvažujeme o zapojení cirkvi do akejkoľvek činnosti, musíme zvážiť jej kapacitu a zdroje. To, čo sa nám podarilo objaviť a zveladiť, bolo, myslím, skutočne len vďaka prístupu založenom na práci s aktívami. Ktosi povedal: „Máme veľký majetok, značné zdroje, ale nevyužívame ich naplno. Ako ich môžeme využiť?“ V danom prípade to bolo celkom zjavné, keďže išlo o budovu, niekedy však ide o ľudí, ktorí majú víziu alebo sú pre niečo zapálení.“⁶⁷

„Vo veľkej miere pracujeme v súlade s princípom, ktorý sa zakladá na zdrojoch a ľudia mi hovoria: „No dobre, ale čo to vlastne znamená?“ Hovorím im, že je napríklad takto: „Dokážete sa rozprávať s ľuďmi? Áno. Dokážete im pripraviť šálku čaju? Áno. Nuž, o to ide v prístupe založenom na aktívach. Používate, čo máte, aby ste sa o to podelili s ostatnými.“⁶⁸

Vo viacerých rozhovoroch s cirkevnými i necirkevnými účastníkmi sme postrehli zmienku o niekoľkých kľúčových kvalitách, ktoré proaktívna cirkev využíva (nielen) v núdzových situáciách; ide o zdroje budovania súdržnosti v komunitách, ktoré by bolo možné zoskupiť do šiestich oblastí: budovy (1), siete (vzťahov) (2), vodcovstvo (3), dobrovoľníctvo (4), schopnosť zvolávať ľudí (5) a vízia (6).

V tejto kapitole sa budeme zaoberať každým z týchto zdrojov a odhalíme, akými spôsobmi cirkev využíva tieto zdroje k budovaniu súdržnejšej spoločnosti, alebo ako nimi plytvá, prípadne ešte horšie, ako ich použitím dokáže súdržnosť spoločnosti dokonca narušiť.

Budovy: cirkev ako miesto zhromaždenia

V čase písania tohto dokumentu boli možnosti fyzického stretávania značne obmedzené prebiehajúcou pandémiou COVID -19. Napriek tomu už pred začiatkom pandémie komunity naprieč krajinou bojovali so značným úbytkom miest, slúžiacich pre stretávanie sa komunity. Bez ohľadu na čas návratu „do normálu“ po pandémii boli mnohé verejné budovy, ktoré kedysi slúžili komunitám, už aj tak stratené v predchádzajúcom období.⁶⁹

Za posledných šesť rokov sa v Británii zatvorilo viac ako 600 klubov a centier pre mladých a Británia prišla o 3 650 pracovníkov a 139 000 miest určených pre prácu s mladými. Dramatický číselný pokles zaznamenali aj komunitné centrá riadené štátom.⁷⁰

Od roku 2001 do roku 2018 o 26 % klesol aj počet barov (v Spojenom kráľovstve je dnes viac cirkevných priestorov ako barov) a od roku 2005 o 27 % klesol aj počet knižníc pre verejnosť.⁷¹ Uvažujúc o tomto poklese, jeden z vládnych úradníkov v Croydone poznamenal:

„Je tu jeden problém s radou – a teda nielen s radou, ale aj s jej budovami. Myslím, že ľudia predpokladajú, že rada má množstvo budov, ktoré si môže hocikto prenajať alebo využívať zadarmo, čo však neplatí. Ak ste nejaká komunitná organizácia alebo cirkev a chcete by ste nájsť miesto, ktoré by ste mohli využívať so svojou komunitou, nebude pre vás ľahké nájsť taký typ priestoru.“⁷²

Vzhľadom na možnosť poskytovať miesto na zhromažďovanie, zastáva veľa cirkví extrémne výhodnú pozíciu – mnohokrát ponúkajú jediné vhodné miesto na stretávanie v rámci danej oblasti, predovšetkým vo vidieckych alebo

chudobnejších oblastiach. Ba čo viac, keďže sú cirkvi rozptýlené naprieč komunitami, slúžia rovnako dobre v izolovaných dedinách a predmestiach ako v centrách miest a metropol.⁷³ V roku 2018 bolo na území Spojeného kráľovstva odhadom 42 000 cirkevných budov (okrem mnohých komunitných priestorov vo vlastníctve cirkvi, ktoré sa nevyužívajú špeciálne na bohoslužby).⁷⁴ Treba však poznamenať, že vlastníctvo týchto budov nie je rovnomerne vyvážené – niektoré kresťanské cirkvi majú väčší počet budov ako iné, a dokonca nie všetky cirkvi majú vlastné priestory.

Celkovo je však vplyv cirkevných budov na spoločnosť veľmi pozitívny. Predovšetkým sa v nich koná široká škála komunitných aktivít. Z hľadiska súdržnosti ich možno rozdeliť do troch skupín:

- **Miesta budovania sociálneho kontaktu:** prebieha v nich jednoduchá socializácia, ktorá môže podporovať spájajúci kapitál (napr. stretnutia mládežníckych skupín, sociálnych klubov pre starších ľudí, stretnutia rodičov a batoliat a pod.) alebo premostujúci kapitál (napr. komunitné kaviarne a kávové dopoludnia);

Komunity v celej krajine zápasili s výrazným a rýchlym úbytkom komunitného priestoru ešte pred nástupom súčasnej krízy.

- **Centrá pomoci pre ľudí v kríze:** budovy a služby so zameraním na uspokojenie konkrétnej a okamžitej (materiálnej) potreby, ktorá by mohla mať vplyv na miestnu súdržnosť – napr. budovy slúžiace ako potravinové banky, útulky pre bezdomovcov, miesta podpory pri závislosti či zadlženosti, budovy poskytujúce vzdelávanie, poradenstvo a vyškolených pracovníkov (napr. poskytovanie komunitných pôrodných asistentiek) a patria sem aj cirkevné predškolské zariadenia, učebné priestory pre kurzy anglického jazyka, poradne pre žiadateľov o azyl a utečencov a pod.;
- **Priestory podporujúce spoločné úsilie:** budovy, v kto-

rých sa stretávajú inak rôznorodé skupiny, ktoré zjednocuje existujúci spoločný záujem (napr. umelecké, filozofické a bridžové kluby, tanečné kurzy, spevácke zbory či stretnutia stáleho umeleckého kolektívu).

Žiadna z týchto aktivít sa nemôže uskutočniť bez miesta, kde sa ľudia môžu stretávať a každá z nich prináša svoj vlastný prínos pre súdržnosť. Deje sa tak jednako prostredníctvom spoločného úsilia bojovať proti izolácii a osamelosti, zabezpečovať integráciu ľudí z okraja spoločnosti do širšej spoločnosti a jednako vďaka tomu, že sa ľudia z rôznych prostredí stretávajú pri praktickej činnosti. Takéto stretnutia majú význam z hľadiska súdržnosti bez ohľadu na to, či reagujú na naliehavú materiálnu potrebu alebo nie a vo všetkých prípadoch (vrátane činností zameraných na upevňovanie väzieb v skupine, spájajúcej ľudí v ich rozdielnosti) sa podporuje priama osobná interakcia medzi ľuďmi z rôznych sociálnych kruhov, čo má na základe „teórie kontaktu“ (podľa ktorej sa nepriateľstvo medzi rôznymi skupinami oslabuje prostredníctvom pozitívneho medziľudského kontaktu) priaznivý účinok na budovanie súdržnosti v komunite.⁷⁵ Jeden zo zamestnancov cirkvi, ktorý vedie rodinné spoločenstvo v Middlesbourgu, navštevované rodinami rôznej etnickej príslušnosti a náboženstiev, povedal:

„Keď ľudí začínate spoznávať, zistíte, ako sa volajú a niečo o tom, akí sú, začne sa vytrácať „my“ a „oni“. Po tomto túžim aj v mojej skupine – aby si ľudia prestali všímať farbu pokožky iných ľudí, to, či si zakrývajú vlasy alebo či nosia bindi (ozdoba čela nosená predovšetkým v Indii, pozn. prekladateľa) a videli skrátka len človeka. Všetci sme len ľudia.“⁷⁶

Vyššie spomínanú skupinu účastníkov spájala iba jediná charakteristika – išlo o mladé rodiny – a zďaleka to nebol problém súdržnosti, ale práve to bol dôvod, prečo sa vôbec zišli. Z mnohých iných hľadísk sa odlišovali, a preto bola táto skupina schopná zmysluplne ponúkať možnosti premostenia v danej oblasti. To, že spájajúci kapitál podľa jedného kritéria môže uľahčiť premostujúci potenciál podľa

iných kritérií, je nevyhnutné na pochopenie celého rozsahu vplyvu cirkví na sociálnu súdržnosť.

Vzhľadom na obdobie pred pandémiou má zmysel povedať, že len veľmi málo účastníkov tohto výskumu sa pokúšalo proaktívne spájať rôzne externé skupiny, ktoré využívali cirkevné budovy pre vlastné účely: väčšina komunitných skupín využívala budovy na vlastné účely a potom odišla. Aktívnejším prístupom by cirkvi mohli ešte maximalizovať prínosy svojej už existujúcej dobrej práce v oblasti súdržnosti, a to s relatívne malým dodatočným úsilím z ich strany. Medzitým si však pandémia zjavne vynútila, že väčšina akýchkoľvek kontaktov sa musela uskutočniť iným spôsobom (alebo vôbec). Treba však zmieniť, že v mnohých cirkevných priestoroch sa aj počas lockdownu nachádzali centrá komunitnej pomoci, napríklad potravinové banky. Z prieskumu, ktorý uskutočnila organizácia National Churches Trust, vyplýva, že 89 % cirkví pokračovalo v poskytovaní nejakej formy komunitnej podpory počas celého obdobia pandémie a hlavnou novou aktivitou bolo nadväzovanie kontaktov s izolovanými alebo zraniteľnými ľuďmi.⁷⁷ Napriek tomu bola schopnosť cirkví podporovať náhodné alebo príležitostné osobné stretnutia vo vlastných budovách počas pandémie takmer úplne obmedzená vtedajšími predpismi – z tej istej správy vyplýva, že len 34 % cirkví pokračovalo v podpore v plnom rozsahu. Respondenti uviedli, že sa najviac tešili na „spoločenstvo“, keď sa kostoly znovu otvoria, čo opätovne poukazuje na nedostatok bežného spoločenského kontaktu spôsobeného pandemiou.⁷⁸ Vplyv fyzického stretávania na súdržnosť v porovnaní s online stretávaním je ešte nutné podrobnejšie preskúmať.

Počas nášho výskumu účastníci z komunít vyzdvihovali cirkvi najmä za to, že svoje priestory poskytli za nízku cenu alebo zadarmo. Keďže sa cirkevné budovy nachádzajú v každej komunite (namiesto toho, aby boli centralizované ako mnohé štátne inštitúcie), dopĺňajú služby, ktoré sa poskytujú len v mestských centrách a vyžadujú si cestovanie, čo je osobitnou prekážkou zapojenia ľudí s obmedzenými zdrojmi (napríklad tých, ktorí si nemôžu dovoliť cestovať autobusom, alebo ľudí s osobitnými požiadavkami

na prístupnosť). Do určitej miery to tiež zmierňuje účinky regionálnych rozdielov vo financovaní (ktoré boli uvedené v prvej kapitole) a umožňuje skupinám, ktoré sú financované z verejných zdrojov, vynakladať peniaze na zlepšenie svojich činností namiesto riešenia základnej otázky prežitia. V oblasti financovania sme sa stretli s tým, že viacero

“

To, že spájajúci kapitál podľa jedného kritéria môže uľahčiť premostňujúci potenciál podľa iných kritérií, je nevyhnutné na pochopenie celého rozsahu vplyvu cirkví na sociálnu súdržnosť.

cirkví uplatňovalo rôzne stratégie platieb pre rôzne skupiny. Systém poplatkov mohol závisieť napríklad od toho, či potenciálni nájomcovia dosahovali zisk alebo nie, alebo či začali pôsobiť len nedávno (takýmto skupinám boli – na základe stratégie podpory rozvoja nových skupín – poplatky znížené).⁷⁹

Len malý počet cirkevných účastníkov kritizoval svoje vlastné miestne cirkvi za

príliš vysoké poplatky za priestory. Zaznamenali sme však aj také názory, preto uvádzame pohľad jedného účastníka zo Solihullu:

„[Cirkev] často prenajíma priestory komunitě, ale robí tak za účelom zisku... Nájom za budovy sa využíva ako prostriedok na zaplatenie prevádzkových nákladov. [Cirkev] by nemohla hospodáriť, keby nemala tento príjem... Keby cirkev tento priestor z nejakého dôvodu nemohla prenajímať, tak by ľudia určite siahli do vlastného vrečka, aby ho udržali v chode, ale momentálne to nerobia. Je to takýto prístup: „No dobre, prenajmeme budovu, aby sme vďaka nej získali peniaze.“⁸⁰

Ak si cirkvi môžu dovoliť znížiť ceny prenájmu pri iniciatívach, ktoré sú prospešné pre komunitu, mali by to zvážiť. Avšak nie vždy je to jednoduchá voľba. Ako tento účastník uznal, údržba cirkevných budov nie je zadarmo a zodpovednosť za ich údržbu zvyčajne nesie miestny zbor. Tento

úryvok z rozhovoru s vedúcim Armády spásy v Croydone ilustruje rozsah výzvy, ktorej čelia miestne cirkevné zbory:

„Životnosť tejto budovy sa blíži ku koncu a potrebujeme postaviť novú budovu. Potrebujeme nové priestory, ktorých náklady sa vyšplhajú pravdepodobne niekde na úroveň približne 4,5 miliona libier. Cirkev má k dispozícii asi 20 000 libier, takže je tu dosť veľký deficit.“⁸¹

Príjmy z prenájmu môžu byť dôležitým finančným príspevkom a v tejto súvislosti stojí za zmienku nedávna skúsenosť Pastoračného centra svätého Jána Pavla II. v Midlandsbroughu. Toto centrum poskytovalo priestory pre rôzne charitatívne aktivity na podporu zraniteľných skupín v meste, vrátane utečencov či ľudí bez domova a mnohí účastníci nášho výskumu si jeho prácu pochvalovali. Vo februári 2020 však bolo nútené ukončiť svoju činnosť po tom, čo sa úpravy potrebné na zosúladenie vtedajších elektrických a protipožiarnych zariadení s najnovšími požiadavkami ukázali ako finančne neúnosné.⁸²

Preto sa budovy môžu stať pre spoločenstvá „bielymi slonmi“ (pozn. prekl.: niečím, čo stojí veľa peňazí, aby sa udržalo v dobrom stave, ale neplní skutočný účel a nie je viac potrebné) – a to až do takej miery, že sme sa stretli s niekoľkými prípadmi, keď spoločenstvá prežívali úľavu po ničivom požiari v ich kostole, pretože ich to oslobodilo k úvahám o plnení svojho poslania bez tohto ťažkého bremena.⁸³ Samozrejme, že starostlivosť o údržbu môže ísť na úkor ľudského rozkvetu v iných smeroch:

„Raz som napísal svojim ľuďom [so žiadosťou o uvoľnenie finančných prostriedkov na zaplatenie pohrebu kostolníka bez rodiny, ktorý náhle zomrel] a všetci okrem jedného mi odpovedali: „Nie, to nie je zodpovednosť cirkvi. Peniaze, ktoré máme, sú určené na budovy.“ Takmer som to vzdal. Pomyslel som si: Čo tu vlastne robím? My nie sme Národný investičný fond!“⁸⁴

„Všetko sa to sústreďí na budovy: „Kostol je budova a my chceme, aby vyzerala nedotknuteľne. Nezáleží

*na tom, či tam ľudia chodia alebo nie. Ide o budovu.“
Takže v skutočnosti neexistuje koncepcia misie a šírenia pomoci.“⁸⁵*

V tejto časti je vhodné poznamenať aj to, že nie všetky cirkevné budovy vyhovujú širšiemu využitiu v komunite. Nepružnosť lavíc a ťažkosti s úpravami starých budov (ktoré sú často pamiatkovo chránené) značne obmedzujú možnosti ich využitia.⁸⁶ Niektorí účastníci tiež vyjadrili obavy týkajúce sa využívania cirkevných priestorov v rámci nábožensky neutrálnych aktivít – napríklad jedna mladá kresťanka, ktorá sa vo veľkej miere zapája do práce v miestnej komunite, sa vyjadrila, že by vo svojom kostole neorganizovala podujatie poézie „hovoreného slova“ pre mládež, „pretože ľudia sa často cítia divne, keď idú do kostola.“⁸⁷ Tieto obavy však boli zvyčajne uvádzané skôr z pohľadu druhej strany (t. j. „obávam sa, že ostatní ľudia vnímajú X“) než z osobného postoja. Vo väčšine reakcií účastníkov výskumu sa však, naopak, spomínal inkluzívny a priateľský étos cirkevných budov, a to až do takej miery, že jeden z úradníkov rady, ktorý má dohľad nad službami pre deti a rodinu a nie je kresťanom, poznamenal:

„Odkiaľ ľudia berú nádej? Kde nájdú podporu či súcit? Všetky tieto veci nájdete v cirkvi, či už ste veriaci alebo nie. Málokedy to nájdete v budove verejného sektora, pretože tam vám skôr povedia, prečo nespĺňate podmienky, prečo nemáte prístup k službám a prečo sa musíte vzchopiť a pokračovať v práci.“⁸⁸

Rozpoznatelný kresťanský charakter cirkevných budov môže tiež vytvárať neočakávané príležitosti na podporu súdržnosti medzi ľuďmi z rôznych prostredí. Jeden z účastníkov opísal, že mnohí návštevníci ich kostola „boli v minulosti v iných krajinách, kde im cirkev pomohla, takže keď uvideli vežu, prišli“.

„V pondelok k nám prišlo 30 starších Pakistaniek, 15 Iráncov a päť Afričanov z Konga. Všetci sú spolu v budove a myslím, že si uvedomujú, že sa vlastne až tak veľmi nelíšia – máme tu Afričanky, ktoré sú kresťanky, ale nosia hidžáb... potom tu máme Pakistan-

ky, ktoré sa rozhodli nenosiť šatku a potom Iránky, ktoré boli moslimky, ale teraz sú kresťanky. Takže je to celá zmes rôznych ľudí, ktorí si navzájom kladú otázky.⁸⁹

Tento kostol sa nachádza v oblasti Bradfordu, ktorá v roku 1995 zažila nepokoje a práve tu viditeľnosť kresťanskej budovy ponúkla príležitosť na zbližovanie rôznych obyvateľov v oblasti s historicky napätými vzťahmi v komunite. To, že cirkvi môžu mať takýto prienik do prisťahovaleckých a novovznikajúcich komunít, má potenciál pre stratégiu súdržnosti národa nabráť ešte väčší význam, keďže sa demografické údaje o viere vzhľadom na vyššiu mieru religiozity medzi prisťahovalcami neustále menia (ako sa uvádza vyššie).⁹⁰

To by zároveň malo slúžiť ako pripomienka problémov súdržnosti, ktorým čelia zbory bez vlastného vyhradeného bohoslužobného priestoru – mnohé z nich, hoci zďaleka nie všetky, sú prisťahovalecké zbory. Napríklad jeden vedúci slobodnej cirkvi nám povedal, že sa pokúsil vykonať krst v miestnom bazéne, pretože nemal inú možnosť, ale bolo mu to zakázané.⁹¹ Koniec koncov, cirkevné budovy nie sú rovnomerne rozložené v celej škále kresťanských tradícií a stereotypný obraz malebného anglikánskeho farského kostola odráža čoraz užší segment anglického kresťanstva. Najväčší podiel kresťanských budov je anglikánsky, ale mnohé prosperujúce kongregácie si prenajímajú priestory tretích strán, v ktorých sa konajú bohoslužby, a tie isté skupiny často predstavujú hlavné oblasti rastu anglického kresťanstva (najmä v Londýne).⁹² Bez určenej budovy sa cirkvi, samozrejme, stále môžu angažovať vo svojich komunitách, ale zvyčajne tak môžu robiť len vtedy, keď sú hosťami v cudzích priestoroch alebo prostredníctvom podpory projektov tretích strán. Medzitým cirkvi, ktoré majú vlastné budovy, môžu prevziať úlohu hostiteľa.

Takže, áno, aj ľudia mimo cirkvi môžu predpokladať, že budovy znamenajú väčšiu legitimitu a z tohto dôvodu sa môže u niektorých ľudí objaviť tendencia nazerať na cirkvi bez vlastného fyzického verejného priestoru s istým podozrením (najmä v súvislosti s obavami týkajúcimi sa

dodržiavania bezpečnosti). Deje sa tak napriek tomu, že tieto cirkvi berú svoje zákonné povinnosti vážne a vytvárajú dôležitý pocit spolupatričnosti medzi svojimi veriacimi (najmä medzi tými, ktorí prišli do Spojeného kráľovstva len nedávno).⁹³ Niektoré obavy, týkajúce sa bezpečnosti v rámci cirkví, sú, samozrejme, úplne oprávnené, ale medzi bezpečným cirkevným prostredím a vlastníctvom budov neexistuje žiaden súvis.

Cirkvi, ktoré hľadajú priestory tretích strán, musia byť schopné preukázať, že berú bezpečnosť vážne a že sú zodpovedné nielen za svoje vedenie. Na druhej strane organizácie (vrátane iných cirkví), ktoré vlastní budovy, by mali zvážiť, ako by sa využívanie ich budov mohlo využiť na podporu takýchto cirkví, aby mohli slobodne a viditeľne vykonávať bohoslužby, a byť tak súčasťou prijímajúcej a súdržnej spoločnosti.⁹⁴ Tento problém sa vyskytuje najmä v mestských oblastiach (t. j. v oblastiach s najrozmanitejším náboženským sektorom), hoci nové cirkevné spoločenstvá vznikajú aj vo vidieckych oblastiach. Predpokladá sa, že tento trend bude pravdepodobne narastať, pretože formy kresťanstva sa v tejto krajine neustále menia.⁹⁵

Aby sme to zhrnuli, bolo by žalosťne nesprávne predpokladať, že cirkevné aktivity predstavujú pre samotné cirkvi len výhodnú možnosť, ako vyberať nájom. Ako sa uvádza v nedávnej správe Theosu, cirkevné budovy sú dôležitým zdrojom materiálneho kapitálu, ale ich plný „význam pre spoločnosť sa ukáže až vtedy, keď pochopíme dynamickú kombináciu samotných priestorov, udalostí, ktoré sa v nich odohrávajú a spôsobu, akým sú prijímané.“⁹⁶ Preto sa veľká časť iniciatív, podnietených hlbokým duchovným záväzkom voči širšej komunite, ktoré sa uskutočňujú v cirkevných priestoroch, realizuje koordinovaným spôsobom vo vlastnej réžii. Cirkvi v týchto priestoroch pritom vedome realizujú projekty, ktoré sa snažia naplniť komplexné potreby ich blízkych. Zbory často investujú veľa času a peňazí (a času na získanie peňazí!) do zveľaďovania svojich priestorov na komunitné využitie. Môže ísť o inštaláciu alebo modernizáciu základného kuchynského vybavenia,⁹⁷ ale v niektorých prípadoch ide viac o zameranie

na konkrétnu plánovanú činnosť. Stretli sme sa s dvoma prípadmi, keď cirkvi premenili celé časti svojich budov na detské ihriská pre miestne deti a v oboch prípadoch cirkvi pokračovali v poskytovaní online zdrojov pre detské aktivity aj počas pandémie COVID-19, čo dokazuje ich trvalý záujem slúžiť najmladším členom svojich komunít aj bez fyzického majetku.⁹⁸

Cirkevné budovy sú zasa veľmi obľúbené vo svojich komunitách. Jeden komunitný pracovník v Boltone sa zamyslel nad nedávnou históriou anglikánskeho kostola St Chad's v Tonge Fold, ktorý diecéza v roku 2015 navrhla zatvoriť a ktorý od októbra 2017 nemal stáleho farára. Avšak po kampani širšej komunity za jeho zachovanie bol napokon zachránený:

„Na príbehu tohto kostola je úžasné to, že ľudia, ktorí vyznávali iné náboženstvo, neboli členmi cirkvi, neboli veriaci a nemali v úmysle chodiť do kostola, vyjadrili: „Viete čo? Nechcem, aby sa kostol zatvoril. Je to skvelá budova, naozaj chcem podporiť tento kostol.“⁹⁹

“

Preto sa veľká časť iniciatív, podnietených hlbokým duchovným záväzkom voči širšej komunite, ktoré sa uskutočňujú v cirkevných priestoroch, realizuje koordinovaným spôsobom vo vlastnej rézii. Cirkvi v týchto priestoroch pritom vedome realizujú projekty, ktoré sa snažia naplniť komplexné potreby ich blížnych...

Cirkev zabezpečuje rozmanité komunitné podujatia aj v jednej z najchudobnejších farností v krajine (Tonge Fold je na 1 174. mieste z 12 382 farností, kde 1. je najchudobnejšia) a jej malý zbor tento program realizuje vďaka angažovanej skupine dobrovoľníkov mimo cirkvi, vrátane niekoľkých dobrovoľníkov pôsobiacich v iných nekreštianských náboženských spoločenstvách. Kostol sa stal ústredným bodom spoločného života tejto štvrte.

Cirkevné budovy sa môžu stať aj nositeľmi kultúrnej pamäti a pocitu spoločnej miestnej identity, čo prispieva k posilneniu pozitívneho pocitu spolupatričnosti v komunite. V tomto zmysle majú katedrály obzvlášť dobrú schopnosť uchovávať príbeh, identitu a pamäti komunit – ako to s ničivým účinkom ilustroval (medzinárodný) výbuch smútku po požari v Notre Dame v roku 2019, ku ktorému došlo počas tohto výskumu. Symbolický význam katedrál si všimli aj rôzni necirkevní účastníci tohto výskumu¹⁰⁰, čím sa potvrdili zistenia správy Theosu z roku 2012 o duchovnom kapitáli, ktorá poukázala na osobitnú schopnosť katedrál spájať sa s ľuďmi mimo kresťanstva, podporovať premosťujúci kapitál tým, že sa stávajú centrami komunit a stelesňovať miestnu identitu i históriu celej komunity. Z prieskumu verejnej mienky v rámci tejto správy vyplynulo, že 59 % verejnosti súhlasilo s tým, že „[anglikánske] katedrály patria všetkým, nielen anglikánskej cirkvi“ a 56 % sa domnieva, že katedrály sú „dôležitými symbolmi identity v ich komunite.“¹⁰¹ Katedrály sú tiež obľúbeným miestom pre medzináboženskú angažovanosť a jeden moslimský líder v Bradforde nám povedal, že sa podieľal na organizovaní série podujatí v katedrále, aby „ukázal [nekresťanom], že je to budova, ktorá nie je určená len pre kresťanskú komunitu.“¹⁰²

Siete: cirkvi ako „kapiláry“ spoločenstva

Emocionálny a symbolický dosah cirkevných budov poukazuje na skutočnosť, že cirkvi sú nielen fyzicky, ale aj sociálne zakotvené vo svojich komunitách. Jeden z vedúcich cirkví preto pozoruhodne opísal cirkvi ako „kapilárnu“ úroveň komunity. Kapiláry tvoria cirkulačnú sieť, ktorá dodáva výživu v rozsahu, ktorý nemožno dosiahnuť inými prostriedkami, a umožňuje tak život.¹⁰³

V prvom rade sa prostredníctvom samotnej bohoslužby vytvárajú rozmanité a rozsiahle siete v cirkvi a kresťanské spoločenstvá môžu byť veľmi rozmanité vzhľadom na vek, sociálno-ekonomickú skupinu, etnickú príslušnosť, a dokonca aj národnosť. Opäť platí, že spájajúci kapitál v jednom zmysle (t. j. viera) môže v prostredí bohoslu-

žieb uľahčiť premostujúci kapitál iných kritérií (napr. vek, etnická príslušnosť alebo sociálno-ekonomické zázemie). Hoci ide o zriedkavé extrémy a rozsah rozmanitosti sa medzi jednotlivými zbormi a cirkevnými tradíciami samozrejme veľmi líši – v jednom zo zborov v Derby uviedli, že ho navštevujú ľudia, ktorí zastupujú 50 národností a cirkev v Newhame údajne privítala veriacich zo 187 krajín.¹⁰⁴

Väčšej homogenite v cirkvi sa nedá vyhnúť v oblastiach, ktoré sa nevyznačujú rôznorodosťou, avšak homogénnosť môže vznikať aj v zbormi, ktoré sa spájajú s určitou národnostnou skupinou alebo dokonca kmeňom – jeden pastor nám rozprával o nigérijskej rodine, ktorá cestovala z veľkej diaľky, aby sa pripojila k jeho zboru namiesto toho, aby navštevovala veľký nigérijský kostol v blízkosti ich domu. Dôvodom tohto dochádzania bolo, že bol spojený

s inou kmeňovou skupinou, ako je ich vlastná.¹⁰⁵ Od viacerých katolíckych účastníkov sme tiež počuli konkrétne obavy z vplyvu katolíckych farností, založených na národnostnom princípe (napr.

poľská katolícka cirkev, anglická katolícka cirkev a pod.), na súdržnosť, najmä keď sa inak globálny a rôznorodý charakter katolíckych farností považoval za osobitnú výhodu. Tieto farnosti sa rozvíjajú skôr popri sebe než spolu, hoci je dôležité poznamenať, že iní účastníci, vrátane tých mimo katolicizmu, to považovali za znak ústretového a pozitívneho poskytovania pomoci menšinovým komunitám a oddelené farnosti mali často pozitívne pracovné vzťahy.¹⁰⁶

V priebehu činnosti komisie sa do celoštátnych správ dostali aj otázky týkajúce sa údajného zlyhania anglikánskej cirkvi pri riešení inštitucionálneho rasizmu. Išlo o nedostatčnú solidaritu v otázkach rasovej spravodlivosti, špecifické zlyhanie pri prijímaní príslušníkov generácie Windrush a pretrvávajúci nedostatok zastúpenia a rozmanitosti vo farnostiach aj medzi duchovnými. Na zasadnutí Generálnej synody vo februári 2020 bol jednomyselne podporený

Jeden z vedúcich cirkví pozoruhodne opísal cirkvi ako „kapilárnu“ úroveň komunity.

návrh, ktorý vyjadruje ospravedlnenie za „vedomý a nevedomý rasizmus, ktorý zažilo nespočetné množstvo anglikánov čiernej pleti, ázijských a menšinových etník (BAME) v roku 1948 a v nasledujúcich rokoch“ a zaväzuje sa k formálnemu, nezávislému preskúmaniu tejto otázky.¹⁰⁷

V cirkevnom prostredí sa teda často darí zdravým vzťahom, ktoré ľudí spájajú a premostujú a rozsah tohto javu je nedocenený. Avšak tam, kde túto rovnováhu samotné zbory nedoceňujú a nepestujú, sa zbory, podobne ako v prípade akýchkoľvek iných skupín, môžu viac uzatvárať do seba alebo sa od iných vyčleňovať.

Pozitívne je, že mimo bohoslužieb sa cirkevné siete posilňujú a rozširujú prostredníctvom podujatí organizovaných cirkvou. Z auditu *Cinnamon Faith Audit 2016* vyplynulo, že z 3 007 náboženských skupín, ktoré odpovedali na jeho prieskum, každá skupina prispela v priemere ôsmimi projektmi sociálnej činnosti, štyrmi platenými aktivitami zamestnancov a 66 dobrovoľníckymi úlohami. Ak by sa tieto údaje extrapolovali len na rovnaký podiel náboženských spoločenstiev v krajine, ktoré odpovedali na prieskum, len toto by predstavovalo 213 692 projektov sociálnej činnosti, ktoré sa každoročne realizujú v celom sektore viery.¹⁰⁸ V roku 2017 94 % anglikánskych cirkví organizovalo alebo podporovalo komunitné podujatia, 86 % viedlo obedový klub pre starších, 70 % viedlo pastoračné iniciatívy (ako sú pouliční pastieri, priateľstvo alebo poradenstvo) a 53 % viedlo komunitnú kaviareň.¹⁰⁹ V roku 2019 navštevovalo týždenné obedové kluby viac ako 5 600 ľudí. Ľudia bez domova alebo takí, ktorým strata domova hrozila (v počte 8 600), dostávali podporu prostredníctvom týždenných výjazdových zasadnutí vedených Armádou spásy.¹¹⁰ V celej krajine to všetko predstavuje obrovské množstvo trvalej angažovanosti – a to nehovoriac o významnom prínose iných vierovyznaní.¹¹¹

Silné siete vzťahov, ktoré vznikajú okolo cirkví, majú pre súdržnosť komunity hodnotu z troch hlavných dôvodov.

Po prvé, slúžia ako priamy zásah proti osamelosti a izolácii. Ide o oblasť kohéznej stratégie, ktorej sa venuje

zvýšená pozornosť od vymenovania prvého cirkevného lídra pre osamelosť (ktorý bol v roku 2018 zrušený). Nezávislý výskum odhadol, že až 23 % obyvateľov Spojeného kráľovstva sa „vždy alebo často“ cítilo osamelé ešte pred pandémiou – a hoci údaj *Národného štatistického úradu* je oveľa nižší (5 %), zistilo sa tiež, že v období od apríla do mája 2020 31 % ľudí pocitovalo, že ich pohodu ovplyvnil pocit osamelosti „v posledných 7 dňoch“ (čo nazvali „osamelí v lockdowne“).¹¹² Či už v normálnom čase alebo v čase lockdownu, sociálne siete, ktoré udržiavajú jednotlivcov v kontakte a angažovanosti, ukázali svoje opodstatnenie – a tam, kde bolo možné fyzické stretnutie, boli jednoduché dopoludnia pri káve jednou z mála príležitostí, pri ktorej sa komunita mohla stretnúť len tak, aby spolu trávila čas:

„Zorganizovať stretnutie pri rannej káve s členmi cirkevného zboru nie je veľká veda, a predsa to môže byť pre niekoho prelomové – jeden človek opísal takéto stretnutie v svojej dedine ako záchranné lano... Na tomto stretnutí sa s ľuďmi nezaobchádza podľa nálepiek ako „samotár,“ „bezdomovec,“ „psychicky labilný,“ „senior“ a pod. – je to len stretnutie, ktoré spája všetkých takých, akí sú – a to je naozaj zaujímavé a obohacujúce.“¹¹³

V Thanete, oblasti, ktorú partnerstvo britského Červeného kríža Co-op označilo za jednu z 39 cieľových oblastí, v ktorých sa v roku 2016 riešila vážna osamelosť¹¹⁴ a kde mnohí z našich účastníkov uviedli, že sa obávajú sociálnej izolácie, nám jeden z účastníkov, zapojených do vedenia komunitného stravovania v cirkvi, povedal, že ich iniciatíva bola záchranným kolesom najmä pre dvoch účastníkov:

„Myslím, že sme sa stretávali asi rok... medzi rečou som im povedal, že dúfam, že sa cez Vianoce budú mať dobre, nech o nás povedia aj svojim priateľom a prípadne, ak chcú, nech si nejakých privedú aj na vianočný večierok. Jeden pár mi povedal, že oni nemajú žiadnych priateľov. Opýtal som sa: „Nemáte susedov?“ „Áno,“ odpovedali, „ale vôbec to nie sú naši priatelia, nestretávame sa...“ Každopádne, keď sme sa po Vianociach všetci znova stretli, hovoril

*som s jednou z ďalších dám, ktorá, myslím, žije so svojím otcom. Opýtal som sa, či sa mala dobre a ona povedala, že sa mala výborne. Vysvitlo, že Vianoce trávila so spomínaným párom.*⁴¹⁵

Ten istý účastník hovoril o tom, že nedávno zomrel jeden z pravidelných návštevníkov iného komunitného stravovania, ktoré organizovala cirkev v tejto oblasti a pohrebné zhromaždenie pozostávalo z troch členov rodiny, šiestich návštevníkov komunitného stravovania a dvanástich členov miestnej Armády spásy. Pre tohto človeka, ktorý nebol členom cirkevného zboru v pravom slova zmysle, sa miestne cirkvi stali jeho hlavnou sociálnou sieťou.

Po druhé, na štruktúrovanejšej úrovni silné siete umožňujú účinnejšie spoločné reakcie na výzvy, ktorým komunita čelí. Výrazne to

“

Jednoduché dopoludnia pri káve sú jednou z mála príležitostí, pri ktorej sa komunita môže stretnúť len tak, aby spolu trávila čas.

demonštroval jeden z vedúcich Armády spásy, ktorý nám povedal, že celkový účet za potraviny v rámci ich programu pre bezdomovcov v rokoch 2016–2017 predstavoval len 18 libier (napriek odhadovanej komerčnej hodnote 40 000–45 000 libier), pretože

vďaka dobrým vzťahom s miestnymi supermarketmi pravidelne dostávali nepredané potraviny zadarmo.¹¹⁶ Takto sa podávanie pomocnej ruky posilňuje, keď je zakotvené v širšej sieti.

Cirkvi majú tiež veľmi dobrú pozíciu na to, aby mohli čerpať zo širších kresťanských sietí, presahujúcich miestnu úroveň, čo umožňuje izolovaným alebo nedostatočne zásobovaným štvrtiam prístup k širokej škále kontaktov a zdrojov v celej krajine (a dokonca aj vo svete). Najvýraznejším príkladom tohto fenoménu je program Near Neighbours (blízki susedia, pozn. prekl., iniciatíva súdržnosti, ktorá sa realizuje prostredníctvom farského systému anglikánskej cirkvi). Near Neighbours ponúka financovanie a podporu iniciatív občanov v oblasti „sociálnej činnosti“ a „sociálnej

integrácie“ s cieľom „spájať ľudí,“ aby sa „lepšie spoznali, budovali vzťahy dôvery a spolupracovali na iniciatívach, ktoré zlepšia miestnu komunitu, v ktorej žijú.“¹¹⁷ V každej oblasti, v ktorej funguje program Near Neighbours, sú zamestnaní miestni koordinátori a anglikánski farári pôsobiaci ako poradcovia miestnych žiadateľov o financovanie. Škála financovaných projektov je široká – od komunitného sadu vo West Midlands až po kresťansko-moslimské fórum a jeho program partnerstiev medzi kostolmi a mešitami. V hodnotení programu Near Neighbours z roku 2016, ktoré vypracovala Coventry University, sa to odzrkadľuje takto:

„...rozhodujúce úlohy, zručnosti a kontakty miestnych koordinátorov, ktorým je poskytnutá užitočná miera autonómie a ktorí prvotriedne poznajú miestnu oblasť..., ako aj súhra medzi rôznymi národnými odborníkmi, nesmierne zvyšujú význam programu, pomáhajú zvyšovať vplyv grantov a budovať udržateľné komunitné siete v rámci susedstiev.“¹¹⁸

Nasadenie siete cirkevných zborov v rámci hlavného programu kohézie tak umožnilo spojiť najlepšie národné a miestne odborné znalosti v snahe dosiahnuť lepšie výsledky v oblasti sociálnej súdržnosti. Nejde tu len o praktickú výhodu, ale keď o cirkevných sieťach zauvažujeme vo svetle vplyvného opisu Davida Goodharta o „Anywheres“ (ľuďoch, ktorí majú tendenciu byť mobilní a svoj zmysel pre identitu čerpajú z osobného úspechu) a „Somewheres“ (ľuďoch, ktorí majú svoju identitu zakorenenú v mieste, odkiaľ pochádzajú, alebo kde v ktorom žijú) ako o dvoch hlavných vznikajúcich prúdoch v britskej politike, zrazu sa schopnosť cirkvi vytvárať siete (vzťahov) ukazuje ako obzvlášť relevantná. Ak sa dá na toxicitu britských nedávnych politických dejín v nejakom zmysle nazerať ako na zápas medzi „tým, čomu sa treba vzoprieť v niektorej oblasti“ a „presadzovaním niečoho spôsobom presahujúcim zdravú mieru“, ktorý čerpá palivo zo širšieho zápasu medzi miestnymi a globálnymi hodnotami, cirkvi sú dobre vybavené na to, aby sa v tomto napätí orientovali.¹¹⁹

Po tretie, k cirkevným sieťam môžu mať prístup iné organizácie alebo skupiny, ktoré chcú rýchlo komunikovať

informácie o udalostiach a novinkách v komunite. Tieto siete sa využívajú najmä vo vzťahoch medzi komunitami a miestnou políciou (aj keď nie len v nich). Napríklad:

„Cirkvi absolvovali školenie ACT, čo znamená „utekaj, skry sa, povedz, zostaň v bezpečí“... Všetci dostali protiteroristickú inštrukciú o tom, na čo sa majú zamerať, čo majú robiť a táto správa sa potom šíri ďalej.“⁴²⁰ (styčný policajný dôstojník pre vieru, Londýn)

„Bol som požiadaný, aby som sa stal členom skupiny Goal Group, čo je akási reakčná skupina zriadená políciou Met. Ide napríklad o to, že ak dôjde trebárs k nejakému pobodaniu v niektorej štvrti, polícia okamžite vypracuje oznámenie, ktoré dokáže poslať takmer do každého miestneho kostola, a podať tak vysvetlenie, čo sa stalo a ako v tom prípade polícia ďalej postupuje. Takže ak by napríklad došlo k nejakej strelbe v sobotu ráno, do nedeľného rána by polícia dokázala o tomto čine informovať a oboznámiť cirkvi, že v ten deň bude pred ich budovami prítomná polícia, aby sa ľudia mohli cítiť bezpečnejšie.“⁴²¹ (letničný cirkevný predstaviteľ, Croydon)

„[Brexit je] niečo, na čom úzko spolupracujeme s našimi cirkevnými predstaviteľmi, aby sme našim obyvateľom odovzdali informácie... „Ak ste nedostali správu od ústrednej vlády, tu je to, čo musíte urobiť, aby ste mohli požiadať o štatút usídlenca a tu sú miesta, kde môžete získať podporu“ a podobne“⁴²² (radný, Haringey)

„Jednou z vecí, o ktorej často hovorím v rámci medzináboženských komunit, je schopnosť cirkví a iných náboženských inštitúcií dosiahnuť viac, ako môže miestna samospráva, pretože majú dôveru a majú spoločenstvo, ktoré presahuje rámec toho, na čo máme vplyv my. Takže sa budeme snažiť sprostredkovať niektoré naše odkazy a služby prostredníctvom týchto inštitúcií.“⁴²³ (úradník mestskej rady, Peterborough)

Vo všetkých týchto prípadoch cirkev dokázala vytvoriť komunikačný kanál medzi komunitou a policajnými zložkami či samosprávou. Výsledkom bola rýchlejšia reakcia komunity, ochrana blaha tých, ktorých sa policajné či samosprávne rozhodnutia priamo dotýkali a posilnenie miestnej demokracie i silného politického zastúpenia (teda toho, čo sa vládnu terminológiou súdržnosti opisuje ako „ľudia, ktorí si navzájom dôverujú a dôverujú miestnym inštitúciám, že budú konať spravodlivo“).¹²⁴

Je potrebné poznamenať, že služby cirkvi nie sú vždy spojené s formálnymi štruktúrami vo forme kamenných budov alebo platených duchovných. Najmä kapláni zámerne ponúkajú duchovnú alebo pastoračnú starostlivosť v rámci iných organizácií (napr. nemocníc, väzníc, športových klubov, rád, súdnych siení, univerzít) alebo iných prostredí (napr. v centre mesta, počas plavieb a pod.). Treba tiež povedať, že nie všetci pracovníci cirkvi sú vysvätení. Formou odmeny za ich činnosť môže byť plat, ale často ju vykonávajú aj na dobrovoľníckej báze.¹²⁵ Takíto cirkevní pracovníci sa na úrovni práce s jednotlivcami stretávajú so širokou škálou ľudí a snažia sa o ich duchovné a pastoračné blaho, no môžu sa stať aj súčasťou systémov a organizácií. V takom prípade sa prehĺbuje sféra ich možného vplyvu a výsledkom ich pôsobenia môže byť menšia či väčšia zmysluplná zmena v rámci ich referenčného rámca (napríklad vysokoškolskí kapláni pôsobiaci v univerzitných pastoračných výboroch a v širšej činnosti spájajú univerzitné inštitúcie s miestnymi náboženskými spoločenstvami). V podstate, ako zhrnul vidiecky kaplán v Cornwalle, „úlohou kaplána je zosieťovať.“¹²⁶ Z hľadiska budovania súdržnosti môžu byť napríklad kapláni veľmi efektívni – môžu udržiavať dobré vzťahy medzi cirkvou a inými inštitúciami, klásť otázky, ktoré si v rámci inštitúcií nikto iný nekladie a poukazovať na neoceniteľnú hodnotu života v súdržnej komunite. V posledných rokoch sa rozmohli aj pouliční pastori, ktorí ako dobrovoľníci z miestnych cirkví hliadkujú v nočných hodinách na uliciach (v tímoch mužov a žien) a venujú sa ľuďom, ktorých stretávajú na uliciach – komunikujú s nimi a modlia sa za nich. Pouliční pastieri v súčasnosti pôsobia vo viac ako 300 mestách v Spojenom

kráľovstve a ich skupina dobrovoľníkov zahrňa viac ako 20 000 ľudí.¹²⁷

Jeden z častých dôvodov kritiky vplyvu cirkevných sietí na sociálnu súdržnosť sa týka cirkevných škôl, ktoré niektorí považujú za exkluzívnu sieť podporujúcu segregáciu detí od útleho veku. Cirkevné školy sú len jedným z prvkov komunitného profilu cirkví a v diskusiách o súdržnosti sa na ne často kladie neprimeraný (alebo dokonca výlučný) dôraz. Vzhľadom na to, že táto správa nechce do hĺbky pojednávať o náboženskom vzdelávaní, nebudeme v tejto časti zachádzať do detailov. Príslušné argumentácie, týkajúce sa tejto témy, je možné nájsť spracované v iných dostupných materiáloch.¹²⁸ Mnohé cirkvi sa na správe škôl vôbec nepo-

“

Služby cirkvi nie sú vždy spojené s formálnymi štruktúrami vo forme kamenných budov alebo platených duchovných.

dielajú a ani všetky cirkvi nie sú ideovo naklonené školám s náboženským charakterom. Napriek tomu, vzhľadom na to, že 26 % všetkých základných škôl je anglikánskych a len 9 % všetkých stredných škôl je katolíckych (menší počet škôl spravujú iné kresťanské denominácie, napríklad metodistická cirkev), školy s náboženským charakterom

zjavne zostávajú významným prvkom schopnosti niektorých cirkví ovplyvňovať súdržnosť.¹²⁹

Kritika sa zvyčajne zameriava na to, že školy uplatňujú kritériá prijímania založené na viere a nie na samotnej perspektíve cirkevnej školy. Tieto výhrady sa týkajú skutočnosti, že školy s náboženským charakterom (častejšie označované ako „cirkevné školy“) môžu uplatňovať kritériá prijímania založené na viere (len) v prípade, že majú nadmerný počet žiakov. Platí tiež, že kým nové akadémié a slobodné školy majú povinnosť prideliť aspoň 50 % miest žiakom bez ohľadu na vieru, nové cirkevné školy s dobrovoľnou podporou môžu pri prijímaní žiakov uplatňovať až 100 % kritérií založených na viere.¹³⁰

Existujú tiež dôkazy, že všetky druhy výberových kritérií v oblasti vzdelávania (a dokonca aj právomoc školy konať ako vlastný prijímací orgán) zvyčajne zvýhodňujú deti z vyšších sociálno-ekonomických skupín: je to preto, že lepšie situovaní rodičia sú viac vybavení „mäkkými“ vedomosťami, zručnosťami a inými prostriedkami, ktoré ich deťom umožnia jednoduchšiu orientáciu vo vysoko konkurenčnom prostredí. Konkurencia pri prijímaní do škôl podnecuje aj selekciu podľa miesta bydliska, keďže bohatší rodičia sa sťahujú do žiaducich spádových oblastí.¹³¹ Týmto spôsobom môže prijímanie žiakov na základe vierovyznania prispieť k širším spoločenským nerovnostiam a percento detí, ktoré dostávajú bezplatné školské stravovanie (FSM), je na cirkevných školách vo všeobecnosti nižšie ako na školách bez náboženského charakteru (hoci samotný nárok na FSM nezodpovedá úplne presne ukazovateľom chudoby). Katolícka vzdelávacia služba namiesto toho používa index príjmovej deprivácie vplývajúcej na deti, ktorý naznačuje, že katolícke školy v skutočnosti prijímajú viac žiakov žijúcich v oblastiach s najhoršími príjmami, ako je celoštátny priemer všetkých škôl).¹³²

Aj keď sú mnohé cirkevné školy (najmä katolícke) etnicky veľmi rôznorodé, vo všeobecnosti možno povedať, že cirkevné školy sú menej rôznorodé ako ich nenáboženské ekvivalenty. Ešte znepokojujúcejšie je, že výskum Lancasterskej univerzity v roku 2018 prekvapivo zistil, že ak by sa o jedno zvyšné miesto na cirkevnej škole v Londýne uchádzalo biele a čierne dieťa, pravdepodobnosť prijatia čierneho dieťaťa by bola nižšia ako 50 %.¹³³

Samozrejme, vplyv kritérií prijímania na základe vierovyznania závisí vo veľkej miere od školy a oblasti, v ktorej sa nachádza. Napríklad vo vidieckych oblastiach môže byť na začiatku menší výber (53 % vidieckych základných škôl má náboženský charakter), a preto môžu byť kritériá prijímania menej manipulovateľné.¹³⁴ Napriek tomu sú uvedené nerovnosti jednoznačným problémom súdržnosti. Metodistická cirkev má ústrednú zásadu nepoužívať kritériá prijímania založené na vierovyznaní (hoci sa niekedy používajú, najmä tam, kde školy spoločne riadi metodistic-

ká a anglikánska cirkev).¹³⁵ V roku 2017 arcibiskup z Canterbury Justin Welby aktívne odrádzal školy od používania kritérií prijímania na základe viery. V tom istom roku iba dve tretiny štátnych stredných škôl anglikánskej cirkvi používali prijímacie kritériá založené na viere, hoci v prípade katolíckych škôl bolo toto číslo vyššie.¹³⁶ Za zmienku stojí aj príklad Oasis Community Learning – Multi-Academy Trust, ktorý založila kresťanská registrovaná charitatívna organizácia Oasis Charitable Trust, ktorá v súčasnosti prevádzkuje 53 škôl v celej krajine a prideliuje nadpočetné miesta žiakom bez ohľadu na ich vieru.

Integrácia rôznych skupín sama o sebe nezabezpečuje súdržnú spoločnosť a vplyv na súdržnosť má aj nedôvera voči náboženstvu, ktorá sa často prejavuje v diskusii o náboženských školách, v dôsledku čoho sa niektoré náboženské komunity cítia neprimerane kontrolované. Jednej rabín sa vyjadril k interakcii, ktorú mal s istou inšpektorkou Ofstedu:

„Ofsted so svojimi pokusmi vnucovať rôzne veci židovským školám v tejto krajine určite spôsobil... odpor... Raz sa ma jedna inšpektorka Ofstedu spýtala: „Ked'...“ („ked'“ – to je dôležité slovo) „ked' sú židovská viera a britské hodnoty v rozpore, čo má prednosť?“ Tak som jej povedal, že neverím, že sú – neverím, že sú v rozpore... Pokračovala: „Ale keď budú, čo urobíte?“ A ja na to: „No, ak vychádzame z vášho predpokladu, že áno, a ja neverím, že áno, tak samozrejme... britské hodnoty.“ Potom povedala: „Takže, prosím, môžete mi dať príklad?“ A ja na to: „Ani nie, lebo celá pointa je v tom, že židovské a britské hodnoty просто nie sú v rozpore!“ Bolo to jednoducho šialené.“¹³⁷

Tento rozhovor odráža spôsob, akým diskusie o školách s náboženským charakterom (vrátane tých, ktoré prevádzkujú cirkvi) posilňujú predpoklady, že premosťujúci kapitál je jedinou cestou k súdržnej spoločnosti, zatiaľ čo spájajúci kapitál je zo svojej podstaty rozdeľujúci. Ako sa však argumentuje na inom mieste, spájajúci kapitál je sám osebe rozhodujúci pre súdržnosť, pretože vytvára pocit spolupatričnosti a zvyšuje dôveru, čo zase podporuje po-

zitívne príležitosti na prepájanie. Tieto dva faktory nie sú nevyhnutne protikladné, ale môžu sa navzájom posilňovať a školy s náboženským charakterom môžu zohrávať pozitívnu úlohu v tomto procese, ak sú riadené citlivo.¹³⁸

Okrem toho sme sa stretli s rôznymi príkladmi kreatívneho zapojenia cirkví do vzdelávania (bez ohľadu na to, či sa priamo podieľali na riadení škôl alebo nie) s cieľom podporiť pozitívne chápanie viery a presvedčenia, ako aj s rôznymi iniciatívami prepojenia alebo výmeny medzi náboženskými skupinami v kontexte škôl s náboženským charakterom.¹³⁹ Účastníci zapojení do školských iniciatív navyše vyjadrili svoju motiváciu v zmysle podpory porozumenia a služby svojim komunitám, nie šírenia kresťanského svetonázoru.

V tejto súvislosti sa v správe ministerstva školstva z roku 2011 uvádza, že „prístupy používané na podporu súdržnosti, monitorovanie účinnosti a zapojenie širšej komunity sa medzi náboženskými a nenáboženskými školami dramaticky nelíšia“, čo naznačuje, že školy s náboženským charakterom berú svoje povinnosti voči žiakom a súdržnosti širšej komunity vážne.¹⁴⁰ Od tohto širšieho kontextu nemožno oddeliť ani cirkevné školy.

Zapojenie kresťanov do vzdelávania má v najlepšom prípade potenciál posilniť pocit spolupatričnosti u veriacich detí, čo je dôležitý aspekt každej akceptujúcej a pluralitnej spoločnosti. Zrušenie škôl s náboženským charakterom by vyvolalo značné problémy v oblasti súdržnosti; lepšou cestou vpred je pokračovať v úzkej spolupráci so školami, a to na základe náboženskej výchovy, s cieľom zabezpečiť inkluzívnosť a rozmanitosť pri prijímaní.

Okrem toho je z hľadiska súdržnosti dôležité poznamenať, že vzdelávanie sa neobmedzuje len na školskú úroveň. Čoraz viac sa ukazuje, že na zabezpečenie rôznych ciest k úspechu a na vytvorenie kontinuálnych príležitostí na vzdelávanie v neskoršom veku, ktoré napomáhajú sociálnej mobilite a podporujú sociálnu súdržnosť, je potrebné zvýšiť politické zameranie na ďalšie vzdelávanie (a zabezpečiť jeho financovanie).¹⁴¹ Tento širší pohľad na vzdeláva-

nie presadzovali aj vysokopostavené osobnosti sekulárneho sveta, ako napríklad David Goodhart, ktorý nedávno zdôraznil význam ďalšieho vzdelávania.¹⁴² Na podpore tejto oblasti osobitne pracuje Skupina slobodných cirkví, keďže popri zdravotníctve a väzniciach patrí vzdelávanie medzi ich tri hlavné pracovné oblasti. V roku 2017 bolo vypracované vyhlásenie o vízii slobodných cirkví v oblasti ďalšieho vzdelávania, v ktorom sa zdôrazňuje, že princípy ďalšieho vzdelávania ako „rozmanitosť, inklúzia, posilnenie postavenia, celoživotné vzdelávanie a služba všetkým v miestnej komunite korelujú s hodnotami slobodnej cirkvi, a to s otvorenosťou, spravodlivosťou, slobodou, ohľadom na všetkých v komunite a oceňovaním každého človeka ako Božieho dieťaťa.“¹⁴³

Vedenie: cirkvi zastupujúce a posilňujúce komunitu

Keď prejdeme tretiemu hlavnému prínosu cirkvi zistíme, že cirkvi sú dôležitým zdrojom vodcovstva v komunite – nielen z hľadiska poskytovania duchovných vodcov a platených zamestnancov, ale aj (v najlepšom prípade) z hľadiska poskytovania zástancov a podporovateľov osobného rozvoja a dôstojnosti jednotlivcov.

Po prvé, formálni cirkevní predstavitelia môžu mať rozhodujúci význam pri zastupovaní miestnych záujmov, pretože sú viditeľným zosobnením solidarity v komunite a zároveň kanálom trvalej komunikácie medzi rôznymi skupinami v miestnej alebo národnej komunite. Účastníci zo všetkých sektorov uznali predovšetkým význam verejného vodcovstva cirkví v čase kríz a výziev, čo môžeme chápať ako pochvalu postoja jedných, ale zároveň aj ako kritiku postoja iných. Jeden z radných v Haringey sa vyjadril, že naňho v posledných rokoch urobila mimoriadny dojem úroveň reprezentácie a angažovanosti, ktorú ponúkli vedúci predstavitelia cirkví v Haringey a jeden z cirkevných účastníkov tej istej štvrte sa vyjadril, že nepokojom v Tottenhame v roku 2011 bolo možné predísť, keby polícia počúvala vedúcich predstaviteľov cirkví, ktorí žiadali o lepšiu spoluprácu polície a komunity po zastrelení Marka Duggana.¹⁴⁴ Medzitým v Boltone dokázali náboženský lídri konať

rýchlo, spoločne a zhromaždiť komunitu na modlitbách po tom, ako bol v roku 2014 v Sýrii unesený a zavraždený taxikár Alan Henning (z neďalekého Eccles).¹⁴⁵ Počuli sme aj o verejne prezentovaných reakciách cirkvi/náboženstva na teroristické incidenty, krajne pravicový aktivizmus, významné výročia a medzinárodné humanitárne krízy.¹⁴⁶

Niektorí z našich účastníkov uvažovali o tom, že verejné duchovné vodcovstvo je viditeľné zvyčajne len keď sa niečo stane a chceli by ho vidieť aj v „bežných“ dňoch. Napríklad jeden radný v Peterboroughu navrhol, že „to musí byť pravidelné... potrebujeme, aby cirkevní vodcovia mali pravidelné stĺpčky v miestnych novinách, viete, aby to povedali, viete, aby... aby sa šírilo to posolstvo jednoty.“¹⁴⁷ Je zrejmé, že existujú možnosti na rozšírenie priestoru pre duchovné vedenie verejnosti, avšak pozitívne reakcie spoločensťva cirkvi, ku ktorým už dochádza, by nemohli existovať bez dobre rozvinutých už existujúcich sietí cirkevného a náboženského vodcovstva. Tie sú často aktívne na osobnej úrovni (aj prostredníctvom formálnych kanálov) aj v časoch, keď spoločnosť netrápia naliehavé problémy.

V prípade najlepších ukážok verejného duchovného vodcovstva, ktoré sme v rámci výskumu zachytili, účinnú reakciu na krízu umožnila práve tichá práca v zákulisí – ako sa ďalej uvádza v tretej kapitole.

Počuli sme aj menej pozitívne ohlasy, týkajúce sa obáv, že by verejné náboženské vodcovstvo mohlo kopírovať rozdeľujúcu alebo exkluzívnu mocenskú dynamiku, najmä pokiaľ ide o pohlavie, keďže mnohé náboženské tradície (vrátane rôznych kresťanských) neakceptujú ženy vo formálnom duchovnom vodcovstve.¹⁴⁸ Tieto problémy sú určite akútnejšie vo formálnych prostrediach, ako sú medzináboženské alebo ekumenické rady; zhoršujú sa aj tam, kde

“

V prípade najlepších ukážok verejného duchovného vodcovstva, ktoré sme v rámci výskumu zachytili, účinnú reakciu na krízu umožnila práve tichá práca v zákulisí.

iné komunitné organizácie obmedzujú svoju angažovanosť vo vzťahu k cirkvi na úroveň predstaviteľov, namiesto toho, aby sa angažovali s laikmi, ktorí by mohli byť rovnako (ak nie viac) ochotní a schopní pracovať aj mimo rámca cirkvi. Preto, ako radil jeden anglikánsky kňaz:

„Nemyslite si, že farár je reprezentantom celého zboru. Čo by mohlo byť užitočnejšie, ako povedať: „Neprekážalo by vám zverejniť to vo vašom bulletin?“. Alebo niečo podobné... Keď som pracoval pre [inú] diecézu, s farármi som takmer vôbec nepracoval. Takmer vždy som pracoval s laikmi. A oni boli takí angažovaní... Robili skvelé veci.“⁴⁴⁹

Podporovať širší pohľad na vedenie cirkvi nie je jednoduché – v neposlednom rade kvôli kultúrnym očakávaniam, ktoré sa týkajú úloh duchovných. Ako sa vyjadril jeden správca zboru:

„Ludia chcú vidieť farára... A vlastne aj milý neštipendiárny líder cirkevného zboru alebo samostatný vikár je až na druhom mieste – viete, keď idem niekoho navštíviť, lebo je na tom zle, nevnímajú ma ako návštevu z cirkvi a povedia mi, že nikto z cirkvi tam nebol. A ja si pomyslím: „Ale ja som tu!“ Len nemám bielu pásku na krku.“⁴⁵⁰

Cirkvi sa nemôžu (a ani by sa nemali) spoliehať len na svojich vysvätených duchovných lídrov a jedna z obáv, ktorá sa objavila najmä v denomináciách s rotačnou duchovnou službou (t. j. keď sa duchovní predstavitelia po určitom počte rokov presúvajú do inej oblasti), sa týkala vplyvu tohto systému na sieť vzťahov, ktoré sa vytvorili medzi inštitucionálnymi lídrami v miestnych oblastiach. Jednoducho, keď sa ľudia presťahujú, vzťahy musia začať odznova s novými tvármi a novými prioritami:

„Cirkev v komunite je viac ako len cirkev v komunite. Tá komunita je súčasťou mesta... Takže predstavte si, že príde nový líder, ktorý povie: „Mňa nezaujímajú problémy bezdomovcov, mňa zaujíma evanjelizácia.“ Niečo také by mohlo znamenať, že v takom zbore prestane fungovať služba (komunite).“⁴⁵¹

Tieto obavy je potrebné porovnať s mnohými prípadmi, v ktorých sa osobitne poukazovalo na ukotvenosť cirkvi v komunite (ako sa uvádzalo pri analýze cirkevných „sietí“). Väčšia flexibilita pri vyslaní (umožňujúca tým vedúcim, ktorí chcú zostať, aby zostali) pre tých, ktorí pracujú v putovnom systéme (prinajmenšom tam, kde existuje silná „kompatibilita“ medzi kňazmi a ich spoločenstvom) môže podporiť prínos pre súdržnosť v spojení so silným zamieraním na zapojenie a mobilizáciu laikov (ak je to možné).

Celkovo možno povedať, že ľuďom v cirkvi aj mimo nej by prospelo, keby si osvojili širší pohľad na kresťanské vodcovstvo. Ľudia na platených a formálnych pozíciách pracujú najefektívnejšie vtedy, ak sa ich činnosť vyvažuje inkluzívnymi cirkevnými štruktúrami a systémami, ktoré podporujú širšie zapojenie zboru.

Koniec koncov, formálne zastúpenie je len špičkou ľadovca, pokiaľ ide o vodcovstvo ako o prostriedok súdržnosti.

Témou, ktorá sa silne prejavila vo všetkých prípadových štúdiách, bola úloha cirkví pri podpore iniciatív zdola a budovaní „mäkkých zručností“ ako nejakého „sociálneho cvičiska“ – inými slovami – miesta, kde sa formujú lídri.¹⁵² Ako uvažoval jeden z účastníkov, teraz už líder cirkevného zboru v nezávislej sieti:

„V istom zmysle som mal vedúcu úlohu (v predchádzajúcej práci producenta BBC), ale v skutočnosti som nebol vedúci. Nevedel som, ako dať ľudí dohromady. Nevedel som, ako viesť stretnutie. Ovládal som teóriu, ale nemal som v tom žiadne skutočné zručnosti, pretože som nebol zapálený. A teraz... Mám vášeň pre ľudí, a tak vediem ľudí na hodinách angličtiny, na biblickom štúdiu alebo vediem ľudí na sprievode... Vediem ľudí, aby vyšli zo svojich domovov.“¹⁵³

Ak je podstatou vodcovstva „iniciatíva vo vzťahu“, ¹⁵⁴ v spoločenstve s aktívnejšími vodcami bude viac ľudí s iniciatívou potrebnou na presadzovanie záujmov spoločenstva (komunity). To súvisí aj s prémieou súdržnosti, ktorá sa vytvára okolo jednotlivých vplyvných osôb v komunite. Zistili

sme, že najpôsobivejšie iniciatívy komunity často presadzovali jeden alebo dvaja jednotlivci s osobitným nadšením pre ich realizáciu (ako sa ďalej skúma v časti „vizia“).¹⁵⁵

V mnohých cirkevných sociálnych iniciatívach sa prejavovala výslovná snaha o posilnenie postavenia jednotlivca. Takéto snahy boli obsiahnuté v holistickom charaktere mnohých cirkevných komunitných projektov. Napríklad v jednej cirkevnej službe zameranej na pomoc ľuďom vo východnom Lindsey:

„...začalo to ako pracovný klub a trochu sa to rozšírilo. Teraz priťahujeme aj ľudí, ktorí potrebujú bývanie. Pridali sa k nám aj z Age Concern, takže sa v tejto oblasti objavili aj určité výzvy... A snažíme sa spolupracovať s ďalšími skupinami v otázkach závislosti a podobnej problematiky.“¹⁵⁶

Základným predpokladom súdržnejšej spoločnosti z pohľadu cirkevných respondentov bol záujem o dôstojnosť a poslanie človeka.

Základným predpokladom súdržnejšej spoločnosti z pohľadu cirkevných respondentov bol záujem o dôstojnosť a poslanie človeka.¹⁵⁷ Dôstojnosť sa medzi katolíckymi účastníkmi spomínala ob-

zvlášť často, čo odráža jej ústredné postavenie v katolíckej sociálnej náuke a ukazuje, ako sa náboženské záujmy cirkvi môžu premietnuť do motivácie jednotlivcov v ich komunitách.¹⁵⁸ Tento fakt opäť zdôrazňuje, ako sa uvádza v prvej kapitole, že cirkvi nie sú len všeobecnými komunitnými skupinami. Ich pozitívna komunitná úloha je skôr formovaná a definovaná ich základným náboženským záväzkom. Jeden zo známych akademikov, ktorý sa zaoberá súdržnosťou, k tejto téme poznamenáva:

„Myslím si, že existuje jeden spôsob [pozitívneho vplyvu cirkvi na súdržnosť], ktorý sa vo všeobecnosti veľmi nekomentuje, a to ten, že takmer každá náboženská skupina neustále podporuje pozitívne myšlienky o úcte voči iným ľuďom, o potrebe vzá-

jomnej tolerancie a porozumenia a často sa to deje na celkom podprahovej úrovni. Môžu to byť plagáty na dverách kostolov a nástenkách alebo odkaz, ktorý prednesie arcibiskup z Canterbury v nejakom oficiálnom príhovore pri príležitosti narodenín pánovníka, prípadne čokoľvek iné... Ak by sme zráтали všetky vplyvy rôznych náboženských organizácií, ktoré neustále hlásajú sociálne poslilstvá o týchto hodnotách, myslím, že by sme zhodnotili, že tento vplyv je mimoriadne dôležitý.¹⁵⁹

V najlepších prípadoch sa toto pozitívne poslilstvo začína dostávať už k deťom prostredníctvom cirkevných aktivít, ktoré sú im určené. Mnohé zbory sa venujú nielen mladým rodinám a deťom, ale aj mládežníckym skupinám, ktoré môžu tínedžerom ponúknuť bezpečný priestor a dôležité spoločenské príležitosti, vďaka ktorým sa môžu stretávať a angažovať aj v takých lokalitách, kde je málo iných príležitostí. V rámci výskumu sme sa stretli aj so zaujímavou ponukou mentoringu pre mladých ľudí, ktorý ponúkali kresťanské mládežnícke charitatívne organizácie (fungujúce samostatne, nezávisle od miestnych cirkví).¹⁶⁰ Mnoho cirkví vykonáva mimoriadne dôležitú prácu v tejto oblasti.

Napriek tomu však má angažovanosť cirkví v oblasti mládežníckej práce svoje obmedzenia, ak sa na ňu pozrieme ako na celok. V neposlednom rade je pravdepodobné, že vzhľadom na to, že medzi mladými ľuďmi došlo k poklesu príslušnosti k viere, mnohým cirkvám hrozí strata priamych väzieb na komunitu mladých, ktorým sa tradične tešili. Stretli sme sa aj s kritikou, že cirkvi neboli v otázkach sociálnej súdržnosti zameranej na mládež (najmä vzhľadom na násilnú trestnú činnosť a trestné činy páchané nožmi) vždy tak aktívne a angažované, ako mohli byť. Hoci treba povedať, že niektoré cirkvi aj v tejto oblasti robia dobrú prácu – a aj keď neberieme do úvahy iné cirkevné zdroje – už len to, že majú budovy, ktoré môžu byť po skončení školského dňa otvorené ako priestory pod dohľadom, znamená, že majú čo ponúknuť. Zaznela však aj nespokojnosť s tým, že cirkev nevystupuje jednotne v otázke násilia páchaného mládežou, ako aj kritika, že by sa miestne zbo-

ry – namiesto snahy pokúšať sa vytvárať veľkolepé stratégie v službe mladým – mali viac snažiť o posilnenie mládeže (a o ochranu jej záujmov) vo vlastnej komunite.

V službe mládeži tak v niektorých ohľadoch vzniklo „vákuum“, ktoré sa niektoré cirkvi (určité tradície, ale aj jednotlivé zbory v rámci miestnej oblasti) snažia zaplniť svojou aktívnou službou mladým, keďže ju považujú za kľúčovú.¹⁶¹ Na druhej strane, nie všetci túto dynamiku vítajú a počas obdobia výskumu pre tento projekt sa objavili obzvlášť znepokojujúce obvinenia o možnom finančnom vykorisťovaní, a dokonca zneužívaní mladých ľudí známou londýnskou cirkvou SPAC Nation. Táto cirkev sa dostala do povedomia po tom, ako v roku 2018 získala pozitívnu pozornosť médií vďaka príbehom bývalých členov gangu, ktorí položili svoje zbrane na oltár. SPAC Nation údajne zaznamenala bezkonkurenčný úspech pri odvádzaní mladých ľudí z kultúry gangov a poklese násilia páchaného mládežou. O to bolestnejšie prijímajú zmienené obvinenia tí, ktorí ju považovali za príklad najlepšej praxe. V júni 2020 prišlo vyhlásenie, že vedúci pastor cirkvi odstupuje, cirkev sa premenovala na NXTION Family a rozdelila sa na päť samostatných zborov.¹⁶²

Služba mládeži by v ideálnom prípade nemala prináležať len niektorým zborom, ani by nemala byť zdrojom konkurencie medzi zbormi, ale mala by byť spoločnou zodpovednosťou všetkých cirkví. Je toho viac, čo sa dá v tejto oblasti urobiť. Niet pochyb o tom, že poskytovanie silného a účinného vedenia mladých ľudí je niečo, čo môžu mnohé zbory ponúknuť. Dá sa povedať, že už prebieha celý rad iniciatív, z ktorých síce mnohé nikdy nebudú na titulných stránkach novín, ale sú nevyhnutné pre budovanie sociálnej súdržnosti v našich spoločenstvách.

Zvolávacia sila: cirkev ako dôveryhodný sprostredkovateľ

Kombinácia širokej siete vzťahov a silného vedenia dáva cirkvám ďalšiu výraznú výhodu súdržnosti: moc zvolávať. Ide o schopnosť vytvoriť priestor na rozhovor, a tak koor-

dinovať rozdielných účastníkov a záujmy pri hľadaní spoločných riešení. Takýto priestor môže na základnej úrovni vzniknúť prirodzeným a neformálnym spôsobom. Ako dojímavo opísal jeden nezávislý cirkevný pastor v Haringey:

„[Cirkvi] sú prirodzenými zvolávatelmi. Je to naša prirodzenosť: zhromažďujeme sa a vždy máme čo robiť, aby sme ľudí zhromaždili. Sme „povolani“ [odkazujúc na doslovný význam gréckeho slova pre cirkev, „ekklézia“]. Naším prirodzeným inštinktom je oslovovať. Taká je prirodzenosť cirkvi: Podťte, urobím z vás rybárov ľudí. My sme rybári ľudí... Vychádzame a lovíme ryby v tých najťažších situáciách, pretože veríme, že tu máme zodpovednosť.“⁴⁶³

Dobрым príkladom tejto organickej sily v praxi je Londýnska mierová aliancia v Haringey, ktorá vznikla v roku 2001 priamo z podpory Pray Haringey (ekumenickej siete cirkevných predstaviteľov modliacich sa za štvrt') pri hľadaní spoločného kreatívneho a komplexného prístupu k riešeniu kriminality páchanej bodnými zbraňami v tejto štvrti. Aliancia sa zameriava na posilnenie postavenia mladých ľudí a ich mentorovanie, aby mohli pôsobiť ako pozitívne vzory (byť „vyslancami mieru“) pre svojich vrstovníkov. Organizuje aj Londýnsky týždeň mieru, v rámci ktorého sa stretávajú komunity z celého Londýna na týždni podujatí a slávnostnom udeľovaní cien, kde sa oceňujú príklady najlepšej praxe v oblasti prevencie násilia páchaného mládežou. Je to ukážka najlepšej a najambicióznejšej sily cirkvi, ktorá organicky vychádza z duchovného života a snaží sa dosiahnuť súdržnejšiu spoločnosť.

V podobnej súvislosti urobil na komisiu mimoriadny dojem program „Ignite“ v kostole svätého Pavla v Cliftonville v Thanete – išlo o sériu večerných podujatí v štýle kaviarne, na ktorých sa zúčastnilo mnoho zraniteľných dospelých osôb. V rámci týchto stretnutí sa ponúkala séria diskusií a aktivít na rôzne etické a duchovné témy. Zahŕňali témy, týkajúce sa kvality príležitostí pre mladých ľudí v miestnej oblasti a toho, ako by mal fungovať justičný systém. Týmto spôsobom sa vytvoril priestor na to, aby sa ľudia z okraja spoločnosti dostali do centra pozornosti a mohli explicit-

ne diskutovať o tom, akú spoločnosť by chceli vytvoriť. V tomto zmysle cirkev zvolávala rozhovory, ktoré by sa inak nikdy neuskutočnili – spájajúc ľudí, ktorí by sa nikdy nezmiešali – vo vzácnom prípade skutočného verejného morálneho uvažovania.

Niekoľko pozoruhodných príkladov toho, že cirkvi sú napríklad pri arbitráži využívané ako neutrálna strana, sme našli aj na formálnej úrovni. Dialo sa tak najmä v čase krízy alebo v prípadoch, keď boli iné zainteresované strany v komunite vnímané ako rozdeľujúce (napríklad ak bola polícia predmetom kritiky alebo ak bola politika v danej

oblasti obzvlášť okrajová).¹⁶⁴

Niečo také sa môže diať v zákulisí na úrovni osobných rokovaní (v takých prípadoch mediátorom nemusí byť nevyhnutne formálny cirkevný predstaviteľ, ale práve kapláni môžu byť obzvlášť cenní ako neutrálne strany v spore).¹⁶⁵

Vo väčšom a verejnom meradle sa zvykne oslovovať

o pomoc formálnych zástup-

cov cirkví. Napríklad v Croydone po nepokojoch v roku 2011 boli požiadaní formálni zástupcovia cirkvi, aby predsedali komunitnej konzultácii:

„Dôvodom, prečo sme boli ako cirkvi požiadaní, aby sme predsedali prvému stretnutiu, bol fakt, že utedajší zvolávatelia mali skvelé vzťahy s výkonným riaditeľom Croydonskej rady a on si nevedel predstaviť žiadnu inú skupinu, ktorej by mohol dôverovať, aby viedla toto stretnutie.“¹⁶⁶

Predsedom tohto stretnutia bol pastor zboru Newfrontiers. Rovnako aj anglikánsky biskup z Croydonu následne predsedal Croydonskej komisii pre príležitosti a spravodlivosť, ktorá v roku 2016 zverejnila svoje zistenia. Uvedené príklady naznačujú skutočnosť, že vrozená schopnosť cirkví zvolávať zhromaždenia môže byť posilnená osobitným kultúrnym významom etablovanej anglikánskej

Niekoľko pozoruhodných príkladov toho, že cirkvi sú v styku a pri arbitráži využívané ako neutrálna strana, sme našli aj na formálnej úrovni.

cirkvi.¹⁶⁷ Treba si všimnúť aj silné národné hlasy, ktoré vedú kampaň za odštátnenie a plne sekulárny systém (najznámejšie sú asi National Secular Society a Humanists UK), avšak na miestnej úrovni v našom vlastnom výskume rôzni účastníci vyjadrili názor, že podpora zriadenia medzi ostatnými konfesiami a skupinami vierovyznania sa zrodila skôr z pragmatického uznania, že anglikánstvo je (často) najlepšie situované na zastupovanie záujmov veriacich vo verejnej sfére, než z presvedčenia, že anglikáni sú na to zo svojej podstaty vhodnejší.¹⁶⁸ Inými slovami, aj v iných tradíciách existujú prirodzení zvolávatelia, ktorí sa môžu dostať do popredia, ak sa zmení pomer zdrojov na miestnej a národnej úrovni. Toto nie je ani kritika anglikánskej cirkvi, ani argument proti zriadeniu, ide však o uznanie, že „zvolávacia moc“ zahŕňa práve to – moc – ktorá nie je vždy priamočiara a môže byť podporovaná menej formálne a menej zjavne rôznymi spôsobmi vo viacerých cirkevných a náboženských tradíciách.

Napriek tomu predchádzajúci prieskum spoločnosti Theos, ktorý skúmal názory na budúci korunovačný obrad, naznačuje, že anglikánska cirkev zostáva náboženským prostredím, ktoré je medzi širokou verejnosťou najmenej vnímané ako cudzie. Jeden anglikánsky vikár nápadne pripomenul, že miestna mešita počas nedávnej návštevy arcibiskupa z Canterbury v Derby vztýčila transparent, ktorý vítal „nášho arcibiskupa“, čo naznačuje určitý pocit spoločnej zodpovednosti za anglikánske štruktúry aj v iných náboženských tradíciách.¹⁶⁹ Je to podobné názorom, ktoré považujú katedrály nielen za vlastníctvo cirkvi, ale celej komunity. Treba tiež poznamenať, že pri rozhovore s rôznymi anglikánskymi predstaviteľmi (najmä v katedrálach) sa ukázalo, že berú svoju osobitnú zodpovednosť za (slovami jedného anglikánskeho účastníka) „udržiavanie spoločnej posvätnéj pôdy“ veľmi vážne.¹⁷⁰ Prinajmenšom v súčasnosti a najmä na miestnej úrovni, vzhľadom na koncentráciu budov a formálne riadiace štruktúry v rámci anglikánskej cirkvi, sa ukazujú mimoriadne dobré predpoklady tejto cirkvi na udržiavanie vzťahov v rámci zhromaždení. Ako sa uvádza v prvej kapitole, príkladom pozitívneho využitia dosahu anglikánskej cirkvi a jej praktického prínosu je

program Near Neighbours (Blízki susedia). Hoci boli vznesené určité námietky voči využívaniu anglikánskych štruktúr pre kohéznú iniciatívu financovanú vládou, celkové zapojenie do programu Near Neighbours bolo mimoriadne pozitívne. V hodnotení Coventry University z roku 2013 sa konštatovalo, že tento program je „skutočne multireligióznym programom, ktorý je prístupný všetkým vierovyznaniam, presahuje kresťanskú vieru a umožňuje významné množstvo interakcií medzi ľuďmi rôznych vierovyznaní.“⁴⁷¹

Dobrovoľníci: cirkev ako spoločenstvo v službe

Úroveň dobrovoľníctva sa používa ako meradlo sily súdržnosti ako takej a schopnosť cirkví získavať dobrovoľníkov si často všimli aj ľudia mimo cirkvi. Napríklad:

„Jedna vec, ktorú cirkvi robia fenomenálne dobre a ktorú mestské rady nikdy nevyužili, je zmysel pre službu, zmysel pre dobrovoľnícku službu... zmysel pre sociálnu činnosť, že môžeme, ozaj môžeme zmeniť to, čo zmeniť chceme (úradník rady z Plymuthu).“⁴⁷²

„Je oveľa ťažšie nájsť takých tých „skalných“ služobníkov, i keď sa to dá. Myslím, že v cirkvách sa to deje viac ako kdekoľvek inde. Nevieť, či sa na to nepozerám trochu skreslene, ale vidím to (rabín z Pre-stwichu).“⁴⁷³

Je to „skreslený“ pohľad, ako naznačuje účastník vyššie? Stručne povedané, nie, hoci je to komplikované. Prieskum občianskej angažovanosti 2009–2010 zistil rozdiel len 1 % medzi čistou úrovňou dobrovoľníckej činnosti (aspoň raz ročne) medzi kresťanskými respondentmi a obyvateľstvom ako celkom (hoci medzi rôznymi náboženskými tradíciami boli väčšie výkyvy v dobrovoľníckej angažovanosti a len skupina „iné náboženstvo“ sa dobrovoľnícky angažovala viac ako kresťania).¹⁷⁴ Tieto údaje však nezohľadňujú hĺbku angažovanosti viery, ktorá tu má význam: v prvej kapitole bolo uvedené, že *praktizujúci kresťania* sú tou skupinou viery, u ktorej je najväčšia pravdepodobnosť, že sa bude pravidelne venovať dobrovoľníctvu v rámci miest-

nej charitatívnej iniciatívy v Londýne, zatiaľ čo u *nepraktizujúcich kresťanov* je to najmenej (61 % ku 33 %, oproti londýnskemu priemeru 47 %).¹⁷⁵ To korešponduje s údajmi Pew Research Centre z roku 2017, podľa ktorých 28 % „vysoko angažovaných“ kresťanov v západnej Európe strávilo aspoň hodinu mesačne účasťou v charitatívnej alebo dobrovoľníckej organizácii v porovnaní s iba 11 % „málo angažovaných“ kresťanov a 14 % nábožensky neangažovaných.¹⁷⁶ Počet respondentov, ktorí sa štandardne identifikujú ako kresťania, je pravdepodobne väčší ako v iných skupinách vierovyznania, a preto je pravdepodobné, že vplyv odpovedí nepraktizujúcich kresťanov na údaje o dobrovoľníctve, založenom na príslušnosti, zakrýva skutočnú silu cirkví pri získavaní dobrovoľníkov.

Avšak, ako povedal generálny riaditeľ charity v Solihulle, **dobrovoľnícke kapacity v cirkvi nie sú vždy smerované prostredníctvom cirkevných iniciatív:**

„Tradične veľa dobrovoľníkov prichádza na základe svojej kresťanskej viery, takže vidím, že existujú prepojenia aj vtedy, keď nespolupracujeme... priamo s cirkvami, aj keď to trochu robíme. Každopádne vieme, že veľa našich dobrovoľníkov odpovedá už na svoje vlastné volanie k činnosti tým, že dobrovoľne a z vlastnej iniciatívy robia niečo dobré.“¹⁷⁷

Najmä vo vidieckych oblastiach môžu kostoly fungovať aj ako centrum komunitnej činnosti v širšom zmysle, pokračujúc úzky rámec vlastného zboru. Napríklad jeden účastník z cornwallskej dediny nám povedal:

„Sú isté skupiny, o ktorých neviem, či predstavujú cirkev alebo dedinu; tu sa to rozmazáva. Máme tu krčmový kvíz, ktorý získava nejaké peniaze pre cirkev... všetky peniaze, ktoré sa zarobia, idú cirkvi... ale je to cirkevná alebo komunitná záležitosť? Určite je tam plno ľudí, ktorí do kostola nechodia. Chlapík, ktorý zvoní na zvony, a organizuje zvonkohru... nechodí do kostola. Osoba, ktorá vyvesí príslušnú zástavu [v kostole]... nepatrí k členom zboru, ale vykonáva tieto funkcie. A napokon osoba, ktorá

*odomyká kostol, chodí do kostola, ale nie každú nedeľu – nechodí na všetky bohoslužby.*⁴⁷⁸

V tejto súvislosti by sa nemala podceňovať schopnosť cirkví nielen získavať dobrovoľníkov, ale ich aj koordinovať. Ako ukázalo prihlásenie sa státisícov ľudí do „armády“ dobrovoľníkov NHS na začiatku lockdownu bez predchádzajúcich skúseností s touto činnosťou, organizačné kapacity a koordinácia dobrovoľníkov môžu byť pri vytváraní širokej občianskej angažovanosti rovnako dôležité ako dobrá vôľa samotných dobrovoľníkov. Organizačné výhody, ktoré prinášajú cirkvi (napríklad pri stanovovaní harmonogramov, zabezpečovaní zodpovedností a predchádzaní duplicitám), sú samy osebe potrebné na premenu dobrej vôle na zmysluplnú činnosť.¹⁷⁹ Aj toto je jeden z aspektov, v ktorom cirkvi ponúkajú základnú a implicitnú zhromažďovaciu silu ako zdroj komunity.

Napriek tomu je získavanie dobrovoľníkov pre cirkevné zbory náročné a je pravdepodobné, že sa bude ešte viac sťažovať, pretože zbory sa zmenšujú a starnú:

*„Myslím si, že (podobne ako je to v mnohých iných oblastiach) sa cirkev zmenšuje, takže má veľké ambície, ale nemá veľký potenciál robiť veci... Určite je jasné, že... viete, je to metodistická cirkev, ktorú vedie možno 5 alebo 6 ľudí vo veku nad 70 rokov. Jednoducho nemajú kapacitu na to, aby pokračovali v ďalších činnostiach.“*⁴⁸⁰

Tieto myšlienky odrážajú rozdiel medzi vnímaním kapacity cirkví a skutočnosťou, že väčšina zborov je malá: priemerná týždenná návštevnosť anglikánskeho kostola je len 32 ľudí.¹⁸¹ To, že cirkvi tak úspešne získavajú dobrovoľníkov, keď len približne 11 % obyvateľov Spojeného kráľovstva skutočne navštevuje bohoslužby aspoň raz mesačne, poukazuje na skutočnosť, že dobrovoľnícka základňa cirkví nie je len praktickým prínosom, ale aj výsledkom ďalšej výhody – vízie.¹⁸²

Vízia: „Cítil som, že mi Boh kladie otázku.“

Vízia zmeny a transformácie je azda najdôležitejšou – a určite najviac zjednocujúcou – devízou súdržnosti cirkví.

Znamená to milovať blížnych v plnej miere, vidieť potenciál v komunite (a v cirkvi) tam, kde ho iní nevidia, tam, kde nádej a hrdosť na komunitu slabne a zaviazat' sa k procesu osobnej a komunitnej transformácie. Ako povedal jeden vedúci baptistickej cirkvi o mimoriadne chudobnom sídlisku v rámci miestnej samosprávy Solihulle: „Ako tu ukážeme Krista? Viete, myslím si, že toto je jedno z Božích obľúbených miest. Bez urážky voči iným miestam, ale je to tak.“¹⁸³ Mnohí účastníci z cirkevného prostredia, pôsobiaci v komunitách, ktoré boli inak považované za „opustené“, vnímali ako svoju hlavnú úlohu vnieť do ich životov pocit nádeje a hrdosti na svoje miesto. Často spájali nádej v Boha, ktorú mali ako kresťania, s pocitom pozitívnej motivácie pre svoje okolie.¹⁸⁴

Pravdaže, je samozrejmé, že cirkvi nie sú jedinými organizáciami s pozitívnou víziou pre svoje komunity. Bolton aj Plymouth profitovali z významných sekulárnych „vizi-onárskych“ kampaní – a skutočne, podpora vízie Bolton 2030 zo strany miestnych cirkví bola obzvlášť výrazná, ako uvidíme v tretej kapitole. Napriek tomu môžeme povedať, že rozsah, akým prispievajú cirkvi k sociálnej súdržnosti, je do veľkej miery určený rozsahom ich vízie. Hoci v tomto zmysle môže byť vízia cirkvi podceňovaná (a možno dokonca zámerne ignorovaná) ako „náboženská časť“ ich poslania, aj tak formuje a podfarbuje všetko, čo je charakteristické pre prínos cirkvi k rozvoju komunity.

V cirkevnom kontexte niektorí účastníci hovorili o vízii, ktorú vytvárajú najmä formálni cirkevní predstavitelia ako inštitucionálni garanti vízie komunity. To môže byť obzvlášť dôležité vo vidieckych komunitách, kde sa, ako už bolo uvedené, cirkev často stáva ústredným bodom činnosti komunity:

„Myslím si, že úlohou vedúceho zboru býva... stanoviť víziu. V dekanáte máme jednu z farností, kde máme naozaj dobrého kňaza... jeho úlohou bolo akoby dať dohromady spoločenstvo, byť spojova-

cím článkom v spoločenstve“ (anglikánsky oblastný dekan, odborník na vidiecku službu).¹⁸⁵

Takáto vízia sa môže prejavíť jednoducho ako túžba slúžiť širšej komunite na základe viery, no tiež ako vízia vidieť oblasti potrieb, ktoré nie sú účinne riešené inými prostriedkami. Podobných príkladov je všade veľa, ale obzvlášť výrazným príkladom je počet a druh reakcií cirkvi na problém prázdninového hladu (keď rodiny zápasia s problémom nakrmiť svoje deti počas školských prázdnin – v tomto období je totiž pozastavený nárok na bezplatné školské stravovanie a zvyšujú sa náklady na starostlivosť o deti, keďže je potrebné pokryť dlhší čas bez dohľadu rodiča). Miestne cirkvi sa v tejto oblasti výrazne angažujú (prekvapujúcich 52 % anglikánskych cirkví realizuje iniciatívy, ktoré nejakým spôsobom súvisia s poskytovaním prázdnin, raňajok alebo mimoškolských klubov)¹⁸⁶ a kresťanské detské charitatívne organizácie často pomáhajú koordinovať miestne úsilie. Napríklad charitatívna organizácia Transforming Lives for Good (TLG) so sídlom v Bradforde koordinuje úsilie miestnych cirkví v rámci svojej iniciatívy „Make Lunch“. V tejto iniciatíve ide o podporu cirkví pri zabezpečovaní teplého jedla pre deti z rodín v hmotnej núdzi v lokalite ich bydliska. Od začiatku programu partnerské cirkvi TLG distribuovali viac ako 120 000 jedál na viac ako 100 miestach v Spojenom kráľovstve a okrem toho poskytli rodinám týchto detí podpornú sieť vzťahov.¹⁸⁷ Jeden z úradníkov rady v Plymouthu pochválil prácu miestnych cirkví v súvislosti s prázdninovým hladom:

„Je to úžasné. Úplne úžasné. Je to prelomová vec a nám ako miestnemu orgánu to dalo slobodu robiť viac... Oni boli do istej miery iniciátormi tejto práce a teraz s nami spolupracujú do takej miery, že každý z nás chce bojovať za to, aby deti v meste počas leta nehladovali.“¹⁸⁸

Tento druh vízie – vidieť problém, s ktorým sa ostatní snažia bojovať, a pracovať na jeho riešení – je dobrým príkladom toho, ako by sa prístupy založené na zdrojoch a potrebách mali navzájom najlepšie kombinovať: nasadenie

cirkevných zdrojov je opäť najefektívnejšie tam, kde cirkvi zároveň citlivo vnímajú potreby svojich komunít.

U nápadne veľkého počtu našich kresťanských účastníkov sa však „vízia“ toho, čo ľudia okolo nich potrebujú, neobjavila na základe inštitucionálne vedeného riešenia problémov – a dokonca ani na základe nejakého ľudského odhadu. Skôr pramenila z osobného pocitu Božieho vedenia:

„Prosila som Boha, aby mi dal nejakú skupinku, kam by som mohla chodiť a stále som cítila, ako mi hovorí: „Nie, chcem, aby si ju založila.“ Povedala som: „Nie!“ Každopádne, nakoniec som založila skupinu The Challenge (výzva) a je to herná a podporná skupina pre všetkých, ktorí majú bábätko alebo staršie dieťa s postihnutím.“⁴⁸⁹

„Stále sme rozmýšľali, čo by sme ešte mohli urobiť, a keď som sa modlil, jediné slovo, na ktoré som popritom dokázal myslieť, bolo „sklad“. Stále dookola sa to vracalo, tak som nad tým uvažoval a jediná vec, ktorá mi pri tom napadla, bolo jedlo... Potom som sa o tom rozprával s Bobom a povedal som mu: „Myslím, že by sme mali založiť potravinovú banku.“⁴⁹⁰

„Spomínam si na duchovný zážitok, keď som počas modlitby pocítil, že mi Boh kladie otázku. Jednoducho sa mi v mysli vynorila otázka – či už mi ju položil Boh, alebo som si ju len pomyslel, bola to veľmi zvláštna otázka a znela: „Si pripravený pastoračne viesť ľudí, ktorí nikdy neprídu do tvojho zboru?“⁴⁹¹

“

U nápadne veľkého počtu našich kresťanských účastníkov „vízia“ vychádzala skôr z doslovného zmyslu Božieho vedenia.

Tieto úvahy opisujú osobné skúsenosti s nachádzaním smeru prostredníctvom osobného duchovného života a poukazujú na nedocenenú úlohu modlitby v sociálnej

činnosti, ktorá pramení z viery a je riadiacou silou mnohých aktivít kresťanov v ich komunitách. Mnohí účastníci zdôrazňovali potrebu lídrov, ktorí sa ujali vecí a presadili víziu (ako sa uvádza v časti o vedení), a pritom práve to môže byť ovocím osobného vedenia (Bohom).¹⁹² Preto by sa sekulárne organizácie nemali nechať zastrašiť alebo odradiť takýmto vyslovene kresťanským rámcom: silná duchovná vízia je motorom prítomnosti cirkvi v ich komunitách, nie problémom, ktorý treba prekonať za účelom umožniť cirkvi, aby (konečne) vystupovala ako dôveryhodný partner.

Koniec koncov, je oveľa ťažšie udržať iniciatívy, v ktorých sa táto počiatočná silná vízia stratí alebo sa stane nejasnou. K tomu môže často dôjsť, keď odíde kľúčová osoba alebo už nezvládne rozsah práce:

„Do konca minulého akademického roka existovalo podujatie s názvom [Anon.], ktoré bolo mládežníckym podujatím... V priebehu rokov sa jeho podpora akosi zmenšila, vízia sa stala nejasnou a v podstate sa zastavila pri jednej konkrétnej osobe. V zásade sa to stalo nerealizovateľným.“¹⁹³

Rôzni účastníci zdôrazňovali, že projekty fungujú najúčinnejšie, keď čerpajú z vízie a nadšenia zboru a z toho, čo by sami podporili.¹⁹⁴ Podobne, menšia angažovanosť zborov v komunite je to často spôsobená nedostatkom vízie. V niektorých prípadoch boli účastníci dosť kritickí k nenaplnenému potenciálu, keď zbory jednoducho nevideli potrebu angažovať sa mimo svojho zboru. Metodistický kaplán v Boltone sa zamyslel nad tým, že niektoré cirkvi sú v angažovaní sa určite lepšie ako iné:

„Niektorí... veria vízii súdržnosti kresťanského spoločenstva. Niektorí ju jednoducho vôbec nepochopia, pretože sa sústreďujú na to, aby si udržali strechu nad hlavou, aby si udržali svoju vlastnú budovu, svoj vlastný priestor, a myslím si, že, viete, snažiť sa o širšiu víziu je ťažšie... nie je to len finančný problém, je to nedostatok vízie a nedostatok pochopenia. A napokon aj nedostatok uznania, že je vlastne kres-

*ťanskou povinnosťou byť neoddeliteľnou súčasťou mesta, v ktorom žijete.*¹⁹⁵

Na druhej strane, cirkvi môžu byť veľmi motivované a orientované navonok, ale nemusia sa angažovať v zmysle snahy o súdržnejšiu spoločnosť ako takú. Často sa cirkvi vo svojej komunitnej angažovanosti zaoberajú predovšetkým riešením extrémnej hmotnej núdze a niektorí účastníci sa na základe vlastných skúseností zamýšľali nad tým, že sa im lepšie hovorí o „sociálnej spravodlivosti“ alebo „sociálnej činnosti“ ako o „sociálnej súdržnosti.“¹⁹⁶

To samo o sebe nie je problém, ale môže sa to stať problematickým, ak sa nepokúsime napraviť sociálnu nerovnosť, ktorá je dôsledkom (alebo možno základom) riešenej potreby. Súvisí to so širšími obavami týkajúcimi sa triednej dynamiky v cirkvi a viacerí účastníci kriticky uvažovali o tom, že kresťania by sa mohli pohodlnejšie zžiť do úlohy mocného „pomocníka,“ než aby boli otvorení skutočnému vzťahu s tými, ktorí majú odlišné sociálno-ekonomické postavenie. Samozrejme, toto sa stáva spornejším v oblastiach s výraznými ekonomickými rozdielmi, t. j. tam, kde sú nerovnosti priepastné. Zmienенú kritiku je však potrebné vnímať v širšom kontexte. Ako vidno z celej tejto správy, cirkvi realizujú veľké množstvo iniciatív, ktorých cieľom sú vzťahy: dopoludnia pri káve, komunitné festivaly, obedové kluby pre starších ľudí, mládežnícke kluby atď. Ak sa na tieto iniciatívy pozeráme ako na dôležité sociálne svedectvo samo o sebe a nie len ako na niečo pekné, vedie to k väčšiemu uznaniu (niekedy implicitného) záujmu cirkvi o sociálnu súdržnosť, a to aj mimo zjavnejších „skutkov milosrdenstva.“

Negatívnejšie je, že prvky vízie niektorých cirkví môžu byť v spoločnosti všeobecne kontroverzné, a preto poškodzujú dôveru spoločnosti v cirkev. Dôležitými oblasťami, ktoré vzbudzujú obavy, sú cirkevné učenia o sexualite a pohlaví – predovšetkým učenie niektorých cirkví o homosexualite a ich pohľad na ženy vo vedení. Tí, ktorí pozorujú cirkvi zvonku, by si mali uvedomiť, že v týchto otázkach existuje rôznorodosť kresťanských postojov. Ako uvažoval jeden z účastníkov, manželstvo osôb rovnakého pohlavia je

„Brexitom anglikánskej cirkvi; je to takmer nezlučiteľné“.¹⁹⁷ Za zmienku stojí aj to, že otázky týkajúce sa sexuality a pohlavia sa v rozhovoroch objavovali menej, než sa očakávalo. Takmer vždy išlo o všeobecnú reflexiu cirkvi ako celku, nie jednotlivých cirkví v konkrétnych spoločenstvách a dialo sa tak skôr vo forme frustrácie účastníkov z cirkevného prostredia, než obáv osôb zvonku (v oboch prípadoch opäť v malom počte). Viacerí účastníci rozhovorov, ktorí vyjadrili konzervatívne zmýšľanie v otázkach sexuality a rodovej rovnosti, vyjadrili aj vášnivú túžbu – podporenú často dlhoročnými činmi – obohatiť svoju komunitu, slúžiť jej a starať sa o ňu. Napriek tomu táto otázka zjavne ovplyvňuje vnímanie cirkvi zvnútra i zvonka a v tomto zmysle môže obmedzovať jej schopnosť všeobecnejšie sa angažovať.

Záver

V tejto kapitole sme sa zaoberali prostriedkami, ktoré cirkvi využívajú na podporu sociálnej súdržnosti, aby sme posúdili rozsah ich vplyvu na komunity v Anglicku. Niektoré aspekty profilu cirkví v spoločenstve môžu byť kontroverzné alebo dokonca rozdeľujúce – ide najmä o cirkevné školy a učenie niektorých cirkví o otázkach sexuality a pohlavia. Vplyv týchto otázok na samotnú súdržnosť sa však vo verejnej mienke často preceňuje.

Samozrejme, cirkevné školy by mali pracovať v rámci svojich komunit spolu s príslušnými orgánmi na vytvorení čo najinkluzívnejšej prijímacej politiky, ale ich existencia sama osebe nie je škodlivá pre súdržnosť spoločnosti. Otázky týkajúce sa sexuality a pohlavia (hoci sú samy o sebe dôležité) sa spomínali menej, ako by sa dalo očakávať v špecifickom kontexte vplyvu cirkví na sociálnu súdržnosť.

Cirkevný majetok (predovšetkým nákladné budovy) môžu veriaci vnímať aj ako prekážku alebo príťaž, čo vedie k nenaplnenému potenciálu, pokiaľ ide o angažovanosť v komunite. Iste, existujú aj záležitosti, na ktorých by cirkvi ako celok mohli spolupracovať jednotnejšie a prepojenejšie – všimli sme si, že mnohé cirkvi by mohli viac reagovať obzvlášť na problém násilia páchaného mladistvými.

Napriek tomu je celkový obraz vplyvu cirkví na sociálnu súdržnosť prevažne pozitívny: tam, kde cirkvi realisticky chápu svoje zdroje a využívajú ich plný potenciál, ponúkajú nielen bezkonkurenčný zdroj fyzického kapitálu, rovnomerne rozptýleného po celej krajine, ale pôsobia aj ako sociálne kapiláry svojich komunít. Ponúkajú zdroj prirodzeného a formálneho vedenia, zvolávajú náročné rozhovory medzi rôznymi skupinami, motivujú jednotlivých členov svojich zborov k tomu, aby prijímali i dávali a vidia (a realizujú) plný potenciál svojich komunít tam, kde si ho iní nevšímajú. Mnohé z týchto dobrých činností sa už uskutočňujú a lepšie pochopenie týchto životne dôležitých aktív by umožnilo ich sústredenejšie využívanie v snahe o súdržnejšiu spoločnosť.

Tichá a sústredená láska k blížnemu je symbolom kohézneho prístupu, ktorý prekonáva krízové riešenia. Diskusia tiež obzvlášť odhalila, ako býva hranica medzi spájaním a premostovaním nejasná: cirkvi znova a znova ukazujú, ako možno oboje podporovať vedľa seba a zároveň ako môže jedna viesť k druhej. Rovnako cirkvi ilustrujú pozitívny kohézny vplyv samotného spájajúceho kapitálu, ktorý je v tejto súvislosti často opomínaný, na rozdiel od premostujúceho kapitálu. Všetky uvedené body podporujú fakt, že pri tvorbe kohéznych stratégií je dobré všímať si cirkvi a prizvať ich do diskusie.

Tam, kde má cirkev najväčší vplyv, zriedka pracuje izolovane. Dobré vzťahy sú prínosom pre komunitu len do tej miery, do akej umožňujú komunikáciu a spoluprácu. Budovy sú užitočné len vtedy, ak sa v nich zhromažďujú ľudia a lídri sú efektívnymi vodcami komunity len do tej miery, do akej privádzajú na cestu ostatných. Stručne povedané, skutočne súdržná komunita neoperuje mocou.

Preto, po načrtnutí niektorých spôsobov, akými cirkvi prispievajú k sociálnej súdržnosti na základe svojich vlastných možností, sa záverečná kapitola tejto správy bude zaoberať miestom cirkvi v širšom prepojení komunitných vzťahov, aby sa zhodnotilo, ako efektívne pracujú spolu s ostatnými kľúčovými skupinami v komunite za účelom dosiahnutia silnejšej sociálnej súdržnosti.

- ⁶⁶ účastník z necirkevného prostredia #146, účastník z necirkevného prostredia #157, účastník z necirkevného prostredia #270–1. Pokiaľ ide o kritiku komunitného rozvoja založeného na aktivitách presne v tomto duchu, pozrite si nasledujúce: M. A. MacLeod and A. Emejulu, 'Neoliberalism With a Community Face? A Critical Analysis of Asset-Based Community Development in Scotland', *Journal of Community Practice*, 22:4, (2014), pp. 430–450.
- ⁶⁷ účastník z cirkevného prostredia #48.
- ⁶⁸ účastník z cirkevného prostredia #173.
- ⁶⁹ Napríklad, účastník z cirkevného prostredia #57, účastník z necirkevného prostredia #62, účastník z necirkevného prostredia #130 účastník z necirkevného prostredia #196, účastník z cirkevného prostredia #245, účastník z cirkevného prostredia #49, účastník z cirkevného prostredia #274, účastník z necirkevného prostredia #157.
- ⁷⁰ APPG Social Integration, *Healing the Generational Divide* (2019), p. 19; K. Robinson and R. Sheldon, 'Witnessing Loss in the Everyday: Community Buildings in Austerity Britain', *The Sociological Review*, 67:1 (2019), p. 111–125. core.ac.uk/download/pdf/199197053.pdf; Joseph Rowntree Foundation, *The cost of the cuts*, p. 16.
- ⁷¹ Onward, *Repairing our social fabric*, p. 14.
- ⁷² účastník z necirkevného prostredia #128.
- ⁷³ účastník z cirkevného prostredia #20.
- ⁷⁴ Brierley Consultancy, *UK Church Statistics no. 3*, p. 1.
- ⁷⁵ G. Allport, *The Nature of Prejudice* (Reading, MA.: Addison- Wesley, 1954); M. Hewstone and R. Brown, 'An Integrative Theory of Inter-group Contact', M. P. Zanna (ed.), *Advances in experimental social psychology*, 37 (London: Elsevier, 2005), pp. 255–343.
- ⁷⁶ účastník z cirkevného prostredia #58.
- ⁷⁷ National Churches Trust, *State of the churches: the impact of Covid-19* (London: NCT, 2020), p. 1. <https://www.nationalchurches.trust.org/sites/default/files/29-05-20%20State%20of%20the%20churches%20COVID-19%20FINAL%20PDF.pdf>
- ⁷⁸ Ibid.
- ⁷⁹ účastník z cirkevného prostredia #188, účastník z cirkevného prostredia #272, účastník z cirkevného prostredia #279.
- ⁸⁰ účastník z cirkevného prostredia #274.
- ⁸¹ účastník z cirkevného prostredia #132.
- ⁸² Predovš. účastník z cirkevného prostredia #48, účastník z cirkevného prostredia #52, účastník z necirkevného prostredia #56; G. Meadows, 'Middlesbrough charities forced to find a new home after centre closure', *The Northern Echo*, 19 February 2020. www.thenorthernecho.co.uk/news/18247127.middlesbrough-charities-forced-find-new-home-centre-closure/
- ⁸³ účastník z cirkevného prostredia #42, účastník z cirkevného prostredia #330.
- ⁸⁴ účastník z cirkevného prostredia #326.

- ⁸⁵ účastník z cirkevného prostredia #300.
- ⁸⁶ účastník z cirkevného prostredia #295.
- ⁸⁷ účastník z cirkevného prostredia #141.
- ⁸⁸ účastník z necirkevného prostredia #1.
- ⁸⁹ účastník z cirkevného prostredia #261.
- ⁹⁰ R. O'Brien and A. Potter-Collins, *2011 Census Analysis: Ethnicity and Religion of the Non-UK Born Population in England and Wales*, (London: Office for National Statistics, 18 June 2015) www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/ethnicity/articles/2011censusanalysisethnicityandreligionofthenonukbornpopulationinenglandandwales/2015-06-18
- ⁹¹ účastník z cirkevného prostredia #341.
- ⁹² Brierley Consultancy, *UK Church Statistics no. 3*, p. 5.
- ⁹³ účastník z cirkevného prostredia #2, účastník z cirkevného prostredia #126, účastník z cirkevného prostredia #130, účastník z cirkevného prostredia #131, účastník z cirkevného prostredia #343, účastník z cirkevného prostredia #346–349, účastník z cirkevného prostredia #120.
- ⁹⁴ Príklad politiky, ktorá odráža toto napätie, nájdete na stránke: *The Diocese of London*, "The use of church halls by other churches and Christian groups", The Diocese of London www.london.anglican.org/kb/church-hall-use-by-other-churches/
- ⁹⁵ účastník z cirkevného prostredia #319.
- ⁹⁶ P. Bickley, *People, Place and Purpose* (London: Theos, 2018), p. 77.
- ⁹⁷ účastník z cirkevného prostredia #290.
- ⁹⁸ účastník z cirkevného prostredia #161, účastník z cirkevného prostredia #312.
- ⁹⁹ účastník z necirkevného prostredia #32.
- ¹⁰⁰ Napríklad, účastník z necirkevného prostredia #200, účastník z necirkevného prostredia #202, účastník z necirkevného prostredia #203, účastník z necirkevného prostredia #264, účastník z necirkevného prostredia #234.
- ¹⁰¹ Theos and the Grubb Institute, *Spiritual Capital: The Present and Future of English Cathedrals* (London: Theos, 2012), p. 44. www.theosthinktank.co.uk/cmsfiles/archive/files/Polling/Cathedrals%20Final%20Data%20PDF.pdf See also F. Davis, E. Paulhaus and A. Bradstock, *Moral but no Compass: Government, Church and the Future of Welfare* (Stockport: Rejoice Publications, 2008), p. 65–9.
- ¹⁰² účastník z necirkevného prostredia #238.
- ¹⁰³ účastník z necirkevného prostredia #129.
- ¹⁰⁴ účastník z cirkevného prostredia #215, účastník z cirkevného prostredia #84–5, účastník z cirkevného prostredia #97.
- ¹⁰⁵ účastník z cirkevného prostredia #108, všimnite si aj účastník z cirkevného prostredia #340, účastník z cirkevného prostredia #171, účastník z cirkevného prostredia #108, účastník z cirkevného prostredia #182.
- ¹⁰⁶ účastník z necirkevného prostredia #112, účastník z cirkevného

- prostredia #92, účastník z cirkevného prostredia #117, účastník z cirkevného prostredia #219, účastník z cirkevného prostredia #206.
- ¹⁰⁷ The Church of England, 'General Synod votes to apologise over racism', *The Church of England News*, 11 February 2020. www.churchofengland.org/more/media-centre/news/general-synod-votes-apologise-over-racism
- ¹⁰⁸ Cinnamon Network, *Cinnamon Faith Action Audit* (London: Cinnamon, 2016), p. 7.
- ¹⁰⁹ Church Urban Fund, *Church in Action: A National Survey* (2017), p. 8.
- ¹¹⁰ The Salvation Army, *The Power of Love: How the Salvation Army Changed Lives, 2018* (London: Salvation Army, 2018), p. 2.
- ¹¹¹ Je potrebné poznamenať, že údaje, ktoré by boli porovnateľné komplexne s prieskumom anglikánskej cirkvi v akcii, v iných denomináciách neexistujú a tento druh auditu by bol vítaný pre cirkevné tradície, ktoré dúfajú, že budú môcť presnejšie posúdiť rozsah svojho vplyvu na svoje komunity.
- ¹¹² B. DiJulio, L. Hamel, C Muñana, and M. Brodie, 'Loneliness and Social Isolation in the United States, the United Kingdom, and Japan: An International Survey', *Kaiser Family Foundation, 30 August 2018*. www.kff.org/other/report/loneliness-and-social-isolation-in-the-united-states-the-united-kingdom-and-japan-an-international-survey/
- ¹¹³ účastník z cirkevného prostredia #298.
- ¹¹⁴ *The Co-operative*, 'Lonely Life Stages: New Study Reveals Triggers for Loneliness Epidemic in the UK', *The Co-operative*, 8 December 2016 www.co-operative.coop/media/news-releases/lonely-life-stages-new-study-reveals-triggers-for-loneliness-epidemic-in-the-UK
- ¹¹⁵ účastník z cirkevného prostredia #64.
- ¹¹⁶ účastník z cirkevného prostredia #132.
- ¹¹⁷ *Near Neighbours*, 'About us', *Near Neighbours*, 2019 www.near-neighbours.org.uk/about
- ¹¹⁸ Centre for Trust, Peace and Social Relations, 'An Evaluative Framework for Near Neighbours' (Coventry: CTPSR, 2016), p. 3. static1.squarespace.com/static/5a68889a90bade540b4da177/t/5b23930603ce64eefd252ea6/1529058057358/An+Evaluative+Framework+for+Near+Neighbours+Report.pdf
- ¹¹⁹ D. Goodhart, *The Road to Somewhere: The New Tribes Shaping British Politics* (London: Penguin, 2017), p. 5–7.
- ¹²⁰ účastník z necirkevného prostredia #104.
- ¹²¹ účastník z necirkevného prostredia #126.
- ¹²² účastník z necirkevného prostredia #114.
- ¹²³ účastník z necirkevného prostredia #200.
- ¹²⁴ Department for Communities and Local Government, *The Govern-*

- ment's Response to the Commission on Integration and Cohesion* (London: Crown, 2007), 10.
- ¹²⁵ B. Ryan, *Chaplaincy: A very modern ministry* (London: Theos, 2015), p. 10–16.
- ¹²⁶ účastník z cirkevného prostredia #293.
- ¹²⁷ Street Pastors, 'About Us'. www.streetpastors.org/about-us-1/
- ¹²⁸ Napríklad, E. Oldfield, E. Bailey and L. Hartnett, *More than an Educated Guess* (London: Theos, 2013); S. Perfect, *Bridging the Gap* (London: Theos, 2020), p. 72–74; Pennington, *Cohesive Societies*, p. 21–23; R. Berkeley, *Right to Divide?: Faith Schools and Community Cohesion* (London: Runnymede Trust, 2008); J. Van den Brande, J. Hillary, and C. Cullinane, *Selective Comprehensives: Great Britain. Access to Top Performing Schools for Disadvantaged Pupils in Scotland, Wales and England* (London: National Foundation for Educational Research and the Sutton Trust, 2019), p. 6.
- ¹²⁹ R. Long and S. Danechi, *Faith Schools in England: FAQs* (London: House of Commons, 2019), p. 17.
- ¹³⁰ Ibid. 6.
- ¹³¹ Esp. R. Montacute and C. Cullinane, *Parent power 2018* (London: The Sutton Trust, 2018), p. 11–12; but see also The Accord Coalition, *Databank of Independent Evidence on Faith Schools* (London: Accord Coalition, 2020). accordcoalition.org.uk/wp-content/uploads/2013/12/Databank-of-Independent-Evidence-on-Faith-Schools-April-2014.pdf
- ¹³² F. E. S. Montemaggi et al., *The Take-Up of Free School Meals in Catholic Schools in England and Wales* (London: St Mary's University, Twickenham, 2017), p. 7–8, 15. www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/free-school-meal-report.pdf
- ¹³³ M. Weldon, *Secondary School Choice and Selection: National Preferences Data* (Lancaster: Department of Education and University of Lancaster, 2018), p. 8. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/732881/Secondary_school_choice_and_selection.pdf
- ¹³⁴ National Secular Society, *The choice delusion* (London: NSS, 2018), p. 5. www.secularism.org.uk/uploads/the-choice-delusion-how-faith-schools-restrict-primary-school-choice-in-england.pdf
- ¹³⁵ *Methodist Education Commission*, 'Education Commission Report', Methodist Education Commission, 2012. www.methodistschools.org.uk/downloads/policies-on-website/-/conf-education-commission-report-030712.pdf
- ¹³⁶ J. Harman, *No Room at the Inn: Exclusive admissions policies in Church of England secondary schools* (London: Humanists UK, 2017), p. 4. humanism.org.uk/wp-content/uploads/2017-12-18-LW-v6-FINAL-No-Room-At-The-Inn.pdf
- ¹³⁷ účastník z necirkevného prostredia #144.
- ¹³⁸ Pennington, *Cohesive Societies: Faith and Belief*, p. 28–9, 45–51, 61–62.

- ¹³⁹ účastník z cirkevného prostredia #92, účastník z cirkevného prostredia #134, účastník z cirkevného prostredia #137, účastník z cirkevného prostredia #210, účastník z cirkevného prostredia #234, účastník z cirkevného prostredia #247, účastník z cirkevného prostredia #267, účastník z cirkevného prostredia #283.
- ¹⁴⁰ Department for Education, *Community cohesion and PREVENT: How have schools responded?* (London: Department for Education, 2011), p. 11, 35–36.
- ¹⁴¹ Further education refers to educational choices made after secondary level (16+) but below degree level.
- ¹⁴² D. Goodhart, *The Road to Somewhere*, p. 33–37, 147–178; D. Goodhart, *Head Hand Heart: The Struggle for Dignity and Status in the 21st Century* (London: Penguin, 2020).
- ¹⁴³ G. Handscomb, J. Wise and S. Iles, *Serving the Marginalised: Free Churches vision and policy for Further Education* (London: Free Churches Directors' Group, 2017), p. 3–5. [static/58359f279de4bbe7aba10e31/t/5adef5896d2a730adc012c23/1524561290585/Education+-+Visi+on+Statement+FE+Serving+the+Marginalised+-+2017.pdf](https://static1.squarespace.com/static/58359f279de4bbe7aba10e31/t/5adef5896d2a730adc012c23/1524561290585/Education+-+Visi+on+Statement+FE+Serving+the+Marginalised+-+2017.pdf)
- ¹⁴⁴ účastník z cirkevného prostredia #108, účastník z necirkevného prostredia #114.
- ¹⁴⁵ účastník z necirkevného prostredia #10.
- ¹⁴⁶ účastník z necirkevného prostredia #10, účastník z necirkevného prostredia #15, účastník z necirkevného prostredia #24, účastník z cirkevného prostredia #193, účastník z cirkevného prostredia #197, účastník z necirkevného prostredia #200, účastník z necirkevného prostredia #202, účastník z cirkevného prostredia #278, účastník z necirkevného prostredia #258, účastník z cirkevného prostredia #135, účastník z necirkevného prostredia #160, účastník z necirkevného prostredia #266.
- ¹⁴⁷ účastník z necirkevného prostredia #191.
- ¹⁴⁸ účastník z necirkevného prostredia #12, účastník z cirkevného prostredia #221.
- ¹⁴⁹ účastník z cirkevného prostredia #222.
- ¹⁵⁰ účastník z cirkevného prostredia #292.
- ¹⁵¹ účastník z cirkevného prostredia #13.
- ¹⁵² účastník z necirkevného prostredia #130.
- ¹⁵³ účastník z cirkevného prostredia #4.
- ¹⁵⁴ G. Lakey, 'Powerful Beyond Measure: Trusting the Call to Leadership', *Philadelphia Yearly Meeting*, 4 February 2016, 17:45. www.youtube.com/watch?v=Kum9RVqOo_s
- ¹⁵⁵ Všimnite si nižšie na stranách 102–7; účastník z cirkevného prostredia #352, účastník z necirkevného prostredia #195, účastník z necirkevného prostredia #12, účastník z necirkevného prostredia #275, účastník z necirkevného prostredia #40, účastník z cirkevného prostredia #48, účastník z cirkevného prostredia #117, účastník z necirkevného prostredia #177.

- ¹⁵⁶ účastník z cirkevného prostredia #322.
- ¹⁵⁷ účastník z cirkevného prostredia #57, účastník z cirkevného prostredia #116, účastník z cirkevného prostredia #219, účastník z necirkevného prostredia #182, účastník z cirkevného prostredia #88, účastník z cirkevného prostredia #136, účastník z cirkevného prostredia #317.
- ¹⁵⁸ Napríklad, „Cirkev je odborníčkou na ľudstvo a s dôverou a aktívnou účasťou naďalej hľadá na „nové alebo“ a „novú zem“ (2 Pt 3, 13), ktoré naznačuje každému človeku, aby pomohla ľuďom žiť ich život v dimenzii autentického zmyslu. *Gloria Dei vivens homo*: ľudská osoba, ktorá naplno žije svoju dôstojnosť, vzdáva slávu Bohu, ktorý túto dôstojnosť daroval mužom a ženám.“ Pontifical Council for Justice and Peace, Compendium of the Social Doctrine of the Church www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_en.html
- ¹⁵⁹ účastník z necirkevného prostredia #360.
- ¹⁶⁰ účastník z cirkevného prostredia #131, účastník z cirkevného prostredia #106.
- ¹⁶¹ účastník z cirkevného prostredia #137.
- ¹⁶² B. Bryant, 'SPAC Nation: Church "financially exploited members"', *BBC News*, 16 December 2019. www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-50815142; *BBC News*, 'SPAC Nation: MP Steve Reed urges Met Police to reopen criminal inquiry', *BBC News*, 13 February 2020. www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-51478774; 'San tiago-Perez', Twitter, 12 June 2020 twitter.com/Gabz_Amadi/status/1271454072105820163 >
- ¹⁶³ účastník z cirkevného prostredia #121.
- ¹⁶⁴ účastník z cirkevného prostredia #126.
- ¹⁶⁵ Pozrite si aj napríklad, Rev. J. Herbert, 'Illegal grazing', *Together for the Common Good*, 2020. togetherforthecommongood.co.uk/stories/illegal-grazing
- ¹⁶⁶ účastník z cirkevného prostredia #133.
- ¹⁶⁷ Croydon Opportunity and Fairness Commission, *A Better Croydon For Everyone* (London, 2015). www.croydon.gov.uk/sites/default/files/articles/downloads/Croydon_Opportunity_%26_fairness%20Commission_final_report.pdf
- ¹⁶⁸ účastník z cirkevného prostredia #222, účastník z necirkevného prostredia #238, účastník z cirkevného prostredia #274, účastník z cirkevného prostredia #343, účastník z cirkevného prostredia #252, účastník z necirkevného prostredia #356, účastník z necirkevného prostredia #162.
- ¹⁶⁹ účastník z cirkevného prostredia #232; N. Spencer and N. Dixon, *Who wants a Christian coronation?* (London: Theos, 2015), p. 7.
- ¹⁷⁰ See above, p. 72; účastník z cirkevného prostredia #194.
- ¹⁷¹ T. O'Toole, D. Nilsson DeHanas, T. Modood, N. Meer & S. Jones, *Taking Part: Muslim Participation in Contemporary Governance*

- (Bristol: Centre for the Study of Ethnicity & Citizenship, 2013), p. 47–48; P. Lewis and C. Dando, 'The Interfaith Movement', *Temple Tracts*, 5:1 (Chester: William Temple Foundation, 2015), p. 9–10; Centre for Trust, Peace and Social Relations, *An Evaluative Framework*...Pennington, *Cohesive Societies*, p. 36–38.
- ¹⁷² účastník z necirkevného prostredia #174.
- ¹⁷³ účastník z necirkevného prostredia #144.
- ¹⁷⁴ Ministry of Communities and Local Government, *Community Life Survey 2009–10* (London: Department for Communities and Local Government, 2010), p. 36. [webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919151616/http://www.communities.gov.uk/documents/statistics/pdf/164191.pdf](http://www.webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919151616/http://www.communities.gov.uk/documents/statistics/pdf/164191.pdf)
- ¹⁷⁵ P. Bickley and N. Mladin, *Religious London*, p. 55.
- ¹⁷⁶ Pew Research Centre, '6. Religion and Society', Pew Research Centre, 29 May 2018, www.pewforum.org/2018/05/29/religion-and-society/
- ¹⁷⁷ účastník z necirkevného prostredia #272.
- ¹⁷⁸ účastník z cirkevného prostredia #292.
- ¹⁷⁹ B. Gardner, 'NHS volunteer army of 750,000 has been given fewer than 20,000 tasks, data reveals', *The Telegraph*, 16 April 2020, www.telegraph.co.uk/news/2020/04/16/least730000-volunteers-nhs-scheme-yet-deployed-care-home-bosses/
- ¹⁸⁰ účastník z cirkevného prostredia #290.
- ¹⁸¹ The Church of England Research & Statistics Team, *Statistics for Mission 2018*, (London: Church of England Research and Statistics, 2019) www.churchofengland.org/sites/default/files/2019-10/2018StatisticsForMission_0.pdf
- ¹⁸² See Theos/YouGov, *Spirituality and COVID* (YouGov, 2020) docs. cdn.yougov.com/o93kio300s/YG-Archive-11082020-TheosSpirituality.pdf
- ¹⁸³ účastník z cirkevného prostredia #286.
- ¹⁸⁴ účastník z cirkevného prostredia #187, účastník z cirkevného prostredia #322, účastník z cirkevného prostredia #13, účastník z cirkevného prostredia #281.
- ¹⁸⁵ účastník z cirkevného prostredia #352.
- ¹⁸⁶ CUF, *Church in Action*, p. 8.
- ¹⁸⁷ účastník z cirkevného prostredia #359; Transforming Lives for Good, *Make Lunch*, www.tlg.org.uk/your-church/make-lunch
- ¹⁸⁸ účastník z necirkevného prostredia #174.
- ¹⁸⁹ účastník z cirkevného prostredia #109.
- ¹⁹⁰ účastník z cirkevného prostredia #77.
- ¹⁹¹ účastník z cirkevného prostredia #121.
- ¹⁹² Pozrite vyššie, 91.
- ¹⁹³ účastník z cirkevného prostredia #166.
- ¹⁹⁴ účastník z cirkevného prostredia #48, účastník z cirkevného prostredia #302, účastník z cirkevného prostredia #222, účastník z cirkevného prostredia #245.

¹⁹⁵ účastník z cirkevného prostredia #28. Pozrite aj účastník z cirkevného prostredia #133, účastník z cirkevného prostredia #165, účastník z cirkevného prostredia #167, účastník z cirkevného prostredia #190, účastník z cirkevného prostredia #178, účastník z cirkevného prostredia #274.

¹⁹⁶ Napríklad, účastník z necirkevného prostredia #145, účastník z cirkevného prostredia #147, účastník z cirkevného prostredia #148, účastník z cirkevného prostredia #308, účastník z cirkevného prostredia #57.

¹⁹⁷ účastník z cirkevného prostredia #193.

6

3 Cirkev a iné organizácie

Súdržná spoločnosť musí nevyhnutne fungovať nad rámec individuálneho úsilia, preto sa v záverečnej kapitole tejto správy chceme zamerať na analýzu spolupráce cirkvi s inými komunitnými organizáciami. Aká je efektívnosť tejto spolupráce? Ako efektívne sa darí ostatným organizáciám zapojiť do cirkvi? Do akej miery sa v komunite prejavujú prirodzené výhody, spojené so silnými pracovnými vzťahmi? Analýza vzťahov cirkvi s inými skupinami sa v tretej časti tejto správy hodnotí prostredníctvom troch prípadových štúdií, zameraných na medzináboženskú angažovanosť, ekumenickú angažovanosť a vzťahy medzi (miestnym) zastupiteľstvom a cirkvou, ktoré spoločne demonštrujú nielen príležitosti spolupráce, ale aj rozdiely, ktorých prekonávanie môže byť v niektorom type spolupráce veľkou výzvou.

“

Prítomnosť cirkvi a iných skupín veriacich ľudí v komunitách môže poskytnúť istý rámec pre spontánne prejavy solidarity.

Medzináboženská angažovanosť

Medzináboženská angažovanosť rozhodne nie je jedinou situáciou, keď cirkvi pracujú za hranicami svojho „teritória“, avšak ľudia mimo náboženského sektora si to najskôr všimajú práve v tomto prípade. Medzináboženská práca je explicitne spätá s vytváraním a prepájaním príležitostí medzi rôznymi skupinami v rámci komunity, čo so sebou prináša aj potenciálne zmiernenie problémov a napätia v komunite. Ak táto medzináboženská práca trvá dlhšie, posilňuje aj budovanie úprimných vzťahov medzi spolupracujúcimi skupinami.

Niekedy k medzináboženskej spolupráci dôjde organicky, bez vopred plánovaných iniciatív, ktoré by túto spoluprácu vyvolali. V takých prípadoch prítomnosť cirkvi a iných skupín veriacich v komunite poskytuje istý rámec pre spontánne prejavy solidarity. Napríklad jedna účastníčka

zo Solihullu (ktorá bola silne zapojená do mestského Faiths Forum) spomínala na to, že po streľbe v kostole na Srí Lanke „moslimovia, ktorí sa stretli v komunitnom centre, prišli do St Alphege a St Augustine v nedeľu, aby vyjadrili svoju solidaritu s cirkvou.“¹⁹⁸ Podobne účastník, ktorý navštevuje katedrálu, povedal po podpaľačskom útoku na katedrálu v Peterboroughu v roku 2001, že to bola práve mešita, ktorá poslala prvý peňažný príspevok „ako gesto podpory, keďže si uvedomujú, aká je budova katedrály dôležitá pre nás a pre naše mesto.“¹⁹⁹ Interakcie tohto druhu nastávajú medzi náboženskými skupinami na čiastkovej báze neustále a nevyžadujú formálne medzináboženské zriadenia či iné cielené schémy súdržnosti. Jednoducho povedané, štruktúry cirkví sa prirodzene správajú tak, aby vytvorili kroky k súdržnejšej a pokojnejšej budúcnosti.

Formálna medzináboženská práca je však často najaktívnejším a najtrvácnejším komunikačným kanálom medzi ľuďmi s rôznym vierovyznaním. V predchádzajúcich výskumoch boli formálne náboženské fóra (a najmä medzináboženské iniciatívy) niekedy kritizované za to, že zapájajú len tých, ktorí už sú presvedčení o potrebe komunikovať napriek rozdielom.²⁰⁰ Je zrejmé, že vždy bude existovať priestor na rozšírenie medzináboženskej práce a pre ďalšie zapojenie občanov, hoci treba povedať aj to, že medzináboženská práca v Spojenom kráľovstve sa už v posledných rokoch rozšírila a diverzifikovala. Takáto spolupráca môže byť iniciovaná jednou cirkvou, niekoľkými vierovyznaniami súčasne, alebo dokonca tretou stranou (napríklad radou alebo vládny financovaním). Priame zapojenie samotných náboženských skupín je však čoraz bežnejšie.²⁰¹

Základom spoločnej angažovanosti môže byť konkrétna úloha, napríklad keď sa stretávajú ľudia rôznych vierovyznaní, aby uvarili spoločné jedlo, zbierali odpadky, alebo sa snažili presadiť nejaký spoločný záujem. Spoločná úloha presúva pozornosť od rozdielov v uctievaní ku konkrétnym spoločným aktivitám a pomáha vytvárať atmosféru rovnosti (namiesto toho, aby sa jedna strana cítila ako iniciátor alebo pomocník) pri premostovaní a raste vzťahov mimo teologického prostredia. Výhodou medzinábožen-

skej práce založenej na úlohách môže byť zapojenie takých ľudí, ktorým nie je prirodzené uctievať (Boha) spolu s ďalšími ľuďmi iných vierovyznaní. Jeden rabín nám povedal, že má pocit, že kresťanmi iniciovaná medzináboženská práca môže byť niekedy príliš zameraná na teológiu, a preto môže vyvolávať dojem, že jej zámerom nie je v prvom rade vytvárať skutočné a rovnocenné vzťahy, ale pomôcť kresťanom pochopiť ich vlastný vzťah k judaizmu.²⁰² Miešanie založené na úlohách sa teda aj na základe slov mnohých účastníkov výskumu ukázalo ako najefektívnejší spôsob práce mimo vlastných náboženských skupín.²⁰³

Angažovanosť založená na úlohách však nefunguje izolovane: vyžaduje trvalý dialóg a dlhodobé strategické plánovanie, ktoré sú dôležité najmä pri zabezpečovaní koordinácie nových úloh, udržiavaní dlhšieho trvania spoločného úsilia a poskytovaní priestoru na zložitejšie rozhovory. Napríklad pre medzináboženské vzťahy v Boltone bolo obzvlášť prospešné, že bol zriadený medzináboženský úradník a medzináboženská rada, ktoré boli financované mestskou radou na čiastočný úväzok (ako aj rôzne rady v rámci jednotlivých náboženstiev). Tento krok umožnil koordináciu množstva praktických iniciatív od „Faith Trails“ (návštevy miestnych náboženských budov) a komunitných festivalov až po mimoriadne úspešné podujatie „Passport for Faith“, v rámci ktorého sa stretávali miestni školáci a mohli klásť otázky členom rôznych miestnych náboženských tradícií, aby získali pečiatky do svojho „Medzináboženského pasu“. Bohatosť boltonského medzináboženského prostredia (vrátane práce založenej na úlohách) bola možná vďaka dobre financovanému a dlhodobému úsiliu všetkých zúčastnených strán. Ako sa uvádza v nedávnej publikácii *Cohesive Societies: Faith and Believe*, táto štruktúra financovania bola nedávno upravená tak, aby sa viac zamerala na financovanie konkrétnych podujatí a výstupov a je príliš skoro na to, aby sa dalo povedať, aký to bude mať vplyv na vzťahy medzi vierovyznaniami v meste.²⁰⁴ Je však jasné, že podpora medzináboženských vzťahov ďaleko presahuje merateľné alebo konkrétne výstupy. Vo svojej podstate sú medzináboženské iniciatívy vždy o investovaní do vzťahov.

„Nerobíme aktivity preto, aby sme si ich mohli odškrtnúť v zaškrtavacom poličku. Musíme niečo zmeniť a je to pomalý proces. Vyžaduje si čas. Je to proces, ktorý prebieha postupne... [Medzináboženská komunita] je úplne úžasná platforma, v ktorej sa ľudia môžu stretávať, pretože vedia, že to nie je pre peniaze. Pevne verím, že peniaze nie sú odpoveďou na všetko. Môžu pomôcť zaplatiť účty, môžu pomôcť – ale nie sú odpoveďou. Odpoveď musí byť vo veciach, ktoré zdieľame.“²⁰⁵

Tým, že si veriaci sektor v Boltone vysoko cení dialóg a zachováva si široké zameranie, je dobre pripravený na riešenie kríz, ak sa objavia (ako bolo spomenuté v druhej kapitole), a napriek tomu (čo je rozhodujúce) ich prístup nie je týmito krízami definovaný.

Príkladom mimoriadne pozitívneho programu na lokálnej úrovni je program „Faithful Friends“ (Verní priatelia), ktorý funguje vo Forest Gate v Newhame – veľmi rôznorodej londýnskej štvrti, ktorá pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011 zaznamenala najnižší podiel (9,5 %) obyvateľov bez náboženskej príslušnosti v krajine.²⁰⁶ V takejto neobyčajne náboženskej komunite bola v roku 2007 založená organizácia Faithful Friends, ktorej cieľom je „[podporovať] priateľstvo a spoluprácu medzi kresťanmi, moslimami, sikhmi, hinduistami, židmi a všetkými ostatnými vierovyznaniami vo Forest Gate“ a „snažiť sa riešiť problémy v komunite, ktoré sú univerzálne“. ²⁰⁷ Faithful Friends koordinuje komunitný kňaz z cirkvi Emmanuel a účastníci z cirkvi, iných náboženských skupín, polície a verejného sektora ho označili za pozitívny priestor na zdieľanie a budovanie vzťahov medzi skupinami. ²⁰⁸ Takto môže medzináboženská komunikácia slúžiť ako vlastná sieť naprieč celou komunitou – alebo presnejšie sieť sietí – a poskytuje neoceniteľný rámec pre tých, ktorí chcú budovať súdržnejšiu spoločnosť.

Treba povedať, že tento druh nadšenia pre medzináboženskú prácu sa v jednotlivých cirkvách veľmi líši a existuje veľa cirkví, v ktorých sa medzináboženská angažovanosť takmer vôbec nevyskytuje, alebo sa dokonca zásadne odmieta. V mnohých prípadoch ani kresťania jednoducho

nemajú taký záujem. V spoločenstvách a dokonca aj v jednotlivých zboroch medzináboženskú prácu často podporujú skôr už angažovaní vedúci než cirkev ako celok. V Prestwichi aj v Peterboroughu sme zistili, že ako centrá miestneho medzináboženského dialógu sa opakovane spomínajú tie isté konkrétne zbory, ktoré vedú mimoriadne medzinábožensky zameraní farári. Jeden z týchto vikárov to opísal takto:

„Je toľko... kresťanov a musím povedať, že aj duchovních, ktorí nevidia zmysel [medzináboženských diskusií]. Môže tu byť strach z toho, že čo ak mi položia otázku a ja nebudem vedieť odpovedať? Ale môže tu byť aj zmätok – prečo by sme mali hovoriť o našom náboženstve s moslimami? Oni majú svoje náboženstvo, to je všetko. To nie je tým, k čomu sme povolaní... Vo Veľkom poverení sme povolaní zdieľať dobrú správu a lásku Ježiša Krista. Ďalšia otázka, ktorú mi dosť často kladú, je: „Snažíte sa ich obrátiť?“ A ja vždy odpovedám, že to nie je moja úloha. Uskutočniť obrátenie je úlohou Ducha Svätého.“²⁰⁹

Samozrejme, nedostatok záujmu môže byť obojstranný a cirkvi nie sú jediné, ktoré majú problém zapojiť členov svojich zborov do medzináboženského úsilia.²¹⁰ Príznačné je, že jeden bahájsky člen zapojený do miestnej medzináboženskej práce v Thanete poznamenal, že „keď príde rad na prednášku [jednej tradície] o ich viere, príde veľa ľudí. Ale na ďalšiu prednášku, ktorá nie je o nich, nepríde nikto. To je skutočný problém.“²¹¹ Preto je bežná kritika, že medzináboženské stretnutia majú tendenciu zapájať „zvyčajných účastníkov“, vo všeobecnosti spravodlivá. Táto kritika sa však niekedy chápe tak, že podkopáva účinnosť medzináboženskej práce ako celku, čo je menej opodstatnené. Ako sme videli, aj keď existuje obrovský priestor na rozšírenie medzináboženského sektora v Spojenom kráľovstve, dobrá práca, ktorá sa už deje, je pre miestne komunity nesmierne obohacujúca – často živí strategicky a komunitne dôležité vzťahy, ktoré by čoskoro veľmi chýbali, keby táto práca zanikla.

Ekumenické vzťahy

Samotné cirkvi sa medzi sebou líšia a škála cirkevných tradícií v Anglicku (najmä v mestských oblastiach) sa rozširuje. Táto rozmanitosť môže aj v rámci kresťanstva podporovať jedinečnú dynamiku súdržnosti:

„V Haringey máme veľa cirkví. Prestali sme ich počítat'. V istom momente sme vedeli, že v Haringey je najmenej 200 až 250 cirkví. Vzhľadom na rôznorodosť ľudí, ktorí sem prichádzajú, je to skutočný problém snažiť sa o to (spočítat' ich). Chcem tým povedať, že cirkvi považujem za skutočne popredné inštitúcie v oblasti súdržnosti komunity, pretože cirkevná komunita je vo všeobecnosti multietnická, ale monokultúrna... a preto... je to fantastické miesto na budovanie porozumenia, empatie a súcitu pre všetky etnické skupiny.“²¹²

Znovu môžeme pozorovať narušenie čistého rozlišovania medzi spájajúcim a premostujúcim kapitálom. Po prvé, to, čo mnohí považujú za jedinú vieru (t. j. kresťanstvo), je v skutočnosti rôznorodé spektrum rôznych skupín, takže miešanie medzi denomináciami môže byť samo o sebe spôsobom, ako rozbiť negatívne stereotypy a podporiť skutočné vzťahy medzi ľuďmi z rôznych prostredí. Po druhé, spoločné prvky viery môžu vytvoriť prirodzený zmysel pre kolegiálnu spoluprácu medzi cirkvami, ktorá je silným zdrojom na riešenie spoločných problémov. Inými slovami, ekumenická angažovanosť môže byť okrem podpory príležitostí na miešanie mimoriadne účinná aj ako prostriedok na posilnenie dobrej vôle a posilnenie existujúcich reakcií cirkví v komunite.

Ekumenické prostredie v Middlesbroughu je dobrým príkladom tohto procesu, ktorý sa objavuje v priebehu času, keďže viacerí účastníci konštatovali, že ekumenická sieť sa v posledných rokoch rozšírila a upevnila (hoci, ako naznačil jeden účastník z dobrovoľníckeho sektora, prevažne medzi „určitými typmi“ cirkví).²¹³ Obzvlášť dôležité je, že dvaja cirkevní predstavitelia v samostatných anglikánskych farnostiach konštatovali, že silnejšie ekumenické väzby obohatili

vzťahy s ďalšími zainteresovanými stranami v komunite, napríklad s radou:

„Ak mám byť úprimný, na úrovni farnosti je [ekumenizmus] možno trochu nejednotný, ale to, čo vidím, že sa deje vo väčšom meradle v meste, je dôvera. Cirkvi, vďaka tomu, že sa spojili do jedného celku, majú jeden styčný bod. Takže miestne orgány nemusia hovoriť: „Vy ste metodistická cirkev a vy ste baptistická cirkev... s kým tu spolupracujem?“ Cirkev sa... zmenila a je vnímaná ako jeden celok.“²¹⁴

„[Na jedno ekumenické podujatie] sme pozvali výkonného riaditeľa rady a na konci plenárneho zasadnutia s otázkami a odpoveďami povedal: „Ako rada chceme s vami ako s cirkvami naozaj spolupracovať, ale nemôžeme spolupracovať s päťdesiatimi alebo šesťdesiatimi rôznymi cirkvami. Zorganizujte sa a potom s vami môžeme spolupracovať.“ To bola, samozrejme, hudba pre naše uši.“²¹⁵

Mohli by sme očakávať nevôľu, keby sa od iných šesťdesiatich rôznych skupín spoločenstva žiadalo, aby sa zorganizovali do jednej štruktúry, ale medzi cirkvami to bolo považované za pozitívny krok k tomu, aby veci boli také, aké majú byť, teda aby cirkev fungovala ako jedno telo zložené z rôznych častí. Aj v cirkvách zapojených do našich prípadových štúdií sa prakticky ukázalo, že dobrá komunikácia medzi cirkvami môže zabrániť zdvojovaniu iniciatív a umožňuje cirkvám účinnejšie podporovať komunitu i seba navzájom:

„Spolu s ďalšími vedúcimi cirkví sme išli na Deň vedúcich a... spísali sme zoznam všetkých aktivít, ktoré každá cirkev robila. V rámci zoznamu bolo zahrnuté prakticky všetko. Niektorí robili stretnutia v kaviarni pre ľudí s Alzheimerovou chorobou, iní organizovali hodinové skupinky, ďalší organizovali stretnutia pre mamičky s deťmi. V rámci tejto oblasti bol nejakou cirkvou pokrytý každý druh cirkevnej činnosti, na ktorú si spomeniete, ale žiadna cirkev nemohla pokryť všetky.“²¹⁶

Spolupráca však nie je vždy taká jednoduchá a je samozrejme diskutabilné, do akej miery sú cirkvi skutočne „monokultúrne“ (ako tvrdil jeden účastník vyššie). Zatiaľ čo pre niektoré cirkvi je spoločné úsilie určite prirodzené, cesta k pozitívnym ekumenickým vzťahom v celej škále kresťanských prejavov je zvyčajne dlhá a opakovaná. Napríklad cirkevní predstavitelia v Croydone mali pocit, že starý model ekumenickej práce bol ťažkopádny a brzdil agilné a efektívne pôsobenie cirkví v tejto štvrti. Preto založili Croydon Churches Forum, ktorého cieľom bolo vytvoriť „jednoduchší“ spôsob spolupráce v komunite.²¹⁷ Bol to pozitívny krok. Podobne ako v Haringey, aj v Croydone sa cirkevné prostredie veľmi rýchlo mení, mnohé prechodné zbory sa neformálne stretávajú v cudzích priestoroch alebo v domoch a bolo nám povedané, že z približne 300–350 cirkví, ktoré sa podľa odhadov stretávajú v tejto štvrti, je vo fóre aktívnych len 40.²¹⁸ Spojenie takého širokého spektra odlišných a niekedy ťažko dostupných skupín si vyžaduje intenzívne investovanie času, preto je veľmi dôležité identifikovať jednotlivcov, ktorí sú pripravení (a podporovaní vlastnými zbormi), aby sa to stalo hlavnou náplňou ich služby:

„Bol som vedúcim zboru, platený svojím zborom, ale 70 % svojho času som venoval jednote zboru a práci s radou. Väčšina ľudí si takýto luxus nemôže dovoliť, a preto si myslím, že ak to má mať vplyv na cirkvi, je potrebné, aby sa cirkvi veľmi vážne zamysleli nad vzájomným financovaním pracovných pozícií, nad komunikáciou s radami a všetkým ostatným... Vzhľadom na to, že sa všetci presúvajú a menia, je absolútne nevyhnutné udržať si tento jeden pevný kontaktný bod.“²¹⁹

Okrem toho bolo oddelene od Croydon Churches Forum (ale nie v opozícii voči nemu) vytvorené samostatné fórum Together Croydon Churches, ktoré malo zastupovať osobitné záujmy „čiernych cirkví pod vedením a so záujmom o čiernu väčšinu“ v okrese najmä v otázkach, ktoré sa neúmerne dotýkali ich vlastných zborov. Pozitívnym výsledkom tejto skupiny bolo zorganizovanie niekoľkých

modlitebných pochodov proti násiliu páchanému mládežou v tejto oblasti, ktoré sa v skutočnosti realizovali v spolupráci s Londýnskou mierovou alianciou, čo dokazuje, ako môžu ekumenické väzby pomôcť maximalizovať potenciál vrodenných predností cirkví, a tak posilniť pozitívny hlas cirkví v komunite.

Vzťahy cirkvi a samosprávy

Na rozdiel od ekumenickej a medzináboženskej práce, kde angažovanosť medzi zúčastnenými stranami prináša vlastnú odmenu za sociálnu súdržnosť, hlavné výhody silných pracovných vzťahov medzi cirkvami a radami sú pragmatické: cirkevné prostriedky môžu byť efektívnejšie využité v rámci komunity, cirkvi môžu byť informované o širších strategických plánoch pre danú oblasť (týkajúce sa sociálnej súdržnosti) a môžu byť do nich zahrnuté.

Pozitívna spolupráca medzi cirkvami a radami sa v jednotlivých oblastiach veľmi líši; zatiaľ čo niektoré rady boli opísané ako „otvorené a ochotné,“ účastníci z iných oblastí nám povedali, že sa cítili „neviditeľní“ alebo sa na nich nahliadalo s „nedôverou.“²²⁰ Podobne, zatiaľ čo mnohé cirkvi majú dobré pracovné vzťahy s kľúčovými zainteresovanými stranami v komunite, iné pôsobia v komunite bez toho, aby sa niekedy obrátili na ostatných so žiadosťou o spoluprácu. Pozitívne vzťahy môžu významne závisieť od otvorenosti jednotlivcov a rôzni účastníci z radov veriacich nám povedali, že oslovovali úradníkov rady, o ktorých vedeli, že sú naklonení viere, rovnako ako účastníci z rady identifikovali členov náboženských spoločenstiev, ktorí si získali ich dôveru.²²¹

Miestne orgány si uvedomovali potrebu väčšej spolupráce s náboženským sektorom, ale bolo to najmä v súvislosti s obdobím obmedzení verejných výdavkov. Ako uviedli títo účastníci z miestnych rád (každý z iného miestneho orgánu) v diskusii o vzťahoch medzi cirkvami a radami:

„Vela ľudí stále verí, že miestne úrady budú pokračovať v poskytovaní služieb tak, ako by sme všetko dokázali vyriešiť. A to nedokážeme... Myslím si, že

niektoré rady sa teraz pravdepodobne dostávajú do bodu, keď už nie sú životaschopné... Budeme sa musieť dostať do komunit... [a] pomôcť komunitám, aby sa viac starali samy o seba.“²²²

„[Cirkvi] prijímajú svoju zodpovednosť za podporu komunity, nie za [evanjelizáciu] všetkých... v niektorých prípadoch ide o to, aby zaplnili medzeru v službách.“²²³

„Kedže dosah rady sa znižuje z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, budeme bezpodmienečne hľadať akýchkoľvek partnerov, ktorí by mohli pomôcť riešiť rovnaké problémy... pretože chce-

me pomôcť riešiť sociálnu izoláciu, chceme pomôcť tým najzraniteľnejším. Teraz to nemôžeme robiť formálnym spôsobom, pretože na to nemáme zdroje. Cirkev má však rovnakú ambíciu riešiť chudobu, riešiť bezdomovec-tvo...“²²⁴

„Rada sa ocitla na mieste, na ktoré, úprimne povedané, nebola v minulosti zvyknutá.

Naposledy sme zaznamenali nárast násilia medzi mladými ľuďmi v rokoch 2006–2007. Reakcia prišla zo strany vlády – existoval veľký program centrálnej vlády a ako miestny orgán sme naň reagovali. Teraz je situácia úplne iná, takže je na nás, na samosprávu, kladená veľká zodpovednosť za to, ako by sme mohli zohrávať vedúcu úlohu pri aktivizácii činnosti komunity. To je niečo, na čo rada, úprimne povedané, nie je veľmi zvyknutá.“²²⁵

„V predchádzajúcich rokoch sme boli schopní organizovať podujatia, pomáhať pri koordinácii, financovať komunitné skupiny, poskytovať granty, budovať kapacity komunity, ale to všetko v posledných asi deviatich až desiatich rokoch ustúpilo do úzadia.

Zatiaľ čo niektoré rady boli opísané ako „otvorené a ochotné,“ účastníci z iných oblastí nám povedali, že sa cítili „neviditeľní“ alebo sa na nich nahliadalo s „nedôverou.“

*Takže sme odkázaní na to, že ľudia z komunity zatúžia po zmene.*²²⁶

Tieto citácie odrážajú skutočnosť, že väčšina interakcií medzi cirkvami a radami sa týka úlohy cirkví pri poskytovaní služieb (čo má svoj nepriamy vplyv na súdržnosť, najmä preto, že sa snaží udržať tých, ktorí majú problémy, alebo sú na okraji, v centre spoločnosti). V tomto zmysle, hoci sa sektor viery v posledných desaťročiach výrazne diverzifikoval a kresťanstvo už nie je štandardne zahrnuté do rozhodovacieho procesu, v praxi sa pociťuje, že by slúžilo k prospechu komunity, ak by sa zohľadnilo, že cirkvi si zaslužia byť zahrnuté a vypočuté v týchto štruktúrach.

Ako už bolo povedané, cirkvi sú menej často uznávané ako zainteresované strany v diskusiách, ktoré sa výslovne týkajú sociálnej súdržnosti: počuli sme niekoľko účastníkov z radov cirkví, ktorí sa sťažovali, že neboli zahrnutí do podujatí a diskusií o miestnej súdržnosti, hoci boli v tejto oblasti aktívni a chceli prispieť.²²⁷ Predchádzajúca kapitola ukázala, že cirkvi môžu do iniciatív v oblasti súdržnosti priniesť obrovské množstvo informácií (a ich zapojenie do rozhovorov o plánovaní znamená, že do diskusie je potrebné zapojiť všetky aktíva, ktoré sme skúmali v predchádzajúcej kapitole – t. j. v mnohých prípadoch tie isté aktíva, ktoré sú účinnými prostriedkami poskytovania verejných prostriedkov). Cirkvi robia viac než len zaplňajú finančnú medzeru, čo vyjadril aj vyšší politický poradca jedného z našich miestnych orgánov:

*„Cirkvi sú naozaj, naozaj, naozaj dobré v tom, čo robia, vzhľadom na dôveru a spoľahlivosť. Myslím si, že rady tým trpia, vzhľadom na povahu toho, čo robíme. Viete, ak nám chýba smetný kôš, zrazu sme najhoršia rada na svete. Rada má tú vlastnosť, že poskytuje služby ľuďom, ktorí o ne nežiadajú. Poskytujeme služby aj ľuďom, ktorí si neuvedomujú, že im poskytujeme služby... Myslím si, že cirkvi preto môžu v spolupráci s nami vytvárať takmer priateľskú tvár mesta... Myslím si, že cirkvi majú skutočnú príležitosť vyplniť túto medzeru v dôveryhodnosti.*²²⁸

Má zmysel poznamenať, že dôvera v samotných nábožen-ských vodcov nie je príliš vysoká (a v posledných rokoch klesla, v neposlednom rade v dôsledku viacerých škandálov spojených so sexuálnym zneužívaním detí kresťanskými duchovnými). Index pravdivosti Ipsos MORI, ktorý sleduje dôveru v rôzne skupiny v priebehu času, v roku 2019 zistil, že 64 % respondentov by vo všeobecnosti dôverovalo duchovným alebo kňazom, že im povedia pravdu (čo je o 21 percentuálnych bodov menej ako v roku 1983 a v porovnaní s 95 % v prípade najdôveryhodnejšej skupiny zdravotných sestier), 76 % by dôverovalo polícii, 65 % štátnym úradníkom, 41 % miestnym zastupiteľom a 65 % bežnému mužovi/žene na ulici.²²⁹

Na druhej strane, cirkev netvorí len jej predstavitelia: zakotvenie cirkvi v komunite znamená, že verejnou tvárou miestneho cirkevného zboru môže byť aj kresťanská zdravotná sestra, ktorá dobrovoľne slúži v cirkvi, a nie nevyhnutne vysvätený cirkevný vodca.

Nie všetci však vítajú užšiu spoluprácu medzi miestnymi radami a cirkvami. Ako je podrobne spracované v iných dokumentoch, obavy z prozelytizmu naďalej vrhajú tieň na prácu cirkví v komunite.²³⁰

Niektorí takisto vnímajú konflikt medzi zodpovednosťou miestnych orgánov poskytovať služby bez diskriminácie na jednej strane a výnimku skupín viery a presvedčenia (vrátane cirkví) z niektorých častí právnych predpisov o rovnosti na strane druhej.²³¹

Samotná výnimka je však úzko vymedzená a upravuje poskytovanie verejných služieb. Podľa zákona o rovnosti z roku 2010 teda cirkvi môžu diskriminovať na základe náboženstva, viery alebo sexuálnej orientácie (napríklad obmedziť využívanie svojich služieb alebo zariadení), ak je to nevyhnutné na splnenie ich organizačného účelu alebo na zabránenie konfliktu s presvedčením značného počtu ich členov. Pri poskytovaní služieb v mene orgánu verejnej moci však nesmú diskriminovať osoby na základe sexuálnej orientácie.²³²

To znamená, že cirkvi by za určitých okolností mohli obmedziť isté služby na základe náboženskej príslušnosti a zároveň dostávať verejné prostriedky, ale len v situáciách, v ktorých by to mohlo byť vhodné a prospešné pre súdržnosť (napríklad účasť na ekumenickom fóre financovanom radou by mohla byť obmedzená na kresťanov, ale len preto, že to súvisí s jej organizačným účelom, nemohla by však diskriminovať z iných dôvodov).²³³

Nervozita v súvislosti s právnymi predpismi o rovnosti však môže znamenať, že verejné orgány radšej podporia iniciatívy, ktoré sú skôr „kultúrne“ ako „náboženské.“ To možno odráža predpoklad, že „kultúra“ sa môže týkať správania, ktoré nevylučuje spoločný svetonázor, zatiaľ čo sa obávajú, že náboženstvo môže zahrŕňať presvedčenia a myšlienky, ktoré sú v rozpore s „britskými hodnotami,“ ako ich definuje štát. Ako sa uvádza v predchádzajúcich prácach organizácie Theos, takéto „progresívne kritériá“ samy o sebe rozdeľujú súdržnosť, pretože naznačujú, že v našom verejnom živote je priestor len pre jeden súbor hodnôt. Takéto myšlienky preukázateľne podkopávajú akúkoľvek predstavu o sociálnej súdržnosti – ktorá si nárokuje oceňovať spoločnú prácu bez ohľadu na rozdiely – a zužujú okruh komunitných skupín, ktoré by k nej mohli prispieť. Namiesto toho by verejné orgány mali používať „kritérium vzťahov,“ v ktorých by organizácie mali preukázať svoju ochotu pracovať v rôznych prostrediach a s rôznymi perspektívami.²³⁴

Koniec koncov, existuje mnoho spôsobov, ako zabezpečiť, aby obe strany mali jasno vo svojich základných povinnostiach (vrátane tých, ktoré vyplývajú z právnych predpisov o rovnosti) bez toho, aby sa vynášali zaťažujúce rozsudky. Napríklad Pakt o viere, ktorý vytvorila Celoparlamentná skupina pre vieru a spoločnosť, ponúka návrh osvedčených postupov, ktoré sa očakávajú od náboženských skupín aj miestnych orgánov v rámci partnerskej spolupráce.²³⁵ Otvorené rozhovory o týchto otázkach môžu byť dokonca pozitívnym podnetom v rámci cirkví, napríklad tak, že ich povzbudia, aby do svojho verejného zastúpenia zahrnuli viac ženských a mladších hlasov (čo je všeobecne zazname-

nané obmedzenie verejného náboženského vedenia, ako sa uvádza vyššie).²³⁶

Aj keď niektoré cirkvi samozrejme vnímajú poskytovanie služieb ako príležitosť na prozelytizmus, tieto prípady sú zriedkavé. Iné si myslia, že by sa tieto dve veci vôbec nemali miešať a väčšina (niekde medzi týmito dvoma extrémami) má dobre vyvinutú koncepciu, ako by sa mohol vhodne upraviť vzťah medzi evanjelizáciou a poskytovaním služieb. Napríklad:

„Našou hlavnou hnacou silou je, že chceme duchovne transformovať životy ľudí. Chceme, aby nadviazali osobný vzťah s Kristom, čo bude vždy naším hlavným cieľom. Ak však človek tento záväzok neurobí, ale môžeme mu pomôcť ekonomicky – zbaviť sa dlhov alebo mu pomôcť s jeho bytovou situáciou a podobne – stále je to súčasťou zámeru byť solou a svetlom a prinášať Krista našej komunite. Takže nechceme byť žoldniermi... Naším cieľom je požehnávať komunitu. Asi by som mal začať naším vyhlásením o vízii, ktorá znie: „Chceme byť svetlom na kopci, ktoré premieňa našu komunitu a jedného človeka po druhom.“²³⁷

Čoraz častejšie sa tiež stáva, že cirkvi zakladajú samostatné charitatívne organizácie, prostredníctvom ktorých koordinujú svoju sociálnu pomoc alebo angažovanosť v komunite, a to buď preto, aby vytvorili kritický odstup medzi cirkvou a službou, alebo aby sa vyhli takému vnímaniu kresťanstva, ktoré by negatívne ovplyvnilo ich schopnosť pomáhať.²³⁸ Cirkvi by preto nemali byť vynechané, pretože sú zvyčajne pripravené a ochotné viesť rozhovory s potenciálnymi partnermi o tom, ako by mohli slúžiť komunite efektívne, citlivo a autenticky.

Napokon, v pozadí všetkých týchto obáv sa skrývajú základnejšie otázky: čo je vlastne cirkev a prečo by sa cirkvi vôbec mali angažovať vo svojich komunitách? Samozrejme, ako sa uvádza vyššie, cirkvi musia dodržiavať spoločné verejné normy, týkajúce sa ochrany a finančnej zodpovednosti. V podstate však nie sú poskytovateľmi služieb a ak

miestne rady oceňujú cirkvi a náboženské skupiny len do tej miery, do akej sú ochotné prevziať túto úlohu, opomínajú vzácnu pridanú hodnotu cirkví, ktorá prekračuje hranice poskytovania sociálnych služieb:

„Výzvou pre nás je, že nechceme byť len sociálnou službou. Pretože dôvod, prečo to robíme, je ten, že sa snažíme ľuďom predstaviť Božiu lásku... Nie je to tak, že by sme sa tu snažili prozelytizovať... Jediné, čo sa snažíme robiť, je povedať ľuďom, že Boh ich miluje. Že ich Boh naozaj miluje. Ale ak nám to nie je dovolené povedať, potom sa začíname cítiť, akoby sme boli len neplatenou vládnu agentúrou.“²³⁹

Podľa toho istého kritéria nie je vždy vhodné, aby cirkvi robili presne to, čo by mohla robiť verejná služba – čo samotné cirkvi ochotne priznávajú. Počuli sme napríklad, ako účastníci z cirkví uvažovali o tom, že by sa necítili dobre, keby prevzali úlohu presadzovania práva alebo odmietli pomoc tým, ktorí nemajú k dispozícii verejné prostriedky.²⁴⁰ V oboch zmysloch sa svojím pohľadom a cieľmi zásadne líšia od miestnych orgánov.

Rovnako aktíva cirkví nemusia byť nevyhnutne premrhané, ak nie sú nasmerované na poskytovanie verejných služieb. Samozrejme, vždy je pozitívne, ak sa cirkevné zdroje využívajú na pomoc spoločnosti; vzhľadom na to, že milovať blížneho je kresťanským imperatívom a v mnohých cirkvách existuje nenaplnený potenciál, často prameniacy z nedostatočnej vízie cirkvi.

Zbory sa však môžu oprávnenne cítiť vedené k tomu, aby svoje duchovné povolanie vyjadrili menej verejným spôsobom (hoci ani ten nie je bez prínosu k súdržnosti). Napríklad pri zvažovaní prestavby polovice anglikánskeho kostola na mäkké ihrisko pre miestne deti sme počuli jedného miestneho radného, ktorý sa pýtal: „Prečo neodsvätiť [celú budovu] a nepremeniť ju na úplne, viete, voľnočasové zariadenie?“²⁴¹ V tomto prípade nebolo uspokojovanie duchovných potrieb cirkvi okamžite uznané za službu komunite ako takej. Ako však bolo uvedené vyššie, bohoslužba môže sama osebe podporiť premostujúci a spájajúci

kapitál, ako aj podporiť pocit dôvery a dôstojnosti u jednotlivcov. Čo je ešte podstatnejšie, je motorom cirkvi a naplňa základné duchovné potreby tých, ktorí ju navštevujú – bez nej by nebolo ani zboru, ani mäkkého ihriska.

Stručne povedané, ako sa pozoruhodne vyjadril jeden cirkevný vedúci, pracujúci na chudobnom sídlisku v Plymouthe, „je rozdiel medzi organizovaním bohoslužieb a službou ľuďom.“ Tento rozdiel – medzi službou a bohoslužbami – je rozhodujúci a užitočný pre pochopenie motivácie sociálnej angažovanosti cirkvi. Keď uvažoval o vzťahu medzi svojou cirkvou, komunitným centrom sústredeným okolo miestnej kaviarne a finančnými prostriedkami, ktoré

do sídliska priniesol Big Local, ďalej vysvetlil: „Mojou úlohou je slúžiť im samotným a pomáhať im, aby boli v tom, čo robia, čo najlepším odrazom Božej milosti.“²⁴² Takto má každá organizácia v komunite inú úlohu – a keď sa príslušné úlohy a aktíva každej z nich ocenia na základe ich vlastného prínosu, môže to uvoľniť silu aktív cirkví pre väčšiu službu komunite. Naopak, ko-

“

Cirkvi musia dodržiavať spoločné verejné normy týkajúce sa ochrany a finančnej zodpovednosti. V podstate však nie sú poskytovateľmi služieb.

munita pravdepodobne zlyhá tam, kde sa tieto rôzne úlohy a zdroje zhrnú do jednej.

Pozitívny príklad tejto dynamiky možno opäť nájsť v Boltone, a to najmä v nadšení, s akým cirkvi prijali a propagovali víziu Bolton 2030. Ide o strategickú víziu pre budúcnosť mesta Bolton, ktorú vedie partnerstvo rôznych kľúčových miestnych zainteresovaných strán, vrátane mestskej rady, vedúcich predstaviteľov komunity, náboženských predstaviteľov, polície, zdravotníckych a vzdelávacích pracovníkov. Súčasťou tohto partnerstva je aj Bolton Christian Community Cohesion (kolektív miestnych kresťanských organizácií), ktorý v priebehu roka 2018 zorganizoval tri konferencie „Passion for the Bolton 2030 Vision“ (Vášeň pre víziu Bolton 2030) a vyrobil tabule Podporujeme víziu Bolton

2030, ktoré sú vystavené v mnohých kostoloch a iných organizáciách v meste. V reakcii na dôveru, ktorá bola vložená do cirkví, preukázateľne pociťujú zodpovednosť za stratégiu svojho mesta a aktívne ju oceňujú.²⁴³ Týmto spôsobom zdravý vzťah, v ktorom sa viera mobilizuje podľa svojich prirodzených silných stránok (a nie je vnímaná s podozrením), viedol k tomu, že vízia má oveľa väčší vplyv a podporu, ako by mala za iných okolností.

Záver

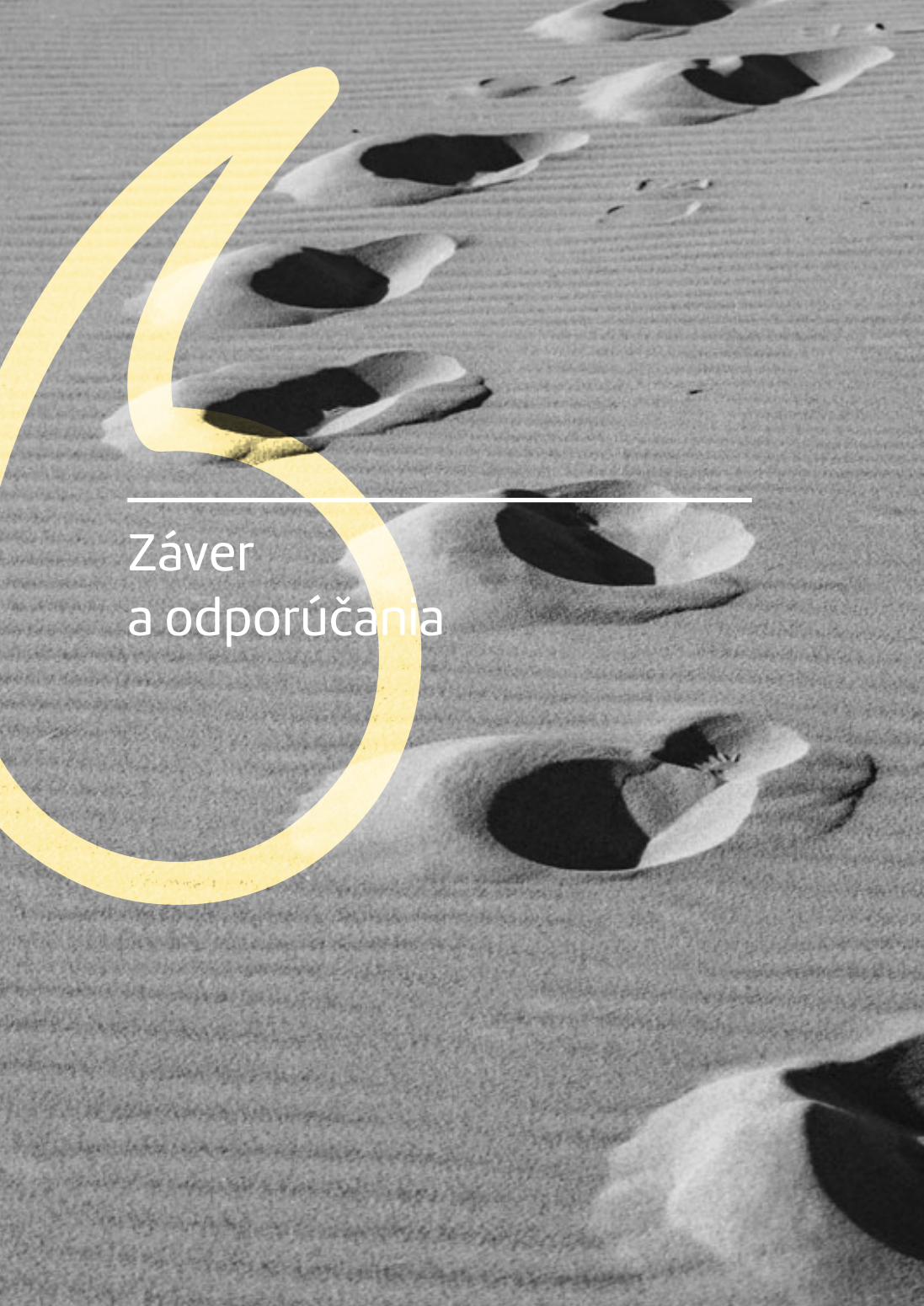
Dobré pracovné vzťahy (a v niektorých prípadoch aj oficiálne partnerstvá) medzi cirkvami a inými zainteresovanými stranami v komunitách môžu priniesť významnú pozitívnu energiu v snahe o súdržnejšiu spoločnosť. Tam, kde sa rôzne vierovyznania dokážu pozitívne zapojiť, sa odbúravajú negatívne stereotypy a získava sa ďalšia energia na spoločné riešenie problémov. Medzi cirkvami môže investícia do prirodzeného zmyslu pre kolegiálnu často tvoriť základ koordinovanejšieho a zosúladeného prístupu k angažovanosti kresťanskej komunity a medzi cirkvami a miestnymi radami môžu silné pracovné vzťahy podporiť posilnenie postavenia na miestnej úrovni takým spôsobom, ktorý by ani jedna strana nemohla dosiahnuť samostatne.

Dôležité je, že presná povaha a potenciál týchto vzťahov (ako aj problémy, ktoré ich môžu narušiť) sú v každom z troch uvedených príkladov odlišné. Zdôrazňuje to špecifickosť cirkví v rámci zapojenia v komunite (teda to, v čom sa cirkvi líšia od iných komunitných organizácií), pričom treba poznamenať, že vzťahy fungujú najlepšie vtedy, keď sa k jednotlivým stranám nepristupuje s podozrením alebo frustráciou, ale keď sa prijíma ich osobitý charakter. Základom týchto pozitívnych pracovných vzťahov s miestnymi orgánmi by malo byť predovšetkým uznanie, že náboženská motivácia cirkví aktivizuje ich prínos v komunite, takže ju nemožno jednoducho odobrať alebo ignorovať (s čím súvisí aj akceptovanie toho, že v plne súdržnej a otvorenej spoločnosti existuje priestor pre rôzne hodnoty a svetonázory). To bude v budúcnosti stále dôležitejšie, keďže sa

štát pri riešení potrieb komunit v celej krajine čoraz viac
spolieha na pomoc cirkví.

- ¹⁹⁸ účastník z cirkevného prostredia #274.
- ¹⁹⁹ účastník z cirkevného prostredia #213.
- ²⁰⁰ L. Casey, *The Casey Review*, p. 149; J. Fahy and J. Bock, *Beyond Dialogue? Interfaith Engagement in Delhi, Doha and London* (Cambridge: The Woolf Institute, 2018), p. 10–11.
- ²⁰¹ The Inter Faith Network for the United Kingdom, *The changing face of local interfaith dialogue and cooperation* (London: IFN, 2020), p. 5–6. www.interfaith.org.uk/uploads/IFN_2019_National_Meeting_Report_%28Hi%29.pdf
- ²⁰² účastník z necirkevného prostredia #144.
- ²⁰³ Napríklad, účastník z cirkevného prostredia #60, účastník z cirkevného prostredia #109, účastník z cirkevného prostredia #277, účastník z cirkevného prostredia #354, účastník z necirkevného prostredia #15, účastník z cirkevného prostredia #20, účastník z cirkevného prostredia #299, účastník z cirkevného prostredia #149.
- ²⁰⁴ Pennington, *Cohesive Societies*, p. 41.
- ²⁰⁵ účastník z necirkevného prostredia #10.
- ²⁰⁶ Faith in Newham, *Introduction*, faithinnewham.co.uk/
- ²⁰⁷ Emmanuel Ministries, Forest Gate Emmanuel Church, *Faithful Friends*, forestgate-emmanuel-church.com/page/318/ministry-faithful-friends-page
- ²⁰⁸ účastník z necirkevného prostredia #87, účastník z cirkevného prostredia #91, účastník z necirkevného prostredia #94.
- ²⁰⁹ účastník z cirkevného prostredia #190.
- ²¹⁰ účastník z necirkevného prostredia #144.
- ²¹¹ účastník z necirkevného prostredia #74.
- ²¹² účastník z cirkevného prostredia #108.
- ²¹³ účastník z cirkevného prostredia #38, účastník z necirkevného prostredia #45, účastník z cirkevného prostredia #48, účastník z cirkevného prostredia #54, účastník z cirkevného prostredia #55.
- ²¹⁴ účastník z cirkevného prostredia #38.
- ²¹⁵ účastník z cirkevného prostredia #48.
- ²¹⁶ účastník z cirkevného prostredia #183.
- ²¹⁷ účastník z cirkevného prostredia #133.
- ²¹⁸ účastník z cirkevného prostredia #136.
- ²¹⁹ účastník z cirkevného prostredia #133.
- ²²⁰ účastník z cirkevného prostredia #26, účastník z cirkevného prostredia #161, účastník z cirkevného prostredia #331.
- ²²¹ účastník z cirkevného prostredia #283, účastník z necirkevného prostredia #264, účastník z necirkevného prostredia #111.
- ²²² účastník z necirkevného prostredia #200.
- ²²³ účastník z necirkevného prostredia #1.
- ²²⁴ účastník z cirkevného prostredia #157.
- ²²⁵ účastník z cirkevného prostredia #119.
- ²²⁶ účastník z cirkevného prostredia #228.
- ²²⁷ účastník z cirkevného prostredia #195, účastník z cirkevného prostredia #108, účastník z cirkevného prostredia #216.

- ²²⁸ účastník z necirkevného prostredia #174.
- ²²⁹ Ipsos MORI, *Ipsos MORI Veracity Index 2019: Trust in Professions survey*, (London: Ipsos MORI, 2019) www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-11/trust-in-professions-veracity-index-2019-slides.pdf
- ²³⁰ S. Hilhorst and D. Barclay, *Holy Alliances: Church-Secular Partnerships for Social Good* (London: Demos, 2019), p. 12–13, demos.co.uk/wp-content/uploads/2019/09/Holy-Alliances-digital-final.pdf; P. Bickley, *The Problem of Proselytism* (London: Theos, 2015). www.theosthinktank.co.uk/cmsfiles/archive/files/Problem%20of%20Proselytism%20web%20version.pdf
- ²³¹ British Humanist Association, *Quality and Equality: Human Rights, Public Services and Religious Organisations* (London: BHA, 2007), p.14–15, humanism.org.uk/wp-content/uploads/BHA-Public-Services-Report-Quality-and-Equality.pdf
- ²³² Treba tiež poznamenať, že táto výnimka sa vzťahuje len na organizácie, ktorých organizačný účel je náboženský, a neuplatňuje sa v komerčnom prostredí. Pozrite. Equality Act 2010 Schedule 23 para 2 (10), www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/schedule/23
- ²³³ Equality and Human Rights Commission, *Religion or belief: is the law working?* (Manchester: EHRC, 2016), p. 41–42, 47.
- ²³⁴ D. Barclay, *Making multiculturalism work: enabling practical action across deep difference* (London: Theos, 2013), p. 9, 29–30. www.theosthinktank.co.uk/cmsfiles/archive/files/Reports/Making%20Multiculturalism%20Work%20combined.pdf
- ²³⁵ APPG Faith and Society, *Faith Covenant in Full*, www.faithandsociety.org/covenant/full/
- ²³⁶ účastník z necirkevného prostredia #246.
- ²³⁷ účastník z cirkevného prostredia #18.
- ²³⁸ účastník z cirkevného prostredia #73, účastník z cirkevného prostredia #54, účastník z cirkevného prostredia #214, účastník z cirkevného prostredia #338.
- ²³⁹ účastník z cirkevného prostredia #108.
- ²⁴⁰ účastník z cirkevného prostredia #129, účastník z cirkevného prostredia #336, účastník z cirkevného prostredia #340, účastník z cirkevného prostredia #187, účastník z cirkevného prostredia #57.
- ²⁴¹ účastník z necirkevného prostredia #318.
- ²⁴² účastník z cirkevného prostredia #188.
- ²⁴³ účastník z cirkevného prostredia #13, účastník z cirkevného prostredia #28, účastník z cirkevného prostredia #20, účastník z cirkevného prostredia #11, účastník z cirkevného prostredia #16, účastník z cirkevného prostredia #18.

Záver a odporúčania

Sociálna súdržnosť, ktorú chápeme ako silu našich kolektívnych vzťahov, je pre každú spoločnosť nevyhnutná, aby mohla čeliť spoločným výzvam, pripomínať si spoločné úspechy a budovať spoločný život. Z politického hľadiska sa „súdržnosť spoločnosti“ vytvorila ako samostatná oblasť politiky po „rasových nepokojoch,“ ktoré postihli mestá v severnom Anglicku a veľká časť následnej politiky súdržnosti bola podobne presadzovaná v reakcii na krízu. To viedlo k zameraniu sa na náboženstvo ako na rizikový faktor rozdelenia. Pôsobenie cirkvi v komunitách (či už pozitívne alebo negatívne) prostredníctvom dlhodobej činnosti, ktorá je osobitnou súčasťou občianskej spoločnosti, sa pomaly prestávalo zohľadňovať. Komisia slobodných cirkví vychádzala z poznatkov takmer 400 ľudí v štrnástich anglických miestnych samosprávach, aby tento príspevok podrobnejšie zvážila. Naše závery sú vo všeobecnosti trojaké a vedú k sérii odporúčaní pre cirkvi aj pre tých, ktorí dúfajú, že sa im podarí lepšie spolupracovať v snahe o súdržnejšiu spoločnosť. Úplnejšie praktické úvahy nájdete v dvoch brožúrach Ako na to, ktoré boli vydané spolu s touto správou.²⁴⁴

Po prvé, v najlepšom prípade sú cirkvi symbolom prístupu, ktorý považuje súdržnosť za žiaduci výsledok sám osebe.

To je v protiklade k politickým stratégiám súdržnosti, ktoré sa zvyčajne presadzujú v prípadoch, keď sa súdržnosť už rozpadla. **Tvorcovia príslušných politických opatrení by mali zabezpečiť, že budú spolupracovať s cirkvami vždy, keď to bude možné a vhodné, čo predstavuje praktický krok smerom k uplatňovaniu menej krízového prístupu k otázkam súdržnosti.** Napokon, je potrebné zamerať sa oveľa viac práve na tieto prvky súdržnosti, ktoré sa týkajú nás všetkých, keď sa posúvame k širšiemu a komplexnejšiemu chápaniu súdržných spoločností – nielen ako spoločností, ktoré sa (zatiaľ)

“

Spolupráca s cirkvami môže byť súčasťou nevyhnutného prekonania krízou motivovaného riešenia.

nerozpadajú, ale ako spoločností, v ktorých ľudia rôznych etník, sociálno-ekonomických skupín, vekových kategórií alebo jednoducho tí, ktorí sa osobne nepoznajú, spolupracujú na spoločnom dobre. Cirkvi často pracujú v zákulisí, snažia sa odhaliť potreby komunity a majú svoje vlastné, autentické kresťanské dôvody starať sa o sociálnu súdržnosť, ktorá je ich cieľom sama osebe. Výskumníkov Theosu skutočne zarazilo, ako často boli reakcie jednotlivých cirkevných účastníkov preniknuté teologickým chápaním súdržnosti a potrebou angažovať sa vo svojej komunite – byť soľou a svetlom pre svet, budovať Božie kráľovstvo na zemi, starať sa o svoje mesto a milovať blížneho.

Tento náboženský impulz pomáha cirkvám (hlboko zako-

“

Cirkvi by mali zabezpečiť, aby ich angažovanosť v komunite zohľadňovala potreby komunity, tiež to, čo sa už deje a to, čo ich zbor podporí.

reneným vo svojich miestnych komunitách) efektívne slúžiť svojmu okoliu tam, kde môžu slobodne využívať túto prirodzenú silu. **Ak chcú cirkvi samy začať niečo nové, mali by najprv zvážiť, čo sa už v okolí deje, čo komunita potrebuje a čo zbor podporí.** Inými slovami, angažovanosť by mala byť prispôbená komunite, v ktorej sa cirkev

nachádza. Tento prístup platí rovnako pre všetky cirkvi, nielen pre tie, ktoré oficiálne fungujú podľa farského modelu (hoci farský systém je dobrým príkladom silného praktického rámca, ktorý podporuje angažovanosť práve na vyššie opísanom základe).

Popri pochopení potrieb komunity prinášajú cirkvi komunitám aj celý rad vlastných cenných zdrojov, ktorých vplyv na sociálnu súdržnosť môže byť transformačný, ak sú tieto zdroje skutočne pochopené a využívané. Nielenže ponúkajú bezkonkurenčný zdroj materiálneho kapitálu, ktorý je rovnomerne rozptýlený po celej krajine, ale pôsobia aj ako sociálne kapiláry svojich komunit, ponúkajú zdroj prirodzeného a formálneho vedenia, sprostredkujú náročné rozhovory medzi rôznymi skupinami, motivujú

jednotlivých členov svojich zborov a farností k tomu, aby sa venovali iným a vnímajú (a realizujú) plný potenciál svojich komunít tam, kde ho iní nevidia. Preto **by cirkvi, ktoré chcú maximalizovať svoj vplyv na sociálnu súdržnosť, mali systematicky uvažovať o svojich dostupných zdrojoch a zvážiť spôsoby, ako by mohli tieto existujúce zdroje využiť efektívnejšie.** Využívajú sa napríklad „nárazové momenty“ medzi jednotlivými nájomnými skupinami na maximum? Sú ceny prenájmu cirkevných budov dostupné pre miestne a občianske alebo charitatívne skupiny? Cítia sa zbory oprávnené prevziať vedúce úlohy? Sú starosti o údržbu prekážkou alebo záťažou? Čo sa dá urobiť, aby sa prirodzené zdroje cirkvi uvoľnili do služby a aby boli zbory dostupnejšie pre jednotlivcov v komunite?

Po druhé, v mnohých z týchto bodov cirkvi poukazujú na obmedzenia strategických prístupov, ktoré za cestu k súdržnejšej spoločnosti považujú len premostňujúci kapitál.

Existuje mnoho prípadov, keď spájanie kapitálu v rámci jedného opatrenia môže vytvoriť premostovací kapitál v rámci celého radu ďalších opatrení. Aj samotný spájajúci kapitál môže byť veľmi pozitívnym spôsobom podpory pocitu spolupatričnosti a dôvery, a dokonca spôsobom, ktorý umožňuje rôznym ľuďom z rôznych prostredí cítiť sa rovnako zodpovednými za verejnú sféru. Skutočne súdržná spoločnosť nie je taká, v ktorej sa všetci zhodujú, ale taká, ktorej sa všetci cítia byť súčasťou, čo si vyžaduje rovnako možnosti premostenia i spojenia. Táto správa ponúka praktické rozpracovanie koncepčných záverov súdržných spoločností: **Tí, ktorí sa zaoberajú otázkami súdržnosti, by mali byť pripravení zapojiť sa do príležitostí na prepájanie i spájanie a podporovať ich, keď sa prakticky objavia v miestnych spoločenstvách a mimo nich.**²⁴⁵ Spolupráca s cirkvami je jedným z konkrétnych spôsobov, ako sa to dá urobiť.

Cirkvi by mali systematicky uvažovať o svojich aktívach a o tom, ako ich môžu maximálne využiť.

Napriek tomu existuje jasný rozdiel medzi podporou pozitívneho spájajúceho kapitálu a posilňovaním existujúcich nerovností alebo upevňovaním komunit zameraných dovnútra. Najmä tam, kde majú cirkvi jasne vymedzenú zodpovednosť slúžiť širšiemu spoločenstvu, či už prostredníctvom cirkevných škôl alebo poskytovaním komunitných služieb financovaných mestskou radou, by mali **venovať osobitnú pozornosť podpore inklúzie a rozmanitosti vo svojich priestoroch** (to zahŕňa aj zmiernenie akéhokoľvek negatívneho vplyvu existujúcich nerovností na prijímanie žiakov do cirkevných škôl). Pokiaľ ide o samotný cirkevný kontext, je dôležité podporovať život v zbore, ale ak sa

Všetky zainteresované strany v oblasti súdržnosti by mali byť pripravené zapojiť sa do možností premostenia a spájania v miestnych komunitách aj mimo nich a podporovať ich.

cirkvi príliš zaoberajú udržiavaním svojich vlastných komunit (najmä keď stotožňujú dobro svojich komunit s dobrom svojich vlastných budov), nechávajú svoj vlastný potenciál nenaplnený. Prirodzene, pohľad za hranice vlastného zboru zvyšuje pozitívny vplyv na sociálnu súdržnosť. Nie je to voľba buď – alebo. Cirkevná práca pre komunitu môže inšpirovať širšie spoločenstvo, aby sa na oplátku staralo o cirkev; nie je to ani zanedbá-

vanie poslania cirkvi, ale jeho napĺňanie.

Po tretie, cirkvi nie sú len všeobecnými komunitnými skupinami a ich plný potenciál sa realizuje len tam, kde sa uznávajú charakteristické črty, ktoré sú spojené s náboženskou motiváciou.

Cirkvi majú nielen svoju vlastnú autentickú motiváciu na angažovanie sa v spoločenstve (prvá kapitola) a osobitný súbor zdrojov, ktorý charakterizuje ich povahu (druhá kapitola), ale aj spôsob, akým sa angažujú v styku s ostatnými, ktorý vychádza z ich autentickej povahy (tretia kapitola). Preto to, čo tvorí pozitívnu medzináboženskú angažovanosť, nemusí byť nevyhnutne to isté, čo tvorí pozitívnu

ekumenickú prácu alebo pozitívny vzťah medzi cirkvou a mestskou radou. V skutočne súdržnej spoločnosti je priestor pre všetky tieto vzťahy v celej ich rozmanitosti a špecifickosti a súdržnosti najlepšie poslúži, keď sa každej strane uzná to jedinečné, čo môže ponúknuť.

Preto by tí, ktorí pracujú na politike a stratégii súdržnosti (či už sú to miestne orgány, charitatívne organizácie, polícia, zdravotnícki pracovníci, iné náboženské skupiny alebo dokonca samotné cirkvi) mali **zohľadniť špecifické spôsoby, akými cirkvi pôsobia v ich komunitách** a na základe toho ich zapojiť do rozhodovania, a nie očakávať, že sa všetci budú angažovať rovnakým spôsobom.

Vo všetkých týchto bodoch starostlivosť cirkví o svoje komunity odráža praktické naplnenie kresťanskej viery a najmä kresťanského príkazu milovať blížneho ako seba samého. Spoločnosť, ktorá na tomto základe prijme úlohu cirkví ako kľúčových aktérov v diskusiách o súdržnosti, bude komplexnejšia, vyrovnannejšia s rozdielmi a istejšia vo svojej základnej jednote. To znamená, že bude súdržnejším spoločenstvom – na miestnej úrovni aj mimo nej:

„Myslím si, že sociálna súdržnosť pravdepodobne znamená milovať svojho blížneho ako seba samého. To je podľa mňa sociálna súdržnosť.“

Ten sused je globálny sused, miestny sused, tiež sused, ktorého nenávidíte či sused, ktorého nepoznáte, ale všetko je to o susedstve. Sociálna súdržnosť je

Cirkvi by mali venovať osobitnú pozornosť podpore inklúzie a rozmanitosti vo svojich priestoroch vrátane cirkevných škôl.

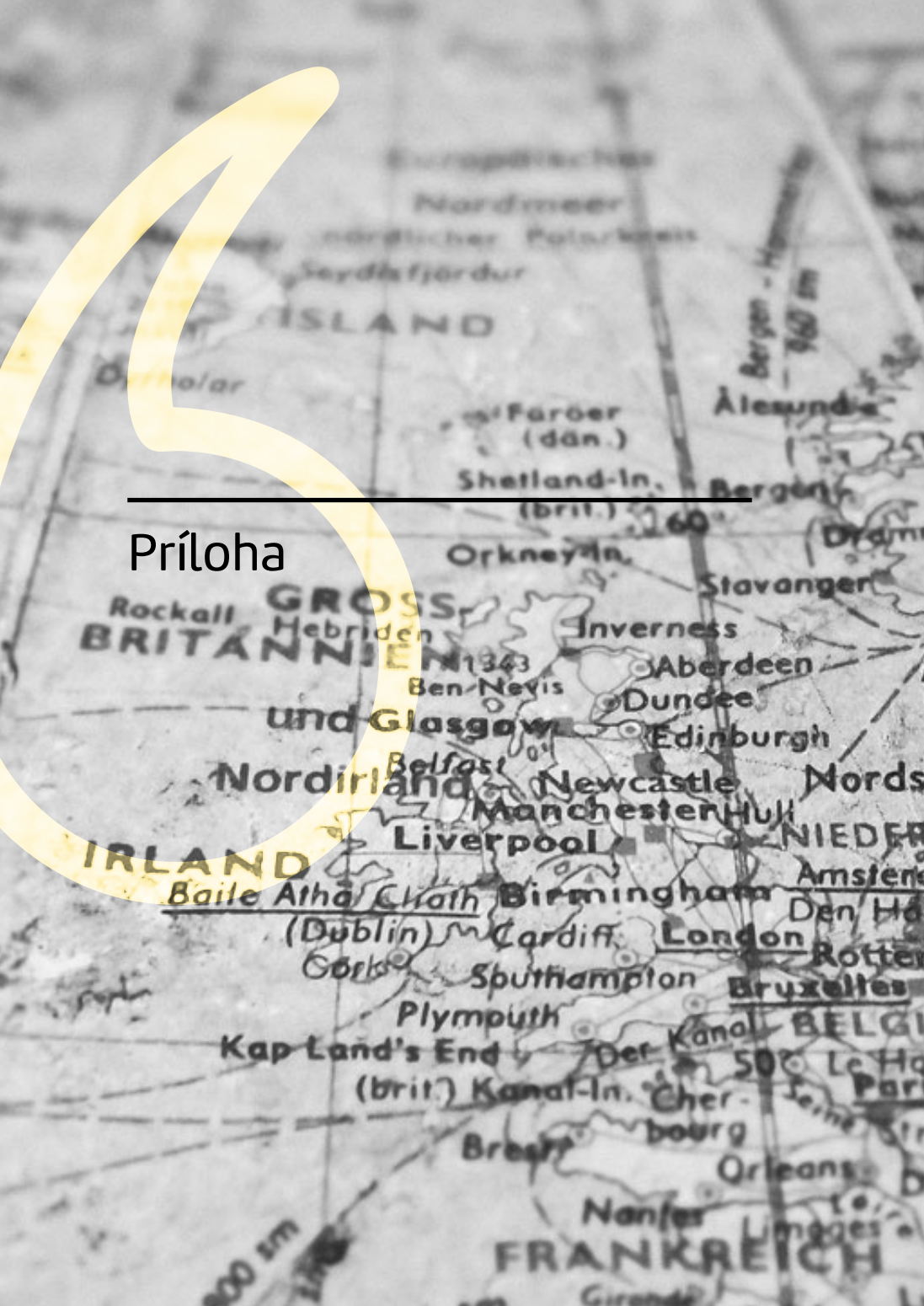
Zainteresované strany v oblasti súdržnosti by mali zohľadniť špecifické spôsoby, akými sa cirkvi angažujú a nepredpokladať, že ide o všeobecné aspekty náboženského alebo komunitného sektora.

miesto, ktoré... je realistické a zároveň inkluzívne. Teda vidí, aké má prednosti, a navzájom si ich ponúka, a keď nemôže, uzná, že nemôže, obráti sa na dobrého suseda a povie: „Môžeš?“²⁴⁶

²⁴⁴ M. Pennington, *Nurturing Social Cohesion: Why it matters and what your church can do about it* (London: Theos, 2020); M. Pennington, *Nurturing Social Cohesion: A how-to guide for engaging churches* (London: Theos, 2020).

²⁴⁵ Pennington, *Cohesive Societies*, p. 62.

²⁴⁶ účastník z cirkevného prostredia #332.

Príloha

Príloha: Oblasti prípadovej štúdie

Výskumníci spoločnosti Theos navštívili od novembra 2018 do septembra 2019 štrnásť miestnych samospráv v Anglicku. Oblasti prípadových štúdií boli vybrané tak, aby odrážali celý rad potenciálnych výziev v oblasti súdržnosti a zachovali rovnováhu vo všetkých deviatich administratívnych regiónoch Anglicka. Je potrebné poznamenať, že nie všetky tieto oblasti boli vybrané na základe ekonomickej deprivácie; naopak, niektoré z nich boli mimoriadne bohaté, čím sa vyvracia akýkoľvek predpoklad, že ekonomická deprivácia je nevyhnutná pre zlé výsledky v oblasti súdržnosti. Krátke zhrnutie každej z nich je uvedené nižšie.

Bolton je veľké mesto v severozápadnom Anglicku. Do polovice 20. storočia bolo centrom textilného priemyslu a následne prešlo na hospodárstvo založené na službách. V súčasnosti je 18,1 % detí v miestnej samospráve vychovávaných v nepracujúcich domácnostiach²⁴⁷ a v roku 2017 patril Boltonu šiesty najvyšší podiel prázdnych obchodov v krajine.²⁴⁸ V meste žije aj početná komunita utečencov, keďže sa v roku 2001 stalo rozptýlenou oblasťou v rámci vládneho programu presídľovania.

Bradford je veľké mesto v západnom Yorkshire a je jednou z dvoch vládnych integračných oblastí v našej vzorke (spolu s mestom Peterborough). Bradford je etnicky veľmi rôznorodý: podľa najnovších údajov zo sčítania ľudu sa 17,2 % jeho obyvateľov narodilo mimo Spojeného kráľovstva (v porovnaní s 13,8 %, ktoré tvoria priemer Anglicka) a 63,9 % sa hlási k bielej britskej národnosti (v porovnaní s priemerom Anglicka, ktorý je 79,8 %). Oblasť Bradfordu je aj nábožensky rôznorodá: najväčšou náboženskou skupinou sú stále kresťania, ale podiel kresťanov medzi sčítaniami v rokoch 2001 a 2011 klesol zo 60,1 % na 45,9 %. Takmer štvrtina obyvateľov Bradfordu sa v roku 2011

označila za moslimov (od roku 2001 sa ich počet zvýšil o 8 % na 24,7 %) a oblasť mala menej respondentov bez náboženského vyznania, ako je celoštátny alebo regionálny priemer.²⁴⁹

Bury je mesto v severozápadnom Anglicku, ktorého hranice miestnej samosprávy siahajú až po severný okraj Manchestru. Podľa sčítania obyvateľstva tu v roku 2011 žila druhá najväčšia židovská komunita mimo Londýna – táto populácia sa zväčša sústreďuje v oblastiach Prestwich a Whitefield a tieto oblasti boli stredobodom našej návštevy.²⁵⁰ Najmä Prestwich je vzostupnou oblasťou na bývanie, ktorú si čoraz viac obľúbili mladí profesionáli pracujúci v Manchestri.

Cornwall je prvým z dvoch vidieckych miestnych orgánov v našej štúdii a podľa európskych štandardov sa tam nachádzajú najchudobnejšie oblasti v celej krajine. Región je tiež najmenej hospodársky produktívny v Spojenom kráľovstve, hoci sa jeho produktivita postupne zvyšuje.²⁵¹ Jeho tradičnými odvetviami sú rybolov, poľnohospodárstvo a ťažba hliny, ale baníctvo a rybárstvo popri náraste cestovného ruchu čelia značnému úpadku. Nárast vlastníctva druhého domu je v Cornwalle obzvlášť sporný: viac ako 1 z 10 domov v Cornwalle nemá obvyklého obyvateľa a v piatich farnostiach Cornwallu, kde druhé bývanie predstavuje viac ako 35 % všetkých domov, je priemerná cena domu o 87 % vyššia ako priemer Cornwallu.²⁵² Našu návštevu sme zamerali na dve vidiecke oblasti, ktoré boli podľa *Indexu viacnásobnej deprivácie 2015* výrazne znevýhodnené (išlo o dediny s ťažbou hliny, nachádzajúce sa severne od St. Austell a vidiecke oblasti v okolí Penzance).²⁵³

Croydon je štvrť na juhu Londýna, z ktorej sa ľahko dochádza do centra Londýna. Má vlastné veľké obchodné centrum a pomaly sa rozvíja, hoci jeho rozvoj

trochu zatieňuje neistota, či sa tu postaví nové nákupné centrum Westfield.²⁵⁴

Štvrť tiež zápasí s násilím a kriminalitou páchanou nožmi (čo poškodzuje jej reputáciu), hoci v posledných rokoch takýchto prípadov ubudlo a v súčasnosti sa miera kriminality v Croydone nachádza pod londýnskym priemerom.²⁵⁵

Sídli tu aj ministerstvo vnútra, čo znamená, že všetci žiadatelia o azyl, prichádzajúci do Spojeného kráľovstva, prechádzajú v určitom bode procesu usídľovania cez štvrť.

Derby je mesto v regióne East Midlands. Je štvrtým najmenej vyrovnaným miestnym orgánom v Anglicku, meraným podľa štandardnej odchýlky priemerného skóre *Indexu viacnásobnej deprivácie* jeho LSOA (Lower Standard Output Areas).²⁵⁶

Žije v ňom značný počet obyvateľov z radov etnických menšín, ktorí sú zväčša sústredení v juhozápadnej časti mesta, a to najmä v obvodoch Arboretum a Normanton.²⁵⁷

Je tiež sídlom rôznych vyspelých výrobných spoločností, vrátane Rolls Royce a Bombardier (hoci v dôsledku pandémie koronavírusu spoločnosť Rolls Royce v máji 2020 oznámila, že ruší 9 000 pracovných miest v celej spoločnosti, vrátane 1 500 miest v Derby a Nottinghamshire).²⁵⁸

East Lindsey je druhým z dvoch vidieckych miestnych orgánov v našej štúdii, ktorý sa rozprestiera od východnej časti Lincolnu až po pobrežie. Je obľúbenou destináciou pre dôchodcov, najmä v pobrežných oblastiach, kde je 28,2 % obyvateľov starších ako 65 rokov (v porovnaní s 16,3 % v celom Anglicku). Zároveň sa vyznačuje vysokou nezamestnanosťou mladých ľudí, nadpriemerným počtom chudobných detí a 33 % obyvateľov nemá žiadnu kvalifikáciu. Patrí

medzi desať miestnych orgánov s najväčším percentuálnym nárastom medzi *Indexmi viacnásobnej deprivácie 2010 a 2015* (IMD) a jeho priemerné skóre IMD bolo v roku 2019 tridsiatym najdeprivovanejším zo všetkých anglických miestnych samospráv – je veľmi nezvyčajné mať takúto úroveň deprivácie vo vidieckej oblasti.²⁵⁹

Haringey je severolondýnska štvrť, v ktorej (po odpočítaní nákladov na bývanie) viac ako každé tretie dieťa žije v chudobe, hoci sa v nej nachádzajú aj mimoriadne bohaté časti, ako napríklad Muswell Hill.²⁶⁰ V tejto štvrti je najvyššia miera trestných činov spáchaných nožom a spôsobením poranenia v Londýne.²⁶¹ V auguste 2011 v Haringey vypukli nepokoje po tom, čo polícia v tejto štvrti zastrelila Marka Duggana. Nezávislý výbor pre nepokoje, komunity a obete zistil, že 71 % týchto nepokojov sa odohralo v 10 % oblastí krajiny, ktoré boli zaradené medzi najmenej sociálne súdržné.²⁶²

Middlesbrough je mesto v severovýchodnom Anglicku, s najvyšším podielom LSOA v 10 % najchudobnejších oblastí podľa *Indexu viacnásobnej deprivácie 2019*.²⁶³ V roku 2015 sa zistilo, že Middlesbrough je tiež jediným miestom v krajine, kde na 200 miestnych obyvateľov pripadalo viac utečencov alebo žiadateľov o azyl ako 1 (čo je odporúčaná hranica vo vládných usmerneniach).²⁶⁴ Jeho tradičným priemyselným odvetvím je oceliarsky priemysel, ktorého produktivita sa však v posledných rokoch dramaticky znížila.²⁶⁵

Newham bol domovom olympijských hier v Londýne v roku 2012 a v uplynulom desaťročí prekvapujúco prešiel významnou obnovou (tieto investície však neboli rovnomerne rozložené). V rokoch 2005 až 2015 vzrástol počet obyvateľov Newhamu z 258 000 na 334 000 a v období medzi sčítaním obyvateľstva v rokoch 2001 a 2011 zaznamenal tento región

najvyšší nárast počtu obyvateľov narodených mimo Spojeného kráľovstva.²⁶⁶

Peterborough je mesto v East Midlands a spolu s Bradfordom je jednou z dvoch vládnych integračných oblastí v našej vzorke. Na rozdiel od mnohých našich postindustriálnych prípadových štúdií znamenal Peterborough v posledných desaťročiach rýchly rast obyvateľstva, ktorý v rokoch 2001 až 2011 dosiahol 148,2 % nárast počtu obyvateľov narodených mimo Spojeného kráľovstva.²⁶⁷

Viac ako polovicu celkového počtu obyvateľov mesta v súčasnosti tvoria prisťahovalci a jeho rýchly rast umocnil rozmach miestneho priemyslu, ako aj jeho postavenie ako mesta s jednoduchším dochádzaním do Londýna.

Plymouth je mesto v juhozápadnom Anglicku. Niektoré z jeho veľkých predmestských štvrtí boli k mestu pripojené až v roku 1967 a jeho jednotlivé oblasti sa dramaticky líšia. V júli 2019 sa objavila zarážajúca správa, že pri jednej sedemkilometrovej ceste autobusom naprieč Plymouthom sa priemerná dĺžka života na každej zastávke skrátila až o rok a celkovo o sedem rokov.²⁶⁸ Plymouth má druhú najvyššiu úroveň osobného dlhu v Anglicku a Walese.²⁶⁹ Z historického hľadiska bol Plymouth nezvyčajne etnicky homogénny: 96,2 % obyvateľov sa pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011 identifikovalo ako belosi a 92,9 % ako bieli Briti. Najväčšou jednotlivou menšinovou etnickou skupinou tvorili Číňania (0,5 %). V nadchádzajúcom sčítaní sa však pravdepodobne prejaví väčšia rozmanitosť, keďže počet etnických menšín v Plymouthu v posledných rokoch rýchlo narastá.²⁷⁰

Solihull je bohaté mesto v regióne West Midlands, ktoré bolo v roku 2013 spoločnosťou uSwitch označené za „najlepšie miesto pre život“ v Spojenom kráľovstve (hoci odvtedy v rebríčku kleslo).²⁷¹ Hrani-

ce jeho miestnej samosprávy však siahajú ďaleko za samotné mesto až na východný okraj Birminghamu a zahŕňajú niektoré z najchudobnejších komunít v krajine.²⁷² Solihull je preto najmenej vyrovnaným miestnym orgánom v Anglicku, čo bolo merané štandardnou odchýlkou priemerného skóre *Indexu viacnásobnej deprivácie* jeho LSOA za rok 2015.²⁷³

Thanet je okres vo východnom Kente, ktorého hlavnými sídlami sú Margate, Ramsgate a Broadstairs. Strana UKIP získala počas volieb v roku 2015 kontrolu nad okresným zastupiteľstvom Thanet (čo bol doposiaľ jediný miestny orgán tejto strany v krajine), ale odvtedy táto podpora klesla. Strana UKIP v roku 2018 stratila všetkých svojich radných v Thanete čiastočne v dôsledku vnútorných rozporov.²⁷⁴

Thanet je druhým najchudobnejším miestnym orgánom v juhovýchodnom Anglicku a tridsiatym siedmym najchudobnejším v krajine. Podľa podielu jeho LSOA sa nachádza v 10 % najchudobnejších miest v rámci celoštátnej úrovne.²⁷⁵

Zistili sme, že vzťah okresu s Londýnom je osobitným zdrojom miestnych sporov. V Thanete je umiestnených mnoho zraniteľných dospelých a detí z miestnych orgánov so sídlom v Londýne a do tohto okresu, tzv. „DFLS“ („Down from London“), sa v poslednej dobe natrvalo sťahuje aj veľa bohatých Londýňčanov.

- ²⁴⁷ Oxford Consultants for Social Inclusion, *Local Insight: Bolton* (Brigh-ton: OSCI, 2019), p. 19.
- ²⁴⁸ D. Holland, 'Bolton town centre is sixth worst in UK for empty shops', *The Bolton News*, 22 March 2017, www.theboltonnews.co.uk/news/15172691.bolton-town-centre-is-sixth-worst-in-uk-for-empty-shops/
- ²⁴⁹ Bradford Metropolitan District Council, 2011 *Census Release 2.1: Key Statistics for Local Authorities, Bradford Release* (Bradford: City of Bradford Metropolitan District Council, 2011), ubd.bradford.gov.uk/media/1275/2011-census-second-release-11-december-summary-note.pdf
- ²⁵⁰ Institute for Jewish Policy Research, *Largest Jewish Populations in the United Kingdom in 2011 by Local Authority* (London: Institute for Jewish Policy Research, 2011) jpr.org.uk/documents/Largest_Jewish_populations_by_Local_Authority.2001_and_2011_comparison.pdf
- ²⁵¹ C. Campos and A. Patel, *Subregional productivity in the UK* (London: Office for National Statistics, 2020) www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/labourproductivity/articles/regionalandsubregionalproductivityintheuk/february2020#results-for-nuts2-subregions
- ²⁵² Cornwall Local Plan, *Second and Holiday Homes: Housing Evidence Base Briefing Note 11*, (2015), www.cornwallhousing.org.uk/media/17171641/bn11-second-and-holiday-homes-v2-dec-15.pdf
- ²⁵³ ArcGIS, *Index of Multiple Deprivation 2015*, (Redlands, CA: Environmental Systems Research Institute, 2015), www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=14b9617e617c4ae09c0a5b0cab06044b
- ²⁵⁴ Pozrite aj napríklad, *Inside Croydon*, 'Labour councillors signal major Town Hall U-turn over Westfield', Inside Croydon, 19 June 2020, insidecroydon.com/2020/06/19/labour-councillors-signal-major-town-hall-u-turn-over-westfield/
- ²⁵⁵ Strategic Partnership Croydon, *Borough Profile: December 2018* (Croydon: Croydon Council, 2018) www.croydonobservatory.org/wp-content/uploads/2019/01/BOROUGH-PROFILE_DEC2018.pdf
- ²⁵⁶ J. Bradshaw and K. Bloor, *Which Local Authorities are Most Unequal?*, (York: University of York, 2016), p. 3–4. [pure.york.ac.uk/portal/en/publications/which-local-authorities-are-most-unequal\(eba28517-2c13-4bf9-b8d0-e71a13201340\).html](http://pure.york.ac.uk/portal/en/publications/which-local-authorities-are-most-unequal(eba28517-2c13-4bf9-b8d0-e71a13201340).html)
(Note, an LSOA is a small geographical unit of between 1000 and 3000 people.)
- ²⁵⁷ Porovnajte napríklad s:
UK census data, Allestree (ONS), www.ukcensusdata.com/al-lestree-e05001768#sthash.YVeeU9KJ.O3UPzZ2v.dpbs;
UK census data, Arboretum (ONS), www.ukcensusdata.com/arbo-retum-e05001770#sthash.fQAgJBds.dpbs
UK census data, Normanton (ONS), www.ukcensusdata.com/nor-

- manton-e05001780#sthash.84V3e8I5.dpbs
- ²⁵⁸ T. Bokros, 'Rolls Royce reveals exact number of job losses in Derby and Nottinghamshire', *Derby Telegraph*, 3 June 2020, www.derbytelegraph.co.uk/news/derby-news/rolls-royce-reveals-exact-number-4190102
- ²⁵⁹ East Lindsey District Council, *East Lindsey Economic Baseline 2016*, (East Lindsey: East Lindsey District Council, 2016) www.eastlindsey.gov.uk/media/5128/Economic-Baseline-2016-Key-Messages-Voluntary-Community/pdf/Economic_Baseline_2016_Key_Messages_-_Voluntary_Community.pdf; Ministry of Housing, Communities & Local Government, *English indices of deprivation 2019: File 10: Local authority district summaries*, (London: Ministry of Housing, Communities and Local Government, 2019) <https://www.gov.uk/government/statistics/english-indices-of-deprivation-2019>
- ²⁶⁰ Child Poverty Action Group, *Child Poverty in London Facts* (London: Child Poverty Action Group) cpag.org.uk/child-poverty-london-facts
- ²⁶¹ Haringey Council, *Haringey at a Glance: State of the Borough* (Haringey: Haringey Council, 2020) www.haringey.gov.uk/sites/haringeygovuk/files/state_of_the_borough_final_master_version.pdf
- ²⁶² D. Singh, *Five Days in August: An interim report on the 2011 English riots* (Riots Communities and Victims Panel, 2011), p. 62.
- ²⁶³ Ministry of Housing, Communities and Local Government, *The English Indices of Deprivation 2019* (London: Ministry of Housing, Communities and Local Government, 2019), p. 11. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/835115/IoD2019_Statistical_Release.pdf
- ²⁶⁴ J. Reed, 'Why Does Middlesbrough Have the Most Asylum Seekers?', *BBC News*, 23 October 2015, www.bbc.co.uk/news/uk-34597022
- ²⁶⁵ BBC News, 'A History of Teesside Steelmaking', *BBC News*, 23 November 2010. news.bbc.co.uk/local/tees/hi/people_and_places/history/newsid_9220000/9220056.stm#:~:text=Teesside's%20steel%20industry%20was%20born,employed%20more%20than%2040%2C000%20people
- ²⁶⁶ London Councils, *Promoting successful social integration in London* (London: London Councils, 2017), p. 49.
- ²⁶⁷ Cambridgeshire County Council and Peterborough Clinical Commissioning Group, *Migrant and Refugee Joint Strategic Needs Assessment for Cambridgeshire*, 2016 (2016), p. 8. cambridgeshireinsight.org.uk/wp-content/uploads/2018/09/Cambs-Migrant-JSNA-full-v12_0-FINAL.pdf
- ²⁶⁸ C. Smith, 'The Plymouth Bus Journey Where Life Expectancy Gets Worse at Every Stop', *Plymouth Herald*, 15 July 2019, <https://www.plymouthherald.co.uk/news/plymouth-news/plymouth-bus-journey-life-expectancy-3078165>
- ²⁶⁹ R. Partington, 'Stoke is debt capital of England and Wales – followed

by Plymouth', *The Guardian*, 13 July 2018 www.theguardian.com/money/2018/jul/13/stoke-is-debt-capital-of-england-and-wales-followed-by-plymouth

²⁷⁰ Plymouth Council, *The Plymouth Report* (Plymouth: Public Health, Plymouth City Council, 2014), p. 16. www.plymouth.gov.uk/sites/default/files/PlymouthReport_2014.pdf

²⁷¹ H. Saul, 'Ten best places to live in the UK: Solihull comes top', *The Independent*, 14 November 2013, www.independent.co.uk/news/uk/home-news/ten-best-places-to-live-in-the-uk-solihull-comes-top-8938636.html

²⁷² Solihull Metropolitan Borough Council, *Solihull Metropolitan Borough: A Brief History*, www.solihull.gov.uk/Resident/Libraries/Local-family-history/solihullboroughhistory; *Solihull Metropolitan Borough Council, Chelmsley Wood History*, www.solihull.gov.uk/Resident/Libraries/Local-family-history/localhistory/chelmsleywoodhistory >

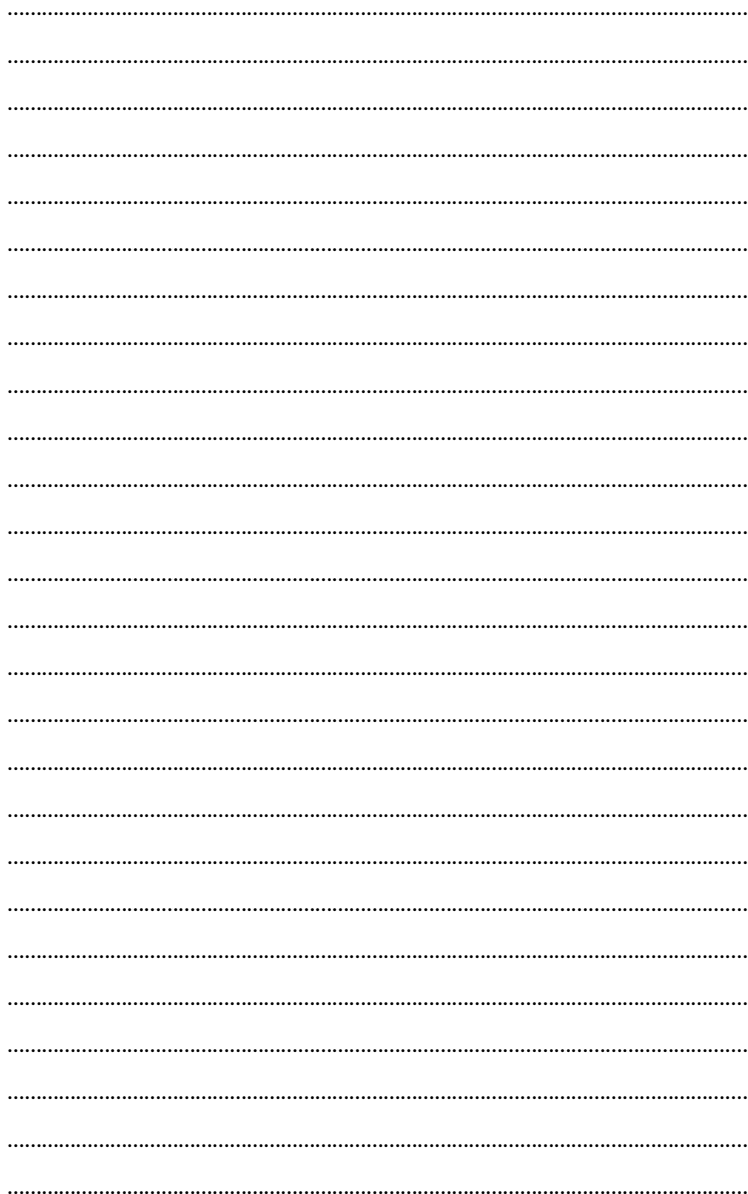
²⁷³ J. Bradshaw and K. Bloor, *Which Local Authorities are Most Unequal?*, p. 3–4.

²⁷⁴ Thanet District Council, *Thanet District Council Election – Thursday, 7 May, 2015*, democracy.thanet.gov.uk/mgElectionResults.aspx?ID=69&RPID=21356845; Thanet District Council, *Thanet District Council Election – Thursday, 2 May, 2019*, democracy.thanet.gov.uk/mgElectionResults.aspx?ID=76&RPID=21356845 >

²⁷⁵ Ministry of Housing, Communities & Local Government, *English indices of deprivation 2019: File 10...* www.gov.uk/government/statistics/english-indices-of-deprivation-2019

Myšlienky čitateľa ...

[illegible]

Theos – obohacujúce rozhovory

Theos existuje preto, aby obohatil diskusiu o úlohe viery v spoločnosti.

Náboženstvo a viera sa v tomto storočí stali kľúčovými verejnými témami na národnej i celosvetovej úrovni. Keďže sa naša spoločnosť stáva nábožensky rozmanitejšou, musíme sa vyrovnat' s náboženstvom ako významnou silou vo verejnom živote. Názory na túto oblasť sú však až príliš často ovplyvnené nedostatočnou informovanosťou alebo reaktivnosťou.

Existujeme, aby sme to zmenili

Chceme ľuďom pomôcť prekonať bežné mylné predstavy o viere a náboženstve, ktoré sa skrývajú za titulkami novín, pod povrchom. Náš prísny prístup nám dáva možnosť vyjadrovať informované názory s istotou a jasnosťou.

Ako popredný britský think tank pre náboženstvo a spoločnosť oslovujeme svojimi myšlienkami milióny ľudí. Prostredníctvom našich správ, podujatí a mediálnych komentárov ovplyvňujeme súčasných vplyvných a rozhodujúcich ľudí. Podľa časopisu The Economist sme „organizácia, ktorá si vyžaduje pozornosť.“ Veríme, že kresťanstvo môže prispieť k spoločnému dobru a že viera, ktorá dostane priestor na verejnom priestranstve, pomôže Spojenému kráľovstvu k rozkvetu.

Kresťanská cirkev v Anglicku je zo všetkých denominácií pravdepodobne najsúdržnejšou silou v spoločnosti. Žiadna iná inštitúcia nemá takú národnú šírku, miestnu hĺbku alebo rozmanitosť činnosti. Tento výskum poskytuje životne dôležité dôkazy o sile dnešnej cirkvi a jej úlohe pri budovaní jednotnejších komunít.

THEOS

Danny Kruger

člen parlamentu zastupujúci Devizes

Sociálna súdržnosť je nevyhnutná pre zdravie a rozkvet našich komunít, ale nevzniká náhodou. Na budovanie sociálneho kapitálu je potrebný čas a úsilie - a táto správa odhaľuje mnohé spôsoby, ako cirkvi v Anglicku tento čas a úsilie hojne ponúkajú. Správa je vyvrcholením rozsiahleho výskumného projektu, ktorý si objednala Skupina slobodných cirkví a pripravil ho think tank Theos, ktorý oslovil viac ako 360 ľudí v Anglicku s cieľom zhodnotiť praktický prínos cirkví k sociálnej súdržnosti. Odhaľuje motiváciu angažovanosti cirkví v komunitách, výhody, ktoré môžu cirkvi svojim komunitám ponúknuť a hodnotí aj pracovné vzťahy cirkví s rôznymi komunitnými partnermi. Na záver ponúka praktické odporúčania, aby sa v budúcnosti maximalizoval pozitívny vplyv cirkví na súdržnosť.

“

Dr. Madeleine Pennington je vedúcou výskumu v think tanku Theos. Madeleine získala doktorát z teológie na Oxfordskej univerzite a predtým pracovala ako výskumná pracovníčka vo Filadelfii. Je autorkou kníh **Cohesive Societies: Faith and Belief** (Faith and Belief Forum; British Academy, 2020).

ISBN: 978-80-969917-4-7

9 788096 991730